

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:

Τσίκο Μαρία

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Πλατιάς Αθανάσιος

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2015

Η Τσίκο Μαρία, βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή ο τίτλος μου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αθ. Πλατιά για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές του.

Ιδιαίτερα πρέπει να αναφέρω τα Μέλη της Τριμελούς Επιτροπής κα Μ. Μπόση και κ. Ι. Κωνσταντόπουλο των οποίων η αμέριστη συμπαράσταση και εξαιρετική επιστημονική καθοδήγηση συνέβαλαν καθοριστικά στη συγγραφή της εργασίας αυτής. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύνολο των καθηγητών μου στο τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά για την άκρως κατατοπιστική διδασκαλία τους στον τομέα των Διεθνών Σχέσεων.

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	8
Ορισμός Τρομοκρατίας	8
1.1 Νέα Τρομοκρατία	9
1.2 Νέα και Πυρηνική Τρομοκρατία	10
1.3 Πυρηνικά Όπλα, Πυρηνική Τρομοκρατία και Ασφάλεια.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	15
Τρομοκρατικές Ομάδες που Επιδιώκουν Πυρηνική Τρομοκρατία.....	15
2.1 Κίνητρα Τρομοκρατών που Επιδιώκουν Πυρηνική Τρομοκρατία... 18	18
2.2 Κίνητρα Πυρηνικοποίησης Κρατικών και Μη-Κρατικών Δρώντων: Διαφορές και Δυσκολίες.....	21
2.3 Αντικίνητρα Τρομοκρατών που Επιδιώκουν Πυρηνική Τρομοκρατία	22
2.4 Απαιτούμενες Ικανότητες για Διεξαγωγή Πυρηνικής Τρομοκρατίας 24	24
2.4.1 Ευρύτερες Ικανότητες	24
2.4.2 Ικανότητες για τους διαφορετικούς Μηχανισμούς Πυρηνικής Τρομοκρατίας. 26	26
2.5 Κρατικά Υποστηριζόμενη Τρομοκρατία (State-Sponsored Terrorism) και Πυρηνική Τρομοκρατία	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	34
Ύπαρξη ή μη Κινδύνου Πυρηνικής Τρομοκρατίας; Εκτίμηση.....	34
3.1 Πυρηνική Τρομοκρατία: Αναπόφευκτη ή μη;.....	35
3.1.1 Συνέπειες Χρήσης Πυρηνικών Όπλων	36
3.2 Ζητήματα που Δημιουργούν Διάσταση Απόψεων	37
3.2.1 Ποιος θα Μπορούσε να Οργανώσει και να Εκτελέσει Μια Πυρηνική Επίθεση;....	38
3.2.1.1 Τρομοκρατικές Οργανώσεις	38
Α. Al-Qaeda.....	38

B. Hezbollah.....	45
C. Τσετσένοι Αυτονομιστές	46
3.2.1.2 Κράτη.....	47
3.2.2 Τι Είδους Πυρηνικά Όπλα θα Μπορούσαν να Χρησιμοποιήσουν;	50
A. Τακτικά Πυρηνικά Όπλα.....	50
B. Βρώμικη Βόμβα.....	50
3.2.3 Πού θα Μπορούσαν να Αποκτήσουν τα Πυρηνικά Όπλα οι Τρομοκράτες; Ποιοι θα ήταν οι Προμηθευτές τους;	52
A. Ρωσία	52
B. Πακιστάν.....	54
C. Βόρεια Κορέα	57
C. Πυρηνικοί Αντιδραστήρες για Ερευνητικούς Σκοπούς και Πυρηνικές Εγκαταστάσεις.....	58
D. ΗΠΑ	59
3.2.4) Ποιον Μηχανισμό Προτιμούν οι Τρομοκράτες;	60
A. Κλοπή Σχάσιμου Υλικού.....	60
B. Κατασκευή του Αυτοσχέδιου Μηχανισμού.....	62
C. Κλοπή Όπλων ή Χαμένων Πυρηνικών Όπλων.....	64
D. Επίθεση σε Εργοστάσια Πυρηνικής Παραγωγής Ενέργειας	66
3.2.5) Πώς θα Μπορούσαν να Μεταφέρουν τα Πυρηνικά Όπλα στην Χώρα-Στόχο τους;..	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο 70

Πυρηνική Τρομοκρατία: Πρόληψη και Στρατηγική Καταστολής 70

4.1 NATO 70

3.2.4 Antiterrorism	71
3.2.5 Counterterrorism.....	73
3.2.5.1 Intelligence και Counterterrorism	76
3.2.6 Αντιμετώπιση των Συνεπειών.....	77

4.2 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών 78

4.2.1 ΙΑΕΑ	78
4.2.1.1 Αποτροπή της Απόκτησης των Παραγόντων των Πυρηνικών Όπλων (και Όπλων Μαζικής Καταστροφής)	79
4.2.1.2 Φυσική Προστασία Πυρηνικού Σχάσιμου Υλικού και Πυρηνικών Εγκαταστάσεων.....	80

4.3 Πολιτική και Αποτροπή της Πυρηνικής Τρομοκρατίας 82

4.4 ΗΠΑ και Πρόληψη Πυρηνικού Κινδύνου 83

4.4.1 Intelligence	83
4.4.2 Επιβολή Νομοθεσίας.....	84
4.4.3 Σύνοδος Κορυφής για τη Πυρηνική Ασφάλεια	84

4.5 Ευρωπαϊκή Ένωση και Καταπολέμηση Τρομοκρατίας 85

4.6	Πυρηνικά Αντίποινα και Πυρηνική Τρομοκρατία.....	86
4.7	Συνθήκες Περιορισμού και Μη-Διάδοση Πυρηνικών Όπλων και Πυρηνική Τρομοκρατία	87
4.7.1	Συνθήκες.....	87
A.	Πριν και Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο	88
B.	NPT.....	90
4.8	Προτάσεις.....	91
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	93
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	95

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τη παρούσα εργασία επιδιώκεται να εξεταστεί η νέα τάση της τρομοκρατίας, το ζήτημα του συνδυασμού του φαινομένου της τρομοκρατίας και των πυρηνικών όπλων. Παρ' ότι ένας τέτοιος συνδυασμός δεν έχει εκδηλωθεί με τη μορφή ενός τρομοκρατικού χτυπήματος, έχει ωστόσο αναχθεί σε μέγιστο ζήτημα ασφαλείας του 21^{ου} αιώνα.

Θα παρουσιαστούν οι δυσκολίες στη οροθέτηση αυτού του σύνθετου φαινομένου, θα αποτυπωθεί η ανασφάλεια που συνοδεύει τα πυρηνικά όπλα ακόμα από την στιγμή κατασκευής τους καθώς και τη πιθανότητα υιοθέτησης τους ως νέας πρακτικής από τους τρομοκράτες. Για την ανάλυση της πιθανότητας αυτής παρουσιάζονται και συγκρίνονται οι εκ διαμέτρου αντίθετες προσεγγίσεις των πολιτικών επιστημόνων σχετικά με την προβληματική της ύπαρξης ή μη του πυρηνικού κινδύνου και εάν το ενδεχόμενο της πυρηνικής τρομοκρατίας αξίζει την κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας. Για την ανάλυση αυτή παρουσιάζονται τα βασικά στάδια διεξαγωγής ενός τέτοιου εγχειρήματος και αξιολογούνται από τις δύο πλευρές, με απώτερο στόχο, τον εφησυχασμό ή την κινητοποίηση.

Η απάντηση για πολλούς, σχετικά με την ύπαρξη του πυρηνικού κινδύνου επήλθε με το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στις ΗΠΑ, που μετέτρεψε την υποψία σε αισθητό κίνδυνο. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το σκεπτικό ανησυχίας, η εργασία προχωρά σε αποτίμηση των κινήσεων, είτε μεμονωμένων από διάφορα κράτη, είτε συλλογικής δράσης από διάφορους φορείς. Οι παράγοντες αυτοί, θεωρώντας το σενάριο του πυρηνικού ζητήματος πιο καταστρεπτικό και πιθανό από ποτέ, με τη λήψη μιας σειράς μέτρων και μέσα από τον συλλογικό συντονισμό και την προσπάθεια, έθεσαν ως σκοπό την αποσόβηση της εκδήλωσης μιας τέτοιας πιθανότητας.

Στο *πρώτο κεφάλαιο* γίνεται μια ανάλυση των διαφορετικών προσεγγίσεων ως προς τον ορισμό της τρομοκρατίας, της ραγδαίας μετεξέλιξής της και τι οδήγησε στην ενίσχυση των πιθανοτήτων της πυρηνικής τρομοκρατίας. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει μια αποτίμηση της απειλής που αποτελεί η τρομοκρατία για την διεθνή ασφάλεια.

Στο *δεύτερο κεφάλαιο* αναλύονται όλες οι ομάδες που πληρούν περισσότερο τα κριτήρια για τη διεξαγωγή ενός τρομοκρατικού πυρηνικού χτυπήματος, οι παράγοντες που μπορούν να ωθήσουν ή να απωθήσουν τις τρομοκρατικές ομάδες, όπως επίσης και τα απαραίτητα στοιχεία για να υλοποιήσουν το σχέδιό τους.

Το *τρίτο κεφάλαιο* εξετάζει τις αντικρουόμενες τοποθετήσεις των ειδικών σχετικά με την πιθανότητα διεξαγωγής ενός πυρηνικού τρομοκρατικού χτυπήματος. Οι απόψεις αυτές διαφοροποιούνται απ' τα πιο βασικά σημεία για τις συνέπειες μιας πιθανής πυρηνικής έκρηξης έως και για τη δυνατότητα απόκτησης του σχάσιμου υλικού, την παραγωγή της βόμβας και την ενεργοποίησή της, από τους τρομοκράτες.

Το *τέταρτο κεφάλαιο* πραγματεύεται όλα τα μέτρα που θα παρθούν από κρατικούς φορείς αλλά και οργανισμούς με σκοπό να παρεμποδίσουν την απόκτηση των πυρηνικών όπλων απ' τους τρομοκράτες αλλά και τις προτάσεις που παρατίθενται από τους επιστήμονες για την αποτροπή ενός τέτοιου ενδεχόμενου.

Τέλος, στον επίλογο γίνεται μια συνολική αποτίμηση της εργασίας.

Κεφάλαιο 1^ο

Ορισμός Τρομοκρατίας

Η έννοια της τρομοκρατίας είναι μια από τις πιο αμφιλεγόμενες, και πολυσυζητημένες. Παρ' ότι έχει εμφανιστεί ήδη απ' τον 19^ο αιώνα μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει ένας διεθνής ορισμός της τρομοκρατίας στον οποίο να συμφωνούν όλοι οι ακαδημαϊκοί και πολιτικοί επιστήμονες.¹ Τόσο οι κρατικοί φορείς όσο και οι διεθνείς, όπως ο ΟΗΕ και το NATO, δεν έχουν καταφέρει να οριοθετήσουν τα στοιχεία αυτά που διακρίνουν την τρομοκρατία απ' την πολιτική βία ή τη στρατιωτική πράξη.² Η σύγχυση που επικρατεί συνοψίζεται στη φράση «One person's freedom fighter, is another person's terrorist», η ερμηνεία ποικίλλει βάσει του ερμηνευτή.³

Τα σημεία που εμποδίζουν την κατάληξη σ' ένα κοινό ορισμό είναι η δυσκολία διάκρισης της τρομοκρατίας από άλλες μορφές πολιτικής βίας, αν η τρομοκρατία είναι απλώς άλλη μια υποκατηγορία της βίας, η σχέση της τρομοκρατίας και του εγκλήματος και τέλος, η νομιμότητα ή μη της τρομοκρατίας.⁴ Πολλοί ερμηνεύουν τη τρομοκρατία, ακόμα και όταν πρόκειται για πολιτική αντιπαράθεση, ως έγκλημα, ενώ άλλοι επιστήμονες θεωρούν ότι είναι μέσο πολιτικής σύγκρουσης, με πολιτικές αιτίες και σκοπούς. Διχασμός επικρατεί και για την ταύτιση της τρομοκρατίας με τον πόλεμο, με τους περισσότερους επιστήμονες, ωστόσο, να τάσσονται με την ερμηνεία της τρομοκρατίας ως ένα είδος μη συμβατικού, «ασύμμετρου πολέμου».⁵

Η μεγάλη δυσκολία του ορισμού, πηγάζει και από τις διαφορετικές ερμηνείες νομιμοποίησης της τρομοκρατίας. Οι περισσότεροι τρομοκράτες δεν αποδίδουν αυτόν τον χαρακτηρισμό στους εαυτούς τους. Ούτε τον υιοθετούν

¹ Γιώργος Γαλάνης & Σταυρούλα Τριανταφυλλίδου-Γαλάνη, *Τρομοκρατία: Νέα Μορφή Πολέμου*; (Αθήνα: Παπαζήσης, 2003), 72.

² Charles Townshend, *Terrorism: A Very Short Introduction* (New York: Oxford University Press, 2002), 3.

³ James Lutz & Brenda Lutz, *Terrorism: The Basics* (New York: Routledge, 2011), 1.

⁴ Peter Katona, "The Historical Impact of Terrorism, Epidemics and WMD," στο *Countering Terrorism and WMD: Creating a Global Counter-terrorism Network*, (επιμ.), Peter Katona, et al. (London: Routledge, 2006), 13-14.

⁵ Μαίρη Μπόση, *Περί του Ορισμού της Τρομοκρατίας* (Αθήνα: Παπαζήσης, 2000), 127-35.

τα κράτη στα οποία η τρομοκρατία λαμβάνει μέρος. Οι πρωτοπόροι του ορισμού, είναι τα κράτη τα οποία δέχονται την τρομοκρατική επίθεση και είναι αυτά που αποδίδουν το ορισμό.⁶ Αυτό προέρχεται βεβαίως και από την ρεαλιστική αντίληψη των κρατών, πως το μονοπώλιο της βίας, ανήκει στα ίδια τα κράτη και η τρομοκρατική βία είναι παράνομη.⁷

Ωστόσο, παρατηρείται συμφωνία των ακαδημαϊκών πάνω σε ορισμένα στοιχεία του ορισμού. Η τρομοκρατία πρόκειται για μια μορφή βίας, μία πράξη στοχευμένη, συστηματική και οργανωμένη, με υιοθέτηση τακτικής, χωρίς σαφή διαχωρισμό για το ποιος είναι ο στόχος και ποια τα θύματα. Έχει πολιτικό χαρακτήρα και στοχεύει στον φόβο και τις απειλές καθώς και την ψυχολογική επιρροή που αυτά μπορεί να προκαλέσουν. Άλλοι επιστήμονες αναγνωρίζουν τρία βασικά στοιχεία που θα περιέχονται σε κάθε πράξη τρομοκρατίας, τη μέθοδο (χρήση ή απειλή χρήσης βίας, και η έλλειψή της, αφαιρεί από κάθε πράξη το χαρακτηρισμό της τρομοκρατίας), ο σκοπός και τα αποτελέσματα που θέλουν (ο οποίος θα είναι κατά κύριο λόγο πολιτικός- με αίτημα πολιτικοκοινωνικές αλλαγές) και τέλος, ο στόχος της τρομοκρατικής πράξης (είτε πρόκειται για άμαχους πολίτες ή κυβερνητικούς στόχους).⁸ Ανεξάρτητα με το ποιος είναι ο στόχος, οι τρομοκράτες επιδιώκουν να επηρεάσουν και να κάνουν αίσθηση σ' όλες τις ομάδες της κοινωνίας.⁹

1.1 Νέα Τρομοκρατία

Η χρήση της βίας για πολιτικούς σκοπούς, με σκοπό την αλλαγή κρατικής ιδεολογίας ή εθνικές διεκδικήσεις έχει εξασθενήσει. Ήδη απ' τον 20ο αιώνα, έχει κάνει την εμφάνιση της η νέα ή μεταμοντέρνα τρομοκρατία, το τέταρτο κύμα τρομοκρατίας.¹⁰ Η νέα τρομοκρατία έχει γίνει πιο διάχυτη λόγω της παγκοσμιοποίησης και η ανεπτυγμένη τεχνολογία δρα ευεργετικά στις

⁶ Townshend, *Terrorism*, ό.π., 4.

⁷ John Baylis & Steve Smith, *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής*, μτφ. Ελένη Ψευτελή (Αθήνα: Επίκεντρο, 2007), 609.

⁸ *Encyclopedia of Terrorism*, Harvey W. Kushner (Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2003), s.v. "Definition of Terrorism", 359-60.

⁹ Μπόση, *Περί του Ορισμού*, ό.π., 119.

¹⁰ Katona, "The Historical Impact of Terrorism," ό.π., 25.

δυνατότητες των τρομοκρατών. Η πρώτη αλλαγή που παρατηρείται, είναι στην δομή της τρομοκρατικής-ιεραρχικής ομάδας, η οποία φαίνεται να έχει αντικατασταθεί από μια πληθώρα αυτόνομων μικρότερων ομάδων που επικοινωνούν και συντονίζουν τις δράσεις τους πιο εύκολα από πριν.¹¹ Λόγω της ανεπτυγμένης τεχνολογίας, ο προσηλυτισμός τρομοκρατών χωρίς ιδιαίτερη εμπειρία, έχει διευκολυνθεί καθώς μπορεί να συντελεστεί μέσω του διαδικτύου.¹² Επιπρόσθετα, αλλάζουν τα αιτήματα, τα κίνητρα των τρομοκρατών καθώς και ο τρόπος χρηματοδότησης τους. Πολλές τρομοκρατικές πράξεις, φαίνονται να υποκινούνται από ομάδες που επιδιώκουν «μεμονωμένου κοινωνικού χαρακτήρα αιτήματα».¹³ Η ιδεολογία έχει δώσει τη θέση της στον ισλαμικό εξτρεμισμό όπου επιθυμεί την αντίσταση στο υπάρχον σύστημα και το τέλος στην καταπίεση των Μουσουλμάνων, χωρίς να διστάζουν να προκαλέσουν μέγιστες απώλειες.¹⁴

1.2 Νέα και Πυρηνική Τρομοκρατία

Ωστόσο, υπάρχουν και αναλυτές που τονίζουν πως η μεγαλύτερη αλλαγή στη τρομοκρατία είναι το αυξανόμενο ενδιαφέρον των τρομοκρατών για μη συμβατικά όπλα και τη στροφή τους στα όπλα μαζικής καταστροφής (βιολογικά, χημικά, πυρηνικά) με τα οποία θα επιφέρουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ζημιά και απώλειες.¹⁵ Η ταχύτητα και η ευκολία διάδοσης των όπλων αυτών έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις και ιδίως για τα πυρηνικά όπλα¹⁶ καθώς θεωρούνται πιο καταστρεπτικά και έχει οδηγήσει τη διεθνή

¹¹ Baylis & Smith, *Η Παγκοσμιοποίηση*, ό.π., 619.

¹² David Tucker, "What's New about the New Terrorism and How Dangerous Is It?," *Terrorism and Political Violence*, τχ. 13 (Autumn 2001): 1.

¹³ Μπόση, *Περί του Ορισμού*, ό.π., 48.

¹⁴ Στο ίδιο, 44-5.

¹⁵ Tucker, "What's New about the New Terrorism," ό.π., 5.

¹⁶ Πυρηνικό όπλο είναι μια συσκευή που λειτουργεί με σχάσιμο υλικό για παραγωγή μέγιστης έκρηξης μέσω σχάσης ατόμου. Αυτό επιτυγχάνεται όταν ο πυρήνας του ατόμου χωρίζεται σε περισσότερα μέρη απελευθερώνοντας ενέργεια και υποπροϊόντα όπως τα νετρόνια τα οποία και αυτά προκαλούν τη σχάση άλλων ατόμων, δημιουργώντας έτσι μια αλυσιδωτή αντίδραση. Το υλικό που χρησιμοποιεί μια βόμβα είναι το ουράνιο με υψηλό βαθμό εμπλουτισμού και το πλουτώνιο. Πηγή: Graham Allison, *Nuclear Terrorism: The Ultimate Preventable Catastrophe* (New York: Henry Holt Books, 2004), 46-7.

κοινότητα να συντονιστεί ώστε να μην καταλήξουν στους τρομοκράτες και εμφανιστεί το φαινόμενο της πυρηνικής τρομοκρατίας.¹⁷ Η *Πυρηνική τρομοκρατία* ορίζεται ως «η απόκτηση, η χρήση των πυρηνικών όπλων και υλικών, από τρομοκράτες, με στόχο τον εκφοβισμό μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων» και με την απειλή αυτή στοχεύουν σε έναν πολιτικό αποτέλεσμα.¹⁸

1.3 Πυρηνικά Όπλα, Πυρηνική Τρομοκρατία και Ασφάλεια

Ο φόβος για τα πυρηνικά όπλα κορυφώθηκε μετά τη χρήση των όπλων αυτών κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1945 στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, όπου και απέδειξε το μέγεθος της καταστροφής που μπορούσε να επιφέρει αν πέσει σε λάθος χέρια (καταστροφή σε ανθρώπους, υλικές κατασκευές και όλο το οικοσύστημα, η αποκατάσταση των οποίων είναι πολύ χρονοβόρα).¹⁹

Τις δεκαετίες του 1970 και 1980, οι τρομοκρατικές επιθέσεις ήταν κυρίως με βιολογικούς και χημικούς παράγοντες αλλά ο φόβος για τη χρήση των πυρηνικών όπλων συνεχώς αυξανόταν.²⁰ Τον αυξανόμενο κίνδυνο ήθελαν να δείξουν οι ακτιβιστές ήδη απ' το 1970-80, όπου με τις επιθέσεις που πραγματοποίησαν σε πυρηνικές εγκαταστάσεις ήθελαν να αποκαλύψουν τον αυξανόμενο κίνδυνο της απελευθέρωσης της ραδιενέργειας από πυρηνικές εγκαταστάσεις και να αναδείξουν την ευκολία των τρομοκρατών σε πιθανή επίθεση σ' αυτές τις εγκαταστάσεις μια και τα μέτρα ασφαλείας δεν ήταν ικανοποιητικά.²¹ Οι φόβοι αυτοί επιβεβαιώθηκαν αλλά και εντάθηκαν λόγω των πυρηνικών ατυχημάτων σε Τσέρνομπιλ (και προσφάτως στη Φουκοσίμα).

¹⁷ Μπόση, *Περί του Ορισμού*, ό.π., 51.

¹⁸ Μαίρη Μπόση, *Ζητήματα Ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων* (Αθήνα: Παπαζήση, 1999), 175-76.

¹⁹ Μπόση, *Ζητήματα Ασφαλείας*, ό.π., 178.

²⁰ Benjamin Cole, *The Changing Face of Terrorism: How Real Is the Threat from Biological, Chemical and Nuclear Weapons?* (New York: I.B. Tauris, 2011), 6-9.

²¹ Walter Laqueur, *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction* (New York: Oxford University Press, 1999), 72.

Ωστόσο, τα πράγματα πήραν άλλη τροπή όταν κατέρρευσε η Σοβιετική Ένωση. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, παρ' ότι αρχικά ο αριθμός των πυρηνικών όπλων αυξανόταν και για τις δύο υπερδυνάμεις, δεν υπήρχε ανησυχία, καθώς τα όπλα αυτά βρίσκονταν στα χέρια των κρατών, και η αποτρεπτική δύναμή τους εμπόδιζε τη χρήση τους (είχαν ύψιστη στρατηγική σημασία).²² Αυτό ίσχυε μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, γιατί μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης επήλθε στρατηγική αστάθεια και αλλαγή της λογικής ασφαλείας. Πολλές ρωσικές πυρηνικές εγκαταστάσεις λόγω της οικονομικής κατάστασης έμειναν χωρίς φύλαξη και πολλοί επιστήμονες έμειναν χωρίς δουλειά. Η πρόσβαση στα «loose nukes» δηλαδή στα χαμένα όπλα και στο υλικό κατασκευής τους από μη κρατικούς δρώντες, έγινε πιο εύκολη από ποτέ και το ζήτημα ασφαλείας των πυρηνικών όπλων παραμένει μέχρι και σήμερα. Ο εχθρός στην μεταψυχροπολεμική εποχή δεν είναι καθορισμένος, και άρχισε να διαφαίνεται ο κίνδυνος της ασύμμετρης απειλής και των μη κρατικών παικτών.²³ Αυτό το γεγονός σε συνδυασμό με την εμφάνιση της νέας τρομοκρατίας, όπου οι μη κρατικοί παράγοντες, όπως οι ισλαμικοί εξτρεμιστές καλούσαν σε εξόντωση του αντιπάλου ανεξαρτήτως τις απώλειες, αυξάνουν την αβεβαιότητα και την αστάθεια.²⁴

Πολλοί είναι εκείνοι που θεωρούν ότι η ανάπτυξη των πυρηνικών όπλων δεν έγινε νωρίτερα λόγω της έλλειψης ικανοτήτων των τρομοκρατών (και όχι έλλειψη θέλησης). Η σημερινή παγκοσμιοποιημένη εποχή επιτρέπει στους μεν τρομοκράτες, την ανάπτυξη και δημιουργία πυρηνικών όπλων με ευκολότερο τρόπο λόγω της πληθώρας πληροφοριών που υπάρχει στο διαδίκτυο και στα δε ΜΜΕ να παρουσιάζουν τις πιθανότητες των τρομοκρατών με δυσανάλογο τρόπο, συμβάλλοντας στον ήδη ανεπτυγμένο φόβο της κοινωνίας για την πυρηνική τρομοκρατία (και τρομοκρατία με όπλα μαζικής καταστροφής).²⁵

²²Michael Quinlan, *The Strategic Use of Nuclear Weapons Thinking About Nuclear Weapons: Principles, Problems, Prospects* (New York: Oxford University Press, 2009), 207-9.

²³ Μπόση, *Ζητήματα Ασφαλείας*, ό.π., 64-5.

²⁴ Jerrold M. Post et. al., "Weapons of Mass Destruction Terrorism," στο *Avoiding the Abyss: Progress, Shortfalls, and the Way Ahead in Combating the WMD Threat* (επιμ.), Barry R. Schneider & Jim A. Davis (London: Praeger Security International, 2006), 52-4.

²⁵ Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, 2^η έκδ. (New York: Columbia University Press, 2006), 149.

Η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας, από μη κρατικό φορέα, πυρηνικών όπλων, πραγματοποιήθηκε στην Ιαπωνία το 1995. Η αίρεση Aum Shinrikyo, επιτέθηκε με αέριο sarin στο μετρό της Ιαπωνίας, οδηγώντας 12 άτομα στον θάνατο (και θα σκότωνε περισσότερους εάν δεν γινόταν λάθος). Η περίπτωση αυτή ανέδειξε, το δίχως προηγούμενο, εύρος των δυνατοτήτων ενός μη κρατικού φορέα στην προσπάθεια ανάπτυξης όπλων μαζικής καταστροφής (ακόμα και των πιο καταστρεπτικών εξ αυτών, πυρηνικών όπλων), και ότι ένα τέτοιο εγχείρημα, εάν αποκτηθεί η κατάλληλη χρηματοδότηση και οι επιστήμονες, είναι εφικτό, και μάλιστα χωρίς να γίνει εγκαίρως αντιληπτή απ' τις αρχές.²⁶

Η επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001, αποτέλεσε ορόσημο γιατί έφερε μια νέα εποχή ανασφάλειας. Η ψευδαίσθηση ασφάλειας τελείωσε με την επίθεση αυτή, η υπάρχουσα τάξη πραγμάτων δεν ήταν πιο ειρηνική και σταθερή, αλλά κατά βάση ελλιπής, μιας και άφηνε σε τρομοκράτες (και οργανώσεις όπως η Al-Qaeda) χώρο να δράσουν.²⁷ Με την πτώση του αεροπλάνου πάνω στους Δίδυμους Πύργους έγινε η εισαγωγή στη νέα και πιο καταστροφική τρομοκρατία. Το σκεπτικό γύρω απ' τα πυρηνικά όπλα έχει αλλάξει. Η επίθεση της Al-Qaeda, παρ' ότι ήταν η πιο καταστροφική που έχει σημειωθεί, δεν περιλάμβανε την χρήση των πυρηνικών όπλων, ωστόσο, ανέδειξε τον πραγματικό κίνδυνο, τον πυρηνικό.²⁸ Η κυβέρνηση των ΗΠΑ αναγνώρισε το κίνδυνο, και αποφάσισε να «δράσει πριν η πιο καταστρεπτική τεχνολογία επέλθει στα χέρια των πιο καταστρεπτικών ανθρώπων», να αποτρέψουν τη κατοχή πυρηνικών όπλων στους τρομοκράτες. Ωστόσο, η αντιμετώπιση έγινε όχι με νομικά αλλά με στρατιωτικά μέσα καθώς αποφάσισε να κηρύξει τον πόλεμο στη τρομοκρατία κάνοντας έκκληση στη διεθνή κοινότητα για υποστήριξη. Ωστόσο, ο πόλεμος αυτός, σ' αντίθεση με τον κανονικό συμβατικό πόλεμο δεν έχει έναν ξεκάθαρο αντίπαλο. Σ' αντίθεση με τον Ψυχρό Πόλεμο, η χρήση των πυρηνικών όπλων δεν θα γίνει απ' τα κράτη με στόχο να πλήξουν τους στους αντιπάλους τους, αλλά κατά πάσα πιθανότητα, τα κράτη τρομοκράτες μπορεί να υποστηρίξουν πλαγίως τους

²⁶ Post et. al., "Weapons of Mass Destruction Terrorism," ό.π., 55-6.

²⁷ Baylis & Smith, *Η Παγκοσμιοποίηση*, ό.π., 418.

²⁸ Post et. al., "Weapons of Mass Destruction Terrorism," ό.π., 57.

τρομοκράτες.²⁹ Γι' αυτό και η κυβέρνηση Bush αποφάσισε να καταρρίψει την κρατικά υποστηριζόμενη τρομοκρατία, αποκαλώντας εχθρό όποιο κράτος (Rogue State) δώσει καταφύγιο στους τρομοκράτες ή πυρηνικά για να τα χρησιμοποιήσουν με στόχο την πυρηνική τρομοκρατία.³⁰ Η στρατηγική τους υλοποιήθηκε το 2001, όταν εισέβαλαν στο Αφγανιστάν ώστε να καταρρίψουν τη κυβέρνηση Ταλιμπάν που υποστήριζαν την Al-Qaeda.

Ωστόσο, υπάρχουν και οι σκεπτικιστές που θεωρούν ότι οι τρομοκράτες με πυρηνικά δεν συνιστούν απειλή για την ασφάλεια, μιας και δεν αποτελεί σοφή στρατηγική από μέρους τους, καθώς ο κύριος στόχος τους είναι η δημοσίευση των πολιτικών τους επιδιώξεων και όχι η ο μεγάλος αριθμός θυμάτων.³¹

²⁹ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 129-31.

³⁰ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 160.

³¹ Laqueur, *The New Terrorism*, ό.π., 73.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Τρομοκρατικές Ομάδες που Επιδιώκουν Πυρηνική Τρομοκρατία

Οι τρομοκρατικές ομάδες που θα μπορούσαν να οδηγηθούν προς την απόκτηση πυρηνικών όπλων με σκοπό την τρομοκρατική επίθεση είναι τέσσερις: οι αποκαλυπτικές ομάδες, οι πολιτικο-θρησκευτικές ομάδες, οι εθνικιστικές/αποσχιστικές ομάδες, ομάδες με ένα μοναδικό σκοπό.

❖ Αποκαλυπτικές Ομάδες

Οι αποκαλυπτικές ομάδες τρέφουν τη πεποίθηση ότι η συντέλεια του κόσμου θα συμβεί αργά ή γρήγορα και ότι πρέπει οι ίδιοι με τη χρήση της βίας να το επισπεύσουν. Συγκεκριμένες ομάδες όπως οι Εβραίοι, εξτρεμιστές του Ισλάμ και χριστιανικές ομάδες με σκοπό τον εξαγνισμό του κόσμου μέσω επίθεσης σε απίστευτους, είναι μερικά ιστορικά παραδείγματα των αποκαλυπτικών ομάδων. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι η απομάκρυνση απ' την κοινωνία και ο απομονωτισμός, οι χαρισματικοί ηγέτες που τους καθοδηγούν, και η αίσθηση μεγαλομανίας.

Ωστόσο, επειδή οι ομάδες αυτές επιθυμούν μέγιστες απώλειες δεν θα επέλεγαν ως μέθοδο διεξαγωγής ενός τρομοκρατικού χτυπήματος μία επίθεση σε πυρηνικές εγκαταστάσεις διότι το επίπεδο της καταστροφής είναι πολύ μικρότερο συγκριτικά με τη χρήση πυρηνικής βόμβας.³² Η χρήση πυρηνικών όπλων και η χρήση αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών (IND) ως εναλλακτική επιλογή, θα συνηγορούσε στη επιλογή τους, την προσπάθεια να προκαλέσουν όσο το δυνατόν περισσότερες απώλειες. Το μόνο δύσκολο

³² Μία περίπτωση τρομοκρατίας με όπλα μαζικής καταστροφής, που εντάσσεται στην κατηγορία της αποκαλυπτικής ομάδας είναι η αιρετική ομάδα Aum Skinrikgo ή Υπέρτατη Αλήθεια στην Ιαπωνία. Η ομάδα αυτή πίστευε ότι η συντέλεια του κόσμου θα ερχόταν στα τέλη της δεκαετίας του 1990 μέσω πυρηνικής αποκάλυψης. Η ομάδα είχε στρατολογήσει πολλούς επιστήμονες για τη παραγωγή του οπλοστασίου, είχε δικές της εγκαταστάσεις παραγωγής των όπλων και μια αρκετά μεγάλη χρηματοδότηση (1 δις δολάρια). Η πηγή αγοράς του υλικού ήταν ΗΠΑ και Αυστραλία. Σε μόλις πέντε χρόνια έκανα την πρώτη τους επίθεση στο μετρό του Τόκιο με χημικό όπλο (sarin nerve gas), αλλά η επίθεση με πυρηνικά δεν αποκλειόταν καθώς υπήρξε αγορά του σχάσιμου υλικού. Πηγή: Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 40-2.

είναι ότι μπορεί να μην κατέχουν την απαραίτητες δεξιότητες και γνώσεις σε περίπτωση κατασκευή όπλων ή την πηγή απόκτησης του σχάσιμου υλικού ή τη δυνατότητα αγοράς της βόμβας.³³

❖ Πολιτικο-Θρησκευτικές Ομάδες

Οι ομάδες αυτές έχουν θρησκευτικό σκοπό και πολιτικούς στόχους και διακατέχονται από μια συγκεκριμένη ιδεολογία. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι τρομοκρατικές οργανώσεις σε εθνικό επίπεδο όπως η Hezbollah και σε υπερεθνικό όπως η Al-Qaeda. Η επιθυμία κατοχής πυρηνικών όπλων αποτελεί, ύψιστο σκοπό της Al-Qaeda, όπως έχει εκφραστεί μέσα απ' τις απειλές που έχει εξαπολύσει, με κύριο στόχο της να πλήξει χώρες της Δύσης.

Οι ομάδες αυτές έχουν ως σκοπό όχι μόνο την πρόκληση απώλειας της ανθρώπινης ζωής αλλά και επίδραση στην ψυχολογία του στόχου τους (πρόκληση φόβου).

Με την απειλή χρήσης των πυρηνικών όπλων, οι τρομοκράτες καταφέρνουν να επηρεάσουν τη ψυχολογία του στόχου τους, καθώς και μόνο η κατοχή των όπλων τους δίνει δύναμη μπροστά στην οποία οι απειλούμενοι αναγκάζονται να υποχωρήσουν στις πολιτικές τους απαιτήσεις. Με την χρήση των πυρηνικών όπλων, οι τρομοκράτες θα πετύχαιναν φυσικό, οικονομικό και ψυχολογικό χτύπημα στον στόχο τους.

Παράλληλα με την απόκτηση έτοιμων όπλων, πολλές ομάδες επιλέγουν και αυτοσχέδιους εκρηκτικούς μηχανισμούς (IND), γεγονός που μπορεί να αυξήσει το πρεστίζ των τρομοκρατών, μιας και απαιτεί και τεχνολογικές ικανότητες ανώτατου βαθμού και οι απώλειες που προκαλούνται στο στόχο είναι εξίσου μεγάλες. Η επιλογή τρομοκρατικού χτυπήματος σε πυρηνικές εγκαταστάσεις είναι εξίσου αποτελεσματική. Το ποιο τρόπο θα επιλέξουν οι τρομοκράτες στηρίζεται στους σκοπούς και τις ικανότητες των τρομοκρατών.

³³ Charles D Ferguson & William C Potter, *The Four Faces of Nuclear Terrorism* (California: Monterey Institute of International Studies, 2005), 21-2.

❖ Εθνικιστικές/Αποσχιστικές Ομάδες

Μια εθνική ή φυλετική ομάδα μπορεί να αποκτήσει πυρηνικά όπλα και να προκαλέσει τρομοκρατικό χτύπημα με σκοπό την πολιτική εκδίκηση ή την πολιτική ανεξαρτησία. Οι Τσετσένοι αυτονομιστές και ο Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός (IRA) είναι ένα παράδειγμα. Και μόνο η απειλή της χρήσης των όπλων μπορεί να βοηθήσει το σκοπό της ομάδας και να οδηγήσει τους αντιπάλους τους σε υποχώρηση, παύση της σύγκρουσης ή και παροχή πολιτικών δικαιωμάτων και να αποδώσει διεθνή αναγνώριση και υποστήριξη που τόσο επιθυμούν οι εθνικιστικές αυτές ομάδες. Επιπρόσθετα, η κατοχή πυρηνικών μπορεί να ενισχύσει στρατηγικά την ομάδα αυτή και η χρήση των όπλων μπορεί να γίνει για εκβιασμό των αντιπάλων τους. Αυτό βέβαια θα απαιτούσε πολύ ανεπτυγμένες ικανότητες απ' τους τρομοκράτες.

Ωστόσο, το είδος της πυρηνικής τρομοκρατικής επίθεσης που θα επιλέξουν θα είναι μικρότερης εμβέλειας, όπως μια ραδιενεργή βόμβα, ιδιαίτερα αν η βόμβα ενεργοποιηθεί στην δική τους περιοχή, ώστε οι απώλειες να είναι όσο το δυνατόν λιγότερες για να αποφύγουν τη διεθνή κατακραυγή αλλά και το φόβο αντιπλοίων.³⁴

❖ Ομάδες με ένα Μοναδικό Σκοπό

Αυτή η κατηγορία τρομοκρατών επιθυμεί να λειτουργήσει καταλυτικά στην αλλαγή μιας συμπεριφοράς ή πολιτικής σε ένα ξεκάθαρα προσδιορισμένο πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα. Τέτοιες ομάδες αποτελούν οι ακτιβιστές που υποστηρίζουν την απελευθέρωση των ζώων, οι οικολογικές ομάδες, οι ομάδες που καταδικάζουν την άμβλωση, και το κίνημα ενάντια στα πυρηνικά και απευθύνονται σε ένα πολύ συγκεκριμένο κοινό.

³⁴ Ένα βασικό πρόβλημα με τη χρήση των πυρηνικών όπλων για τον εκφοβισμό είναι και το ρίσκο που λαμβάνει η εκάστοτε ομάδα στο να προχωρήσει πέραν της απειλής και να κάνει χρήση των όπλων αυτών. Εάν η τρομοκρατική ομάδα δεν κατέχει στη πραγματικότητα τα όπλα αυτά και απλώς μπλοφάρει τότε η κατακραυγή και τα αντίποινα θα είναι σφοδρά και η δύναμη της ομάδας μπορεί να πληγεί. Γι' αυτό το λόγο η απειλή της χρήσης των πυρηνικών όπλων απαιτεί την δυνατότητα και την πραγματοποίηση της κατοχής τους απ' τις ομάδες. Πηγή: Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 20.

Όλες αυτές οι ομάδες καταφεύγουν στην πυρηνική τρομοκρατία με σκοπό να ενημερώσουν το κοινό ή να αναγκάσουν την πολιτεία να αναγνωρίσει ή ακόμα και να λάβει μέτρα για ένα φλέγον ζήτημα και όχι για να προκαλέσουν πολλές απώλειες. Γι' αυτό το λόγο το είδος του όπλου που θα επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν είναι η ραδιενεργή βόμβα και ακόμα και πυρηνικές φάρσες. Οι φάρσες με βάση τον άνθρακα χρησιμοποιήθηκαν από ομάδες σε πολλές κλινικές αμβλώσεων. Δεν αποκλείονται ωστόσο και ομάδες να χρησιμοποιήσουν τα πιο εξελιγμένα μέσα της πυρηνικής τρομοκρατίας, όπως οι αυτοσχέδιοι εκρηκτικοί μηχανισμοί.³⁵ Υπάρχει ωστόσο και η πιθανότητα να λειτουργούν κάποια άτομα μεμονωμένα και με την ίδια ιδεολογία, και να προβούν σε πράξεις πυρηνικής τρομοκρατίας, με μέσα ωστόσο που δεν απαιτούν ιδιαίτερες γνώσεις ή ικανότητες.³⁶

2.1 Κίνητρα Τρομοκρατών που Επιδιώκουν Πυρηνική Τρομοκρατία

Κανένας τρομοκράτης δεν δρα τυχαία ή απερίσκεπτα. Οι περισσότεροι προσπαθούν με τις πράξεις τους να επιδιώξουν τον σκοπό και τα κίνητρα τους, ικανοποιώντας ταυτόχρονα και το κοινό τους.³⁷

❖ Επιχειρησιακά Κίνητρα

Η επιλογή των πυρηνικών όπλων απ' τους τρομοκράτες ως μέσο διεξαγωγής της επίθεσης τους, οφείλεται κυρίως στα αποτελέσματα και την ισχύ των όπλων αυτών καθώς προκαλούν μέγιστες καταστροφές, πολλές ανθρώπινες απώλειες, και μεγαλύτερα επίπεδα μόλυνσης σε σύγκριση με τα συμβατικά όπλα αλλά και τα βιολογικά και χημικά όπλα. Τα πυρηνικά όπλα, ωστόσο, είναι αρκετά ασταθή και εύκολα ξεφεύγουν απ' τον έλεγχο και γι' αυτό το λόγο πολλοί τρομοκράτες δεν τα επιλέγουν. Ο συνυπολογισμός αυτός, του

³⁵ Και σ' αυτή την κατηγορία το είδος του όπλου και της σφοδρότητας της επίθεσης εξαρτάται από την πρόσβαση που μπορεί να έχουν οι τρομοκράτες σε υλικό, ανθρώπους και εγκαταστάσεις. Πηγή: Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 19.

³⁶ Στο ίδιο, 19-25.

³⁷ Hoffman, *Inside Terrorism*, ό.π., 157.

κόστους-οφέλους όσον αφορά τα επιχειρησιακά στοιχεία είναι που αποδίδει «ορθολογικότητα» στους τρομοκράτες.

❖ Ψυχολογικά Κίνητρα και Ιδεολογία

Και μόνο η κατοχή των πυρηνικών όπλων απ' τους τρομοκράτες, μπορεί να ενισχύσει την αίσθηση του φόβου στους αντιπάλους και της ισχύς στους τρομοκράτες, καθώς θα μπορούν να εκβιάζουν με τη χρήση τους, σε περίπτωση που οι αντίπαλοί τους δεν ενδώσουν στις απαιτήσεις τους. Οι τρομοκράτες θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα πυρηνικά τους για εκδίκηση του αντιπάλου, χαρακτηριστικό παράδειγμα η Al-Qaeda όπου το 2001 απείλησε με θάνατο τέσσερα εκατομμύρια Αμερικανούς, καθώς τους θεωρεί υπεύθυνους για όλες τις συμφορές των Μουσουλμάνων.³⁸

Δεν οδηγούνται όλοι οι τρομοκράτες που έχουν πυρηνικές βλέψεις, από ορθολογικά κίνητρα αλλά από ιδεολογίες παθολογικές. Πολλές ομάδες, ωθούνται στη πυρηνική τρομοκρατία λόγω δογματικών εμμονών (επιθυμία για συλλογικό μαρτυρικό θάνατο), ή λόγω αναζήτησης της δημοσιότητας. Άλλες ομάδες παρουσιάζουν πιο παθολογικά στοιχεία, προωθούν μια συγκεκριμένη ιδεολογία, και χαρακτηρίζονται από τάσεις απομονωτισμού. Η ιδεολογία θα καθορίσει τους στόχους επίθεσης, τον τρόπο επίθεσης και τις επιχειρησιακές επιλογές.³⁹

❖ Θρησκευτικά κίνητρα

Ιδίως μετά τη δεκαετία του 1980, όλο και περισσότεροι τρομοκράτες που επιλέγουν την πυρηνική τρομοκρατία, ασπάζονται τον εξτρεμισμό αποδίδοντας την αιτία των πράξεων τους στον Θεό και την θρησκεία ή στην προσπάθεια υπεράσπισης της. Διεξαγάγουν έναν «ιερό πόλεμο» για να μπορέσουν να αποδώσουν θρησκευτική νομιμοποίηση. Αυτό παρατηρείται ιδιαίτερα στον Μουσουλμανισμό όπου γίνεται η διάκριση μεταξύ μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων. Ένα παράδειγμα αποτελεί η Al-Qaeda όπου αμέσως μετά την εισβολή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν ξεκίνησε

³⁸ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 12-3.

³⁹ Jeffrey M. Bale & Gary A. Ackerman, "Profiling the WMD Terrorist Threat," στο *WMD Terrorism: Science and Policy Choices*, (επιμ.), Stephen M. Maurer (Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2009), 16-9.

τη προπαγάνδα με τη διακήρυξη ενός «πολέμου ιδεών» ή «ένα κοσμικό πόλεμο» μεταξύ Δύσης και Al-Qaeda (clash of civilization), μια μάχη μεταξύ καλού και κακού. Κάπως έτσι, μέσω θρησκευτικής προπαγάνδας, δικαιολογούσε και την αντίσταση της ομάδας και στόχευε στην προσέλκυση ευρύτερης υποστήριξης. Σ' αντίθεση με τους κοσμικούς τρομοκράτες, οι τρομοκράτες που ωθούνται απ' την θρησκεία δεν περιορίζονται από πολιτικές και ηθικές ρήτρες ή ταμπού, γεγονός που τους καθιστά ακόμα πιο επικίνδυνους.⁴⁰

Εξίσου και πιο επικίνδυνοι αποδεικνύονται εκείνοι που οδηγούνται από θρησκευτικά, αποκαλυπτικά (millenarian) δόγματα που προωθούν την άμεση καταστροφή της «άνομης» παγκόσμιας τάξης και της ανθρωπότητας, και την αναγέννηση μιας νέας στην οποία η αποκαλυπτική ομάδα θα έχει έναν ξεχωριστό ρόλο.⁴¹

❖ Πολιτικά Κίνητρα

Τα περισσότερα κίνητρα, ακόμα και για τους εξτρεμιστές της θρησκείας, είναι πολιτικά. Η Al-Qaeda, παρά το θρησκευτικό προσωπείο που υιοθέτησε, διαμήνυε την απομάκρυνση των αμερικανικών στρατευμάτων απ' τα μουσουλμανικά εδάφη (Ιράκ) με εξαναγκασμό μέσω της πυρηνικής τρομοκρατίας σε ευρωπαϊκό και αμερικανικό έδαφος (βομβαρδισμοί σε Ισπανία και Λονδίνο). Υπάρχουν ωστόσο ομάδες με πολιτικο-θρησκευτικά κίνητρα, όπου για να πετύχουν τους στόχους τους πρέπει να περιορίσουν τη βία που ασκούν. Ένα παράδειγμα είναι η Hezbollah, όπου δηλώνει πως επιτίθεται μόνο σε στρατιώτες του Ισραήλ και όχι πολίτες, ώστε να μη χάσει την υποστήριξη της ομάδας του, αλλά και για να προκρίνει το ζητούμενο του αγώνα τους, την ελευθερία.⁴²

⁴⁰ Hoffman, *Inside Terrorism*, ό.π., 117.

⁴¹ Bale & Ackerman, "Profiling the Threat", ό.π., 21.

⁴² Υπάρχουν και τρομοκράτες που έχουν πολιτικό κυρίως στόχο, στην αναδόμηση του πολιτικού συστήματος όπως οι ίδιοι το φαντάζονται, όπως οι αριστερής και δεξιάς παράταξης τρομοκράτες και οι εθνικιστικές ομάδες. Αυτές οι ομάδες θα χρησιμοποιούσαν τα πυρηνικά όπλα για τρομοκρατία και για να επιτεθούν σε στόχους του εκάστοτε καθεστώτος που είτε οι ίδιοι δεν αναγνωρίζουν, είτε θέλουν να διαχωριστούν απ' αυτό (οι στόχοι δεν είναι τυχαίοι, αλλά απολύτως συγκεκριμένοι και προσεκτικά επιλεγμένοι-πολιτικοί, στρατιωτικοί ή οικονομικοί- ώστε να δικαιολογείται και η χρήση των πυρηνικών και για να μην υπάρχουν μέγιστες απώλειες αλλά απλώς

2.2 Κίνητρα Πυρηνικοποίησης Κρατικών και Μη-Κρατικών Δρώντων: Διαφορές και Δυσκολίες

Τα κίνητρα πυρηνικοποίησης για τους τρομοκράτες και τα κράτη είναι διαφορετικά. Πρώτον, οι τρομοκράτες επιθυμούν μια βόμβα με απώτερο σκοπό τον εκφοβισμό και τον εκβιασμό. Τα κράτη απ' την άλλη πλευρά επιδιώκουν την πυρηνικοποίηση για στρατηγικούς λόγους ασφαλείας, διότι τα αντίπαλα τους κράτη θα δίσταζαν να επιτεθούν σε χώρα που κατέχει πυρηνικά (λόγω του φόβο των πυρηνικών αντιποίνων) αλλά και για πολιτικούς λόγους όπως το κύρος που προσδίδουν σ' ένα κράτος τα πυρηνικά καθώς αποκτούν μια «θέση στο τραπέζι των επισήμων των διεθνών υποθέσεων». ⁴³

Δεύτερον, οι τρομοκράτες δεν έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις ούτε στον αριθμό (λίγα όπλα αλλά με στόχο πολλούς θανάτους), ούτε ως προς τη μεταφορά (απρόβλεπτη, και τις περισσότερες φορές χωρίς την απαιτούμενη ασφάλεια). Σ' αντίθεση τα κράτη δεν ενδιαφέρονται μόνο για μία βόμβα αλλά θέλουν τη ανάπτυξη ολόκληρης αλυσίδας παραγωγής, εργοστάσια που να παράγουν και το υλικό παρασκευής των όπλων. Αυτό με τη σειρά του απαιτεί γερή οικονομία, με μεγάλο μέρος του ΑΕΠ να διατίθεται στη άμυνα και με αυξημένο ρίσκο (τα αντίπαλα κράτη θα θέλουν να αποτρέψουν την παραγωγή αυτών των όπλων).⁴⁴

Στη πράξη όμως η παραγωγή των πυρηνικών όπλων αποδεικνύεται δύσκολη υπόθεση. Η δυσκολία είναι αυξημένη για τους τρομοκράτες καθώς δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε απαιτήσεις όπως τεχνολογικές ικανότητες, βιομηχανική υποδομή και ισχυρή χρηματοδότηση (εκτός βέβαια αν στηρίζονταν από μια χώρα που μπορεί να τους παράσχει τέτοιους πόρους,

να περάσουν το πολιτικό μήνυμα (χωρίς αυτός ο περιορισμός στις ανθρώπινες απώλειες να είναι πρώτιστο μέλημα όλων των τρομοκρατών με πολιτικά κίνητρα). Γ' αυτούς τους λόγους αυτού του είδους οι τρομοκράτες μπορεί να επέλεξαν μικρότερης εμβέλειας όπλα (βρώμικη βόμβα είτε χημικά, βιολογικά που δεν επιφέρουν το επίπεδο της καταστροφής των πυρηνικών). Πηγή: Cole, *The Changing Face*, ό.π., 90-5.

⁴³ Baylis & Smith, *Η Παγκοσμιοποίηση*, ό.π., 612.

⁴⁴ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 101-03.

όπως η Al-Qaeda στηριζόταν απ' το Αφγανιστάν, απ' το 1996 μέχρι και το 2001).⁴⁵

2.3 Αντικίνητρα Τρομοκρατών που Επιδιώκουν Πυρηνική Τρομοκρατία

Λίγοι είναι εκείνοι που έχουν προσπαθήσει να φτιάξουν ένα πλάνο για το σκοπό της πυρηνικής τρομοκρατίας και ακόμη λιγότεροι όσοι έχουν προσπαθήσει να βάλουν το πλάνο αυτό σε εφαρμογή. Οι τρομοκράτες μπορεί να συναντούν εμπόδια στη πορεία της υλοποίησης του στόχου τους και παράγοντες που να απεμπολούν τα κίνητρά τους. Τα αντικίνητρα αυτά μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τέσσερις ομάδες: προκλήσεις ως προς την εκτέλεση του πλάνου, φιλοσοφικά ή ηθικά ζητήματα, φόβος αντιποίνων, ανεπάρκεια ικανοτήτων.

❖ Προκλήσεις ως προς την Εκτέλεση

Οι προκλήσεις στην εκτέλεση ενός τρομοκρατικού χτυπήματος με πυρηνικά, είναι το σημαντικότερο εμπόδιο για τις τρομοκρατικές οργανώσεις. Αυτό ισχύει ακόμα και για διεθνούς εμβέλειας οργανώσεις όπως η Al-Qaeda, και ίσως αποτελεί και το μοναδικό της εμπόδιο, καθώς δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα ηθικό, μιας και η ρητορική της, βάζει τις ΗΠΑ ως ύψιστο στόχο που πρέπει να νικηθεί με οποιοδήποτε τίμημα ακόμα και με πυρηνικά και την απώλεια πολλών ανθρώπων στην προσπάθεια αυτή. Ο φόβος των αντιποίνων δεν υφίσταται. Επομένως, δεν υπάρχει αμφιβολία πως θα καταφύγει στην πυρηνική τρομοκρατία, εάν αποκτήσει τις απαραίτητες ικανότητες και τις εφαρμόσει με σωστό χειρισμό.

⁴⁵ Ακόμα όμως και για χώρες όπως η Βόρεια Κορέα και το Πακιστάν που κατέχουν το κίνητρο και την οικονομική δυνατότητα, είναι δύσκολο να πάρουν στα χέρια τους το σχάσιμο υλικό. (Το Πακιστάν, που είχε και το δίκτυο του Khan με εξαιρετους επιστήμονες, έκανε δέκα χρόνια να παράξει ουράνιο και αλλά τόσα χρόνια για να καταφέρει να φτιάξει τη βόμβα. Η Βόρεια Κορέα άρχισε να παράγει ουράνιο το 2004, αφού αποχώρησε από την τη συμφωνία που είχε συνάψει με τις ΗΠΑ και τον Clinton για τη μη παραγωγή σχάσιμου υλικού. Πηγή: Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 103.

❖ Φιλοσοφικά/Ηθικά Ζητήματα

Πολλές ομάδες με ένα μοναδικό σκοπό, έχουν ως κύριο εμπόδιο, μεταξύ των άλλων, το ηθικό ζήτημα. Για παράδειγμα, οι οικολογικές ομάδες, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη τρομοκρατία ως μέσο αφύπνισης της κοινής γνώμης για ένα θέμα όπως η πυρηνική ενέργεια. Το μέσο που θα χρησιμοποιήσουν μπορεί να είναι η κατάληψη μιας εγκατάστασης παραγωγής πυρηνικής ενέργειας για να φανερώσουν τα κενά ασφαλείας και πόσο εύκολη θα ήταν η μόλυνση αλλά ποτέ δεν θα προκαλούσαν χτύπημα και απελευθέρωση ραδιενέργειας για να υποστηρίξουν τα λεγόμενά τους και τον αγώνα τους. Και αυτό γιατί από πολλούς ανθρώπους η χρήση πυρηνικών όπλων με σκοπό τη τρομοκρατία αποτελεί ταμπού γεγονός που δεσμεύει τους τρομοκράτες.

❖ Φόβος Αντιποίνων

Εθνικιστικές ομάδες όπως οι Τσετσένοι αυτονομιστές, που διεκδικούν την αυτονομία αυτού που οι ίδιοι αποκαλούν πατρίδα, της δικής τους περιοχής, έχουν μεγάλο δίλλημα στο να περάσουν το κατώφλι της πυρηνικής τρομοκρατίας. Το ισχυρότερο αντικίνητρο είναι ο φόβος των αντιποίνων απ' τους αντιπάλους τους, που μπορεί να είναι τόσο σφοδρά τα αντίποινα που να προκαλέσουν απώλειες στη ομάδα τόσο των ίδιων των Τσετσένων όσο και στους υποστηρικτές της ομάδας και τους κατοίκους της περιοχής που η ομάδα υπερασπίζεται. Αυτό θα οδηγούσε στη αποξένωση της ομάδας και τη γενική κατακραυγή.⁴⁶

❖ Ανεπάρκεια Ικανοτήτων και Πόρων

Η απόκτηση των ικανοτήτων (σχεδιασμός, εξάσκηση και απόκτηση) αλλά και της απαραίτητης χρηματοδότησης για την διεξαγωγή πυρηνικής τρομοκρατίας μπορεί να αποδειχθεί πολύ μεγάλο εμπόδιο για κάποιες

⁴⁶ Τα αντίποινα φαίνεται να αποτελούν γενική ρήτρα όχι μόνο για τις εθνικιστικές ομάδες αλλά και για ορισμένες θρησκευτικές, οι οποίες φοβούνται τα αντίποινα των αντιπάλων τους. Ένα παράδειγμα είναι η Hezbollah η οποία όσο φανατική και να εμφανίζεται, οι πολιτικές της μπορεί να μετριαστούν και να μην χρησιμοποιήσουν τη τακτική των πυρηνικών όπλων εναντίον των ΗΠΑ ή Ισραήλ επειδή μπορούν οι έδρες τους να καταληφθούν ή να καταστραφούν ολοσχερώς. (Εξαιρεση αποτελούν οι τρομοκρατικές ομάδες που εξαπολύουν μια παγκόσμια Jihad χωρίς συγκεκριμένα σύνορα). Πηγή: Bale & Ackerman, "Profiling the Threat," ό.π., 22.

τρομοκρατικές ομάδες που λειτουργούσαν κατά κύριο λόγο με τα συμβατικά όπλα. Η προσπάθεια αυτή απαιτεί δεξιότητες που είναι πολύ εξιδεικευμένες, περίπλοκες και πρωτόγνωρες για τους περισσότερους τρομοκράτες. Η όλη διαδικασία μπορεί να γίνει μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο που να ξεχωρίζει απ' τους άλλους και έτσι οι τρομοκράτες να αποκτήσουν μια υπογραφή, που θα κάνει την ανίχνευσή τους πολύ πιο εύκολη. Με βάση όλα τα παραπάνω, πολλές ομάδες δεν είναι διατεθειμένες να λάβουν αυτό το ρίσκο και να πλήξουν τη μακράιωνη θητεία τους.⁴⁷

Η καλύτερη αντίληψη των αντικινήτρων για τους τρομοκράτες μπορεί να βοηθήσει τους υπεύθυνους των υπηρεσιών στον σχεδιασμό και λήψης μέτρων για την καλύτερη πρόληψη της πυρηνικής τρομοκρατίας.

2.4 Απαιτούμενες Ικανότητες για Διεξαγωγή Πυρηνικής Τρομοκρατίας

2.4.1 Ευρύτερες Ικανότητες

❖ Οργάνωση

Η ανάπτυξη των πυρηνικών όπλων είναι μια δύσκολη διαδικασία που απαιτεί ένα αξιόπιστο πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης το οποίο θα βασίζεται σε μια σειρά παραγόντων, όπως η ικανότητα προσαρμογής σε νέες τεχνολογίες, και η δομή της οργάνωσης, ο αριθμός μελών της οργάνωσης, ηγετικές ικανότητες, και η κεντρική εξουσία της οργάνωσης και ο συντονισμός που αυτή επιτυγχάνει.⁴⁸

⁴⁷ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 32-4.

⁴⁸ Η εσωτερική δυναμική καθώς και η υπακοή μέσα στην ομάδα είναι κρίσιμης σημασίας για να αποδώσει η οργάνωση. Παρ' ότι η μορφή της οργάνωσης φαίνεται να έχει σημειώσει σημαντικές αλλαγές στη νέα τρομοκρατία, ειδικά στις θρησκευτικές σχέτες και ορισμένες εθνικιστικές/αποσχιστικές τρομοκρατικές ομάδες η ιεραρχική δομή αυτή της οργάνωσης φαίνεται να διατηρείται. Οι ομάδες αυτές είναι κάθετα οργανωμένες και με ιδεολογική ομοιομορφία και έχουν την κατάλληλη οργάνωση για την μυστική παραγωγή των όπλων μαζικής καταστροφής. Πηγή: Bale & Ackerman, "Profiling the Threat," ό.π., 23.

❖ Υλικοτεχνική Υποδομή

Ένα αξιόπιστο πρόγραμμα παραγωγής των πυρηνικών όπλων απαιτεί πρόσβαση σε υλικοτεχνική υποδομή και πρώτες ύλες. Η παραγωγή των όπλων θα απαιτούσε μια εγκατάσταση σε τέτοιο μέρος όπου οι δραστηριότητες θα έμεναν κρυφές και από την κοινότητα αλλά και απ' τις μυστικές υπηρεσίες. Η μεταφορά από και προς την εγκατάσταση απαιτεί προσοχή ιδίως όταν η διαδικασία παραγωγής των όπλων είναι παρατεταμένη. Η εγκατάσταση αυτή θα μπορούσε να βρεθεί μέσα στη χώρα στόχο, ωστόσο είναι πολύ παρακινδυνευμένο. Παρά τη δυσκολία του εγχειρήματος υπήρξαν ομάδες που κατάφεραν να φτιάξουν τέτοιου είδους μυστικές εγκαταστάσεις όπως η Al-Qaeda και η αίρεση Aum Shinrikyo.

❖ Χρηματοδότηση

Για να στηθεί ένα αποδοτικό πρόγραμμα ανάπτυξης πυρηνικών όπλων απαιτείται χρηματοδότηση που θα καλύψει το υλικό και τον εξοπλισμό, τους εργαζομένους, και τους επιστήμονες. Οι απόψεις των επιστημόνων σχετικά με το πόσο προσιτή θα είναι μια τέτοια διαδικασία για τους τρομοκράτες διίστανται. Άλλοι υποστηρίζουν ότι το κόστος είναι απαγορευτικό, άλλοι ότι το ποσό είναι περίπου στα ίδια επίπεδα με το εγχείρημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, δηλαδή εφικτό. Όπως και να έχει, ακόμα και μια ισχυρή χρηματοδότηση, δεν εγγυάται την επιτυχημένη έκβαση.

❖ Εκπαίδευση και Έρευνα

Αναπόσπαστο στοιχείο για το πρόγραμμα κατασκευής είναι και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Όσοι επιστήμονες κληθούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα πρέπει να κατέχουν τις απαραίτητες γνώσεις, τόσο θεωρητικές/ακαδημαϊκές όσο και τις πρακτικές γνώσεις συνοδευόμενες με την απαραίτητη εμπειρία.

Υπάρχουν πολλές πηγές για να αντλήσουν οι τρομοκράτες τις απαραίτητες γνώσεις, όπως απ' το ίντερνετ, όπου κυκλοφορούν πολλά βιβλία ακαδημαϊκά και ο καθένας μπορεί να έχει πρόσβαση. Αν και η παραπληροφόρηση και η αδυναμία επιβεβαίωση της γνώσης δυσκολεύουν τον τρομοκράτη.

Οι τρομοκράτες μπορούν να στελεχώσουν επιστήμονες που αποφοιτούν από τα πανεπιστήμια, καθώς υπάρχουν πολλά προγράμματα, όπως ένα διδακτορικό φοιτητή στη φυσική που μπορεί να παράσχει τέτοιου επιπέδου γνώσεις.

Πρώην κρατικοί αξιωματούχοι που εργάζονταν στην ανάπτυξη των πυρηνικών του κράτους, είναι κατάλληλοι υποψήφιοι για τους τρομοκράτες (όπως οι επιστήμονες της Σοβιετικής Ένωσης που αμέσως μετά την πτώση της, φημολογείται ότι έχουν προσφύγει στους τρομοκράτες).

❖ Δυνατότητα Καινοτομίας

Η επιλογή των σωστά εκπαιδευμένων επιστημόνων αλλά και το περιβάλλον και οι συνθήκες στο οποίο θα εργαστούν είναι ζωτικής σημασίας για την απόδοση της προσπάθειας της πυρηνικής τρομοκρατίας. Για παράδειγμα, η επιθυμία της πυρηνικής τρομοκρατίας παρουσιάζεται εντονότερες σε τρομοκρατικές οργανώσεις που είναι πιο δογματικές και έχουν χαρισματικούς ηγέτες, ωστόσο οι ομάδες αυτές προσελκύουν μεμονωμένους επιστήμονες που οι ικανότητες τους είναι ανεπαρκείς. Πολλές φορές οι συνήθειες και η πλήση εγκεφάλου που ασκείται στους επιστήμονες, δυσκολεύει την διεξαγωγή αποδοτικής εργασίας από μέρους τους.⁴⁹

2.4.2 Ικανότητες για τους διαφορετικούς Μηχανισμούς Πυρηνικής Τρομοκρατίας

Οι απαιτούμενες ικανότητες των τρομοκρατών για τη διεξαγωγή πυρηνικής τρομοκρατίας διαφοροποιούνται ανάλογα με το μέσο και τον μηχανισμό της πυρηνικής τρομοκρατίας που θα επιλέξουν να αναπτύξουν.

❖ Απόκτηση Έτοιμου Πυρηνικού Όπλου

⁴⁹ Bale & Ackerman, "Profiling the Threat," ό.π., 25-8.

Για να αποκτήσουν οι τρομοκράτες ένα έτοιμο πυρηνικό όπλο πρέπει για αρχή να κατέχουν κεντρική αρχή να ελέγχει τις επιχειρήσεις της οργανώσεως που επεκτείνεται πέραν των συνόρων της έδρας των τρομοκρατών, και μια καλή χρηματοδότηση. Η απόκτηση ενός όπλου από μια τρομοκρατική οργάνωση μπορεί να γίνει με δύο τρόπους: μέσω κρατικής υποστήριξης (state-sponsorship) όπου ένα «Κράτος-Παρίας» θα μπορούσε να παράγει το όπλο και να το παραχωρήσει στους τρομοκράτες και δεύτερον, μέσω της βοήθειας από χαμηλόβαθμο στέλεχος στο κρατικό πυρηνικό πρόγραμμα από ένα τέτοιο κράτος. Ακόμα και να αποκτήσουν την βόμβα οι τρομοκράτες, δεν είναι εφικτή η χρήση της χωρίς εξειδικευμένη βοήθεια, λόγω της πολυπλοκότητας της.

❖ Κατασκευή ενός Αυτοσχέδιου Εκρηκτικού Μηχανισμού (IND)

Οι μεγαλύτερες δυσκολίες παρουσιάζονται όταν οι τρομοκράτες επιλέξουν αυτό τον μηχανισμό πυρηνικής τρομοκρατίας. Απαιτεί μια πολύ καλά οργανωμένη ομάδα που να μπορεί να εντοπίζει το διαθέσιμο πυρηνικό υλικό και να έχει στελεχώσει μια ομάδα καλών επιστημόνων για τη παραγωγή. Η εύρεση εγκατάστασης κρίνεται απαραίτητη. Και σ' αυτή την περίπτωση, η βοήθεια απ' το κράτος είναι αναγκαία, καθώς θα παράσχει στους τρομοκράτες την ασφάλεια που χρειάζονται χωρίς να ενυπάρχει ο κίνδυνος να εντοπιστούν. Άλλη πρόκληση αποτελεί η μεταφορά του αυτοσχέδιου μηχανισμού στη χώρα-στόχο που απαιτεί καλή οργάνωση και δικτύωση ανάμεσα σε πολλές χώρες, ώστε να συνεργαστούν και να υλοποιήσουν τη μεταφορά.

❖ Κατασκευή Ραδιενεργής Βόμβας

Ο μηχανισμός αυτός είναι κατάλληλος για τρομοκρατικές οργανώσεις με λιγότερα μέλη και χαμηλότερη χρηματοδότηση και κατάρτιση καθώς η τεχνολογία κατασκευής της είναι τεχνολογικά υποδεέστερη απ' τα άλλα είδη πυρηνικής τρομοκρατίας και το ραδιενεργό υλικό είναι πιο προσβάσιμο. Η

μεταφορά της βόμβας μπορεί να γίνει μέσω μιας συμβατικής βόμβας το οποίο θα καλύπτεται από το ραδιενεργό υλικό.⁵⁰

❖ Επίθεση ή Σαμποτάζ σε Πυρηνική Εγκατάσταση

Για το μηχανισμό αυτό απαιτείται καλά οργανωμένη τρομοκρατική οργάνωση, χωρίς να χρειάζεται να έχει διασυνδέσεις μ' άλλες οργανώσεις σ' άλλες χώρες. Το επίπεδο χρηματοδότησης δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό εάν γίνει ένοπλη επίθεση στην εγκατάσταση (αν και χρειάζονται αρκετά όπλα), εάν γίνει μέσω επίθεσης αυτοκτονίας με αεροπλάνο, χρειάζονται περισσότεροι πόροι για την εκπαίδευση των τρομοκρατών που θα αναλάβουν την αποστολή.

Άλλοι παράγοντες που ενδέχεται να ενισχύσουν τις ικανότητες των τρομοκρατών μέσω διευκόλυνσης στη πρόσβαση του σχάσιμου υλικού χωρίς να υπάρχει διακινδύνευση ανίχνευσης τους είναι η οικονομική βοήθεια από το κράτος, βοήθεια μέσα απ' τις πυρηνικές εγκαταστάσεις, και οι διασυνδέσεις με το οργανωμένο έγκλημα. Η συνεργασία μ' αυτούς τους παράγοντες δεν είναι απαραίτητο να συνοδεύεται και από σύγκλιση στόχων.

⁵⁰ Και στους τρεις αυτούς μηχανισμούς πυρηνικής τρομοκρατίας απαιτείται η ικανότητα των *logistics* καθώς είναι καίριας σημασίας η ικανότητα συντονισμού των επιχειρήσεων της τρομοκρατικής ομάδας, είτε πρόκειται για την απόκτηση έτοιμης βόμβας είτε για την κατασκευή της. Επίσης απαιτούνται ικανά μέλη που θα αποκτούν με επιτυχία τις πρώτες ύλες και το σχάσιμο υλικό, τον απαραίτητο εξοπλισμό για το στήσιμο των συστατικών στοιχείων των πυρηνικών όπλων ή τη μεταφορά έτοιμων όπλων. Επιπλέον, σε κάθε οργάνωση πρέπει να εξυπηρετούνται και οι προτεραιότητες όπως η ανάπτυξη ενός εργαστηρίου κρυφού για την διεξαγωγή της κατασκευής ή μεταφοράς των όπλων καθώς και η συνεχής διατήρηση της επικοινωνίας μεταξύ των μελών ή μεταξύ διαφορετικών συνεργαζόμενων τρομοκρατικών οργανώσεων. Πηγή: Bale & Ackerman, "Profiling the Threat," ό.π., 26.

TABLE 2.1 CRITERIA FOR PURSUING ACTS OF NUCLEAR TERROR⁵¹

	Stolen Nuclear Device	Improvised Nuclear Device	Radio-active Release from Nuclear Facility	RDD
Financial resources needed	High	High	Moderate to high	Modest
Technical skills needed	High	High; moderate for some scenarios	Moderate to high	Modest
Number of groups (2004)	Few; (possibly none currently able to meet all criteria for foreign country incident)	Few; (possibly none currently able to meet all criteria for foreign country incident)	10+	10s-100s

⁵¹ Στο ίδιο, 38-9, table 2.1.

TABLE 2.1(CONTINUED)

CRITERIA FOR PURSUING ACTS OF NUCLEAR TERROR

	Stolen Nuclear Device	Improvised Nuclear Device	Radio-active Release from Nuclear Facility	RDD
Motivation	Extreme; desire to cause mass deaths, destruction; likely limited to apocalyptic and politico-religious groups	Extreme; desire to cause mass deaths, destruction; likely limited to apocalyptic and politico-religious groups	Very high; desire to cause great property damage, disruption, some loss of life	Very high; desire to cause great property damage, disruption, some loss of life
Organizational skills needed	Very high	Very high	Very high	Moderate
Geographic reach needed	Multicountry capability required to detonate Russian, Pakistani, or Indian device in U.S.	Multicountry capability required to detonate device built from foreign-origin, weapons-usable, fissile material in U.S.	Single country	Single country sufficient

2.5 Κρατικά Υποστηριζόμενη Τρομοκρατία (State-Sponsored Terrorism) και Πυρηνική Τρομοκρατία

Οι τρομοκράτες μπορεί να λειτουργούν αυτόνομα, χωρίς κάποια βοήθεια από κάποιο κράτος. Αυτές οι ομάδες, οι διεθνείς, δεν θεωρούν ότι είναι πολίτες ενός συγκεκριμένου κράτους, συγκεντρώνουν τα μέλη τους από πολλά διαφορετικά κράτη και η δράση τους δεν γνωρίζει σύνορα. Ωστόσο, χρησιμοποιούν αδύναμα κράτη για να βρουν καταφύγιο και η χρήση πυρηνικής τρομοκρατίας από μέρους τους γίνεται για να κερδίσουν μέγιστη υποστήριξη καταφέροντας μέγιστες απώλειες. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η τρομοκρατική οργάνωση της Al-Qaeda.⁵²

Αρκετές διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις, που λειτουργούν ως επί το πλείστο ανεξάρτητα, δέχονται ενίσχυση από περισσότερα από ένα κράτη ως βοήθεια στον πόλεμο έναντι του εχθρού των κρατών. Οι Αμερικανοί έχουν συμπεριλάβει σε μια λίστα όλα τα κράτη που θεωρούν ότι έχουν υποθάψει τους τρομοκράτες και περιλαμβάνονται χώρες όπως, Συρία, Κούβα, Λιβύη, Ιράν, Ιράκ, Βόρεια Κορέα, Σουδάν.⁵³

Για τους τρομοκράτες, η υποστήριξη από ένα κράτος μπορεί να λάβει δύο μορφές, παθητική, μέσω παροχής καταφυγίου ή γενικευμένης υποστήριξης (που από μόνη της κάνει το κράτος συνεργό) είτε πιο ενεργή, μέσω οικονομικής ενίσχυσης, εκπαίδευσης, είτε παροχής έτοιμων πυρηνικών όπλων. Συνήθως, επειδή οι τρομοκράτες αυτού του είδους δεν έχουν να ανησυχούν για την κυβερνητικά αντίποινα ή κάποιο πυρηνικό ταμπού, η χρήση των πυρηνικών όπλων για μέγιστη καταστροφή προτιμάται, κάνοντας έτσι τις επιθέσεις του πιο καταστρεπτικές.⁵⁴

Πολλά κράτη θα υποστήριζαν τους τρομοκράτες που μεταχειρίζονται συμβατικά μέσα, με σκοπό τον εκφοβισμό, να εξαναγκάσουν τον αντίπαλό

⁵² Michael D. Intriligator & Abdullah Toukan, "Terrorism and Weapons of Mass Destruction," στο *Countering Terrorism and WMD: Creating a Global Counter-terrorism Network*, (επιμ.), Peter Katona, et. al., (London: Routledge, 2006), 74.

⁵³ Μπόση, *Ζητήματα Ασφαλείας*, ό.π., 81

⁵⁴ Hoffman, *Inside Terrorism*, ό.π., 189.

τους σε μια δαπανηρή και μερικές φορές ατέρμονη προσπάθεια καταστολής των τρομοκρατών επιφέροντας έτσι την αποδυνάμωση του.⁵⁵

Για τα κράτη αυτά, η τρομοκρατία, είναι ένα κρυφό εργαλείο που χρησιμοποιούν ανάλογα με τα συμφέροντά τους.⁵⁶ Όσο αφορά τους τρομοκράτες με τα πυρηνικά όπλα, καμία κυβέρνηση δεν έχει αποδειχθεί ότι έχει συνδράμει σε βοήθεια των τρομοκρατών με πυρηνικά. Ακόμα και στη περίπτωση του Saddam Hussein που εικαζόταν ότι κατείχε πυρηνικά και μπορεί να βοηθούσε μ' αυτά τους τρομοκράτες για γεωπολιτικούς λόγους, αποδείχθηκε στο τέλος, ότι μια τέτοια κατηγορία απείχε απ' την πραγματικότητα.

Ωστόσο, τίποτα δεν αποκλείει στελέχη των κρατών αυτών να παραδώσουν πυρηνικά όπλα ή τα σχέδια ανάπτυξης τους στους τρομοκράτες ή σ' άλλα «Κράτη-Παρίες». Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το Πακιστάν όπου η υπηρεσία πληροφοριών της χώρας, λέγεται ότι είχε συνδράμει τους τρομοκράτες που δρούσαν στη περιοχή του Κασμίρ, στην Ινδία, με κάθε είδους βοήθεια. Επίσης, στο Πακιστάν, ο Khan, επιστήμονας και «πατέρας της πακιστανικής βόμβας» παρέδιδε τις γνώσεις του για τη κατασκευή όπλων σε χώρες όπως το Ιράν, Βόρεια Κορέα, και Λιβύη. Δεν είναι τυχαίο που ο Bush είχε κατονομάσει τις χώρες αυτές «Κράτη-Παρίες» (Rogue States) και «άξονα του κακού» (Ιράκ, Ιράν Βόρεια Κορέα) καθώς είναι πιθανή πηγή βοήθειας για τους τρομοκράτες και καταδίκασε την υποστήριξη των κρατών στους τρομοκράτες, αμέσως μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου με το φόβο, πυρηνικής τρομοκρατικής επίθεσης.⁵⁷

Αυτό αποτέλεσε και η επίσημη δικαιολογία του για τη εισβολή του Αφγανιστάν. Είναι γνωστό ότι η Al-Qaeda είχε την αμέριστη συμπαράσταση του καθεστώτος των Ταλιμπάν, και χωρίς αυτούς δεν θα μπορούσε να μείνει εκεί και να σκεφτεί και τη πιθανότητα ανάπτυξης πυρηνικών όπλων. Άλλα κράτη που κατηγορήθηκαν ότι παρείχαν βοήθεια και πυρηνικά στην Al-Qaeda ήταν το Ιράκ και ο Saddam Hussein, (αυτή ήταν και η δικαιολογία των ΗΠΑ για τον

⁵⁵ Laqueur, *The New Terrorism*, ό.π., 157.

⁵⁶ Hoffman, *Inside Terrorism*, ό.π., 197.

⁵⁷ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 167-69.

πόλεμο στο Ιράκ) αλλά ποτέ δεν φανερώθηκαν αποδείξεις για την ενίσχυση αυτή.

Ακόμη και σε περίπτωση που στο μέλλον τα κράτη οδηγηθούν προς ενίσχυση τρομοκρατών δίνοντας τους πυρηνικά όπλα, η διεθνής κοινότητα θα ανταποκριθεί άμεσα, ώστε να μην χρησιμοποιηθούν με σκοπό την τρομοκρατία και να κατασχεθούν απ' τους τρομοκράτες.⁵⁸

Table 4.2, possible terrorist groups that might resort to the use of WMD against the US⁵⁹

<i>Group</i>	<i>Description</i>	<i>Possible reason</i>
Non-state-sponsored terrorists	These are groups that operate autonomously, receiving no significant support from any government. These groups may be transnational, they don't see themselves as citizens of any one country, and groups that operate without regard for national boundaries carry out thereby transnational terrorism. Typical: al Qaeda terrorist organization	Terrorist organization backed in a corner, losing ground and support internationally. Terrorist organization trying to recapture public attention by resorting to higher levels of terrorism, resulting in mass casualties.
State-sponsored terrorists	International terrorist group that generally operates independently but is supported and controlled by one or more nation-states as part of waging asymmetric surrogate war against their enemies. The US has labeled Cuba, Iran, Libya, North Korea, Sudan and Syria as states sponsoring terrorism.	To undermine US policy and influence, and for the US to change its policy.

⁵⁸ Στο ίδιο, 173-76.

⁵⁹ Intriligator & Toukan, "Terrorism and WMD," ό.π., 74.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Ύπαρξη ή μη Κινδύνου Πυρηνικής Τρομοκρατίας; Εκτίμηση

Οι γνώμες δίστανται σχετικά με τη ύπαρξη ή μη του πυρηνικού κινδύνου, και της δυνατότητας των τρομοκρατών να αποκτήσουν στα χέρια τους πυρηνικά όπλα και να ασκήσουν μ' αυτά πυρηνική τρομοκρατία. Οι επιστήμονες με βάση τις απόψεις τους σχετικά με την εκτίμηση του κινδύνου πυρηνικής τρομοκρατίας διακρίνονται σε κινδυνολόγους, στην μια πλευρά του φάσματος και στο αντίθετο άκρο τοποθετούνται οι σκεπτικιστές.⁶⁰

Μερικοί πολιτικοί επιστήμονες (κινδυνολόγοι) όπως ο Graham Allison, υποστηρίζουν ότι οι ικανότητες των τρομοκρατών είναι αυξημένες και ο κίνδυνος είναι εφικτός, αλλά ταυτόχρονα αποτρέψιμος.⁶¹ Στο ίδιο πνεύμα κινείται και Michael Levi ο οποίος υποστηρίζει ότι «η πυρηνική τρομοκρατία είναι μια επιτακτική πρόκληση για όλο τον κόσμο για τους ειδικούς που το μελετούν και φτιάχνουν σχέδιο αντιμετώπισης και για τη κοινή γνώμη που πρέπει να ενημερωθεί».⁶² Οι σκεπτικιστές, όπως ο John Mueller, τοποθετούνται στο άλλο άκρο. Ο κίνδυνος δεν υφίσταται καθώς οι ικανότητες και η ετοιμότητα των τρομοκρατών δεν είναι αξιόλογες για μια τρομοκρατική πυρηνική επίθεση μεγάλου βεληνεκούς. Τα γεγονότα πολλές φορές διαστρεβλώνονται και παρουσιάζονται με τρόπο που να προξενούν φόβο στη κοινή γνώμη.⁶³

⁶⁰ Naeem Salik, "Nuclear Terrorism: Assessing the Danger," *Strategic Analysis* 38, τχ. 2 (2004): 175, doi: 10.1080/09700161.2014.884437

⁶¹ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π.

⁶² Michael Levi, *On Nuclear Terrorism* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2007), ix.

⁶³ John Mueller, *Atomic Obsession: Nuclear Alarmism from Hiroshima to Al-Qaeda* (New York: Oxford University Press, 2010).

3.1 Πυρηνική Τρομοκρατία: Αναπόφευκτη ή μη;

Ο Graham Allison στο βιβλίο το *Nuclear Terrorism* υποστηρίζει ότι η «πυρηνική τρομοκρατία είναι η ύστατη καταστροφή αλλά είναι επίσης η ύστατη αποτρέψιμη καταστροφή». Μια τρομοκρατική πυρηνική επίθεση στις ΗΠΑ είναι πολύ πιθανή (*more likely than not*) και αναπόφευκτη βάσει των στοιχείων που παραθέτει φτάνει κανείς να συνυπολογίσει την θέληση διάφορων ομάδων προς τον σκοπό αυτό, την ευκολία απόκτησης των υλικών αναγκαίων για την κατασκευή των πυρηνικών όπλων και της λαθραίας εισόδου των όπλων αυτών στις ΗΠΑ. Ωστόσο η πυρηνική τρομοκρατία είναι αποτρέψιμη. Η λύση κατά τον Allison, θέμα θέλησης και όχι τόσο ικανότητας, είναι να συνεργαστούν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοι της με μοναδικό σκοπό την αποτροπή της απόκτησης σχάσιμου υλικού από τους τρομοκράτες.⁶⁴

Ο John Mueller, υποστηρίζει ότι η απειλή της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι αποτρέψιμη και αυτό γιατί δεν είναι τόσο αυξημένη όσο παρουσιάζεται. Την υπερβολική αντίδραση που προκαλεί η πιθανή χρήση των πυρηνικών όπλων την αποδίδει στον φόβο. Είναι το είδος του θανάτου που προκαλεί την αποστροφή απ' τα πυρηνικά όπλα, και όχι ο αριθμός των θυμάτων (ο αριθμός των θανάτων, απ' την επίθεση στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι ήταν ίσος ή ελάχιστα μειωμένος απ' τον αριθμό θανάτων μιας επίθεσης με συμβατικά όπλα). Ο φόβος και οι προειδοποιήσεις για τη ικανότητα εκμετάλλευσης των πυρηνικών όπλων απ' τους τρομοκράτες είχαν ξεκινήσει ήδη απ' το 1946 μετά απ' τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, απ' τον ίδιο τον Oppenheimer, αρχικά για την αποφυγή πιθανότητας ενός νέου πολέμου. Πολλοί αναλυτές τόνιζαν ότι η «τρομοκρατική επίθεση της 11η Σεπτεμβρίου, ήταν αυτή που μετέτρεψε την πιθανότητα μιας επίθεσης σε πραγματικό κίνδυνο».⁶⁵ Ωστόσο, η δαιμονοποίηση των πυρηνικών όπλων οδήγησε σε ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα. Η κατοχή και ενίσχυση του πυρηνικού οπλοστασίου, κατέστη συνήθης τακτική για την αύξηση της ασφάλειας μιας χώρας.⁶⁶

⁶⁴ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 14-5.

⁶⁵ Bill Keller, "Nuclear Nightmares," *The New York Times*, Μάιος 26, 2002, σ. 2, <http://www.nytimes.com/2002/05/26/magazine/nuclear-nightmares.html?pagewanted=2>

⁶⁶ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 18.

3.1.1 Συνέπειες Χρήσης Πυρηνικών Όπλων

Οι διαφορές ανάμεσα στις απόψεις των επιστημόνων ξεκινούν ακόμα και απ' το πόσο καταστροφική θα ήταν εάν μια τρομοκρατική επίθεση με πυρηνικά λάβει χώρα.

Οι κινδυνολόγοι δηλώνουν ότι η τόση μεγάλη δύναμη των πυρηνικών όπλων, οδηγεί σε αντίστοιχα καταστροφικά αποτελέσματα. Και αυτό μπορεί να αποδειχθεί απ' τις δύο μόνο επιθέσεις με πυρηνικά στη ιστορία, στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι. Μια απ' τις συνέπειες χρήσης πυρηνικών, είναι η θερμοκρασία (*θερμική ακτινοβολία*) η οποία αυξάνεται σε τέτοια επίπεδα στα σημεία της έκρηξης, που καταστρέφει τα πάντα στο πέρασμά της.⁶⁷ Άλλη συνέπεια της έκρηξης είναι το *ωστικό κύμα* που παρασύρει τα πάντα σε αρκετά μεγάλη απόσταση γύρω απ' το σημείο της έκρηξης.⁶⁸ Η Τρίτη συνέπεια είναι η *ραδιενέργεια*, που μέσω της πυρηνικής ακτινοβολίας, μπορεί εύκολα να προσβάλλει ακόμα και αυτούς που δεν βρίσκονταν σε μακρινή απόσταση απ' το κέντρο της έκρηξη και εκτός του ότι σκοτώνει πολλούς ανθρώπους, μεταδίδεται και στις επόμενες γενεές προκαλώντας πολλές γενετικές μεταλλάξεις.⁶⁹

Οι σκεπτικιστές υποστηρίζουν ότι η αναφορά των συνεπειών των πυρηνικών όπλων παρουσιάζονται με υπερβολικό τρόπο. Οι ίδιες οι φυσικές συνέπειες της χρήσης μια ατομικής βόμβας, διογκώνονται με λέξεις του τύπου «εξολόθρευση, αποκάλυψη, Αρμαγεδδών». Την αρχή την έκανε ο κατασκευαστής της ατομικής βόμβας Robert Oppenheimer, ο οποίος ισχυριζόταν ότι μια ατομική βόμβα θα τίναζε ολόκληρη την πόλη της Νέας Υόρκης. Οι σκεπτικιστές, όπως ο Mueller, απορρίπτουν δηλώσεις επιστημόνων που θεωρούν ότι μια ατομική βόμβα στα χέρια των τρομοκρατών θα οδηγούσε σε θάνατο εκατομμυρίων ανθρώπων λόγω έκρηξης αλλά και λόγω ραδιενέργειας και τις χαρακτηρίζουν υστερικές έως και ανεύθυνες. Υποστηρίζουν ότι μια βόμβα, του βεληνεκούς της Χιροσίμα,

⁶⁷ Richard Rhodes, *The Making of the Atomic Bomb* (New York: Touchstone 1986), 715.

⁶⁸ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 52-3.

⁶⁹ Baylis & Smith, *Η Παγκοσμιοποίηση*, ό.π., 638.

θα προκαλούσε βλάβη μόνο στο 1% της πόλης, άρα η καταστροφικότητα της βόμβας θα ήταν μικρότερη (ιδίως για τις αυτοσχέδιες βόμβες). Επιπρόσθετα, μία και μόνο βόμβα δεν θα μπορούσε να εξαφανίσει μια υπερδύναμη όπως οι ΗΠΑ.⁷⁰

Οι σκεπτικιστές κατακρίνουν επίσης τις απόψεις των κινδυνολόγων περί «υπαρξιακής» απειλής που μπορεί να προβάλλει η έκρηξη μιας βόμβας. Για παράδειγμα, ο Allison δηλώνει ότι μια «πυρηνική έκρηξη θα κατέστρεφε τον πολιτισμό όπως το γνωρίζουμε» άλλοι δηλώνουν ότι το κράτος στη σημερινή του μορφή θα πάψει να υφίσταται, λόγω των συνεπειών της τρομοκρατίας, οι πολίτες δεν θα εμπιστεύονται ο ένας τον άλλον, αλλά ούτε την εξουσία και τους θεσμούς. Τονίζεται επίσης και η οικονομική καταστροφή, από μία ενδεχόμενη πυρηνική τρομοκρατική επίθεση. Ο G. Tenet θεωρεί ότι η οικονομία των ΗΠΑ. θα «νέκρωνε». Οι σκεπτικιστές, θεωρούν ότι όλες αυτές οι απόψεις είναι αβάσιμες και εάν η έκρηξη λάβει μέρος σε μια ισχυρή χώρα (όπως οι ΗΠΑ), θα μπορέσει να αντέξει τις επιπτώσεις μιας επίθεσης και να «προσαρμοστεί» στις όποιες αλλαγές, όπως έκαναν κατά το παρελθόν και η Ιαπωνία αλλά και το Ισραήλ (που δέχθηκαν επιθέσεις και ούτε το πολίτευμά τους έγινε αντιδημοκρατικό ούτε η κοινωνία τους κατέρρευσε).⁷¹

3.2 Ζητήματα που Δημιουργούν Διάσταση Απόψεων

- **Ποιος** θα μπορούσε να οργανώσει και να εκτελέσει μια πυρηνική επίθεση;
- **Τι είδους** πυρηνικά όπλα θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν;
- **Πού** θα μπορούσαν να αποκτήσουν τα πυρηνικά όπλα οι Τρομοκράτες; Ποιοι θα ήταν οι προμηθευτές τους;
- **Ποιον** μηχανισμό προτιμούν οι τρομοκράτες;
- **Πώς** θα μπορούσαν να μεταφέρουν τα πυρηνικά όπλα στην χώρα-στόχο τους;

⁷⁰ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 17.

⁷¹ Στο ίδιο, 20-3.

3.2.1 Ποιος θα Μπορούσε να Οργανώσει και να Εκτελέσει Μια Πυρηνική Επίθεση;

Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της ύπαρξη του κινδύνου της πυρηνικής τρομοκρατίας, οι παράγοντες που είναι πιο πιθανό να διεξαγάγουν πυρηνική τρομοκρατία είναι τόσο μη-κρατικοί δρώντες, όπως οι τρομοκρατικές οργανώσεις, όσο και κρατικοί δρώντες (που χαρακτηρίζονται από εσωτερική αστάθεια) και ενισχύουν τους τρομοκράτες.

3.2.1.1 Τρομοκρατικές Οργανώσεις

A. Al-Qaeda

Κατείχε τη δυνατότητα η Al-Qaeda να κάνει τρομοκρατικό χτύπημα με πυρηνικά μετά το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου; Τι δείχνουν μέχρι στιγμής τα γεγονότα;

Οι **υποστηρικτές** θεωρούσαν την ομάδα της Al-Qaeda, μια πολιτικό-θρησκευτική ομάδα, ως την επικρατέστερη για να διεξάγει ένα επεισόδιο πυρηνικής τρομοκρατίας αμέσως μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου.⁷² Όλα τα ευρήματα συνηγορούσαν όχι μόνο στη πρόθεση αλλά και στη προσπάθεια της Al-Qaeda να κατασκευάσει και να χρησιμοποιήσει τα όπλα αυτά εναντίον των ΗΠΑ (παρ' όλο που οι ειδικοί διχάζονται στο να επιβεβαιώσουν τη κατοχή τέτοιων όπλων).

❖ Υπήρχε η Θέληση και η Δυνατότητα:

Ήδη απ' την δεκαετία του 1990, είχε μια τεράστια οικονομική υποστήριξη και σχέσεις με πολλές τρομοκρατικές οργανώσεις ανά τον κόσμο. Οι σχεδιασμένες επιθέσεις και ειδικά η επίθεση στο Πεντάγωνο και στους δίδυμους πύργους το 2001 είχαν γίνει με μεγάλη ακρίβεια και οργάνωση. Η μέχρι τώρα πορεία της οργάνωσης και τα ευρήματα τόσο των ΜΜΕ, όσο και των μυστικών αμερικανικών υπηρεσιών, οδήγησαν στην αντίληψη ότι τελικός στόχος του Bin Laden ήταν τα πυρηνικά (σχεδίαζαν ένα δικό τους πρόγραμμα Manhattan ως το επόμενο βήμα μετά τη 11 Σεπτεμβρίου). Η CIA, αλλά και τα

⁷² Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 31.

MME, στα τέλη του 2001, ανακάλυψαν μέσα από ανακρίσεις μελών της Al-Qaeda αλλά και από έγγραφα, την «δίψα για όπλα μαζικής καταστροφής» της Al-Qaeda. Η «δίψα» αυτή υπήρχε ήδη απ' το 1990 μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ.

❖ Πρόσβαση σε Σχάσιμο Υλικό:

Σύμφωνα με τις μυστικές υπηρεσίες, μέλη της Al-Qaeda έκαναν ταξίδια σε χώρες της κεντρικής Ασίας για να προμηθευτούν σχάσιμο υλικό για τα πυρηνικά όπλα, μάλιστα κατεγράφησαν και 4 περιστατικά κλοπής ουρανού με υψηλό βαθμό εμπλουτισμού, απ' το 1992 έως 1999, σε σοβιετικές εγκαταστάσεις.⁷³

❖ Κατείχαν την Τεχνογνωσία:

Το έγγραφο, που ήρθε στη κατοχή του CNN με την ονομασία 'superbomb', αναφέρει η Al-Qaeda είχε πρόσβαση στη γνώση κατασκευής πυρηνικών όπλων, με τον ερευνητή πυρηνικών όπλων David Albright το 2002 να βεβαιώνει την υποψία ότι πρώτιστος στόχος της Al-Qaeda ήταν να φτιάξει πυρηνικά όπλα και να δηλώνει ότι παρ' όλο που είχαν καταθέσει μόλις 3-4000 δολάρια στη πυρηνική έρευνα, και οι μόνοι που είχαν τις γνώσεις να τους βοηθήσουν, οι πακιστανοί επιστήμονες, βρίσκονταν σε περιορισμό λόγω του Khan, η Al-Qaeda θα είχε καταφέρει να αποκτήσει τα όπλα που επεδίωκε, εάν είχαν μείνει στην εξουσία οι Ταλιμπάν λίγα χρόνια παραπάνω και εάν δεν μεσολαβούσε η 11η Σεπτεμβρίου 2001.⁷⁴

❖ Διασυνδέσεις:

Τον Αύγουστο του 2001, η Al-Qaeda προσέγγισε δύο πακιστανούς επιστήμονες, τον Bashiruddin Mahmood και τον Abdul Majeed σχετικά με τη κατασκευή των όπλων μαζικής καταστροφής και ιδιαίτερα για τα πυρηνικά όπλα. Ο Mahmood ήταν γνωστός για τις διασυνδέσεις και για τις ικανότητες του- είχε βοηθήσει στη παραγωγή του υλικού της πρώτης πυρηνικής βόμβας του Πακιστάν, όντας υπό την ηγεσία του Dr, Abdul Qadeer Khan του «πατέρα της ισλαμικής βόμβας»- και ήταν ισλαμικός εξτρεμιστής. Η CIA θορυβήθηκε

⁷³ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 22-7.

⁷⁴ David Albright, "Al Qaeda's Nuclear Program: Through the Window of Seized Documents," The Nautilus Institute, Νοέμβριος 6, 2002, http://oldsite.nautilus.org/archives/fora/Special-Policy-Forum/47_Albright.html

απ την συνάντηση του Mahmood με τον Bin Laden και ύστερα από πιέσεις στη πακιστανική κυβέρνηση, η οποία τον συνέλαβε, αποκαλύφθηκε ότι ο Mahmood έδωσε στον Bin Laden ένα σχέδιο για κατασκευή πυρηνικών όπλων.⁷⁵

❖ Απειλές

Οι υποστηρικτές στηρίζουν την θεωρία τους πάνω στις απειλές για επιθέσεις που εξαπόλυσε η Al-Qaeda κυρίως μετά τη 11η Σεπτέμβρη. Το 2002, ο Bin Laden απείλησε ότι η νέα γενιά μουσουλμάνων θα χτυπούσε σημαντικούς τομείς της οικονομίας των ΗΠΑ.⁷⁶ Το 2003 ο δεύτερος σε ιεραρχία στην Al-Qaeda, Zawahiri, και νυν αρχηγός, υποσχέθηκε χτυπήματα σε στόχους όπως Κουβέιτ, Σαουδική Αραβία (όντως σημειώθηκαν τρομοκρατικά χτυπήματα), αλλά και σε μη πολεμικές ζώνες, Ιαπωνία, Αυστραλία και βεβαίως τις ΗΠΑ.⁷⁷ Οι απειλές συνεχίστηκαν έως και το 2006, για κλιμάκωση του τρόμου και των αντιποίνων εάν οι απώλειες μουσουλμάνων συνεχίζονταν.⁷⁸

Οι **σκεπτικιστές** συμπεραίνουν ότι μπορεί να έχει εκδηλώσει η Al-Qaeda το ενδιαφέρον απόκτησης τέτοιων όπλων, αλλά η υποστήριξη της κατοχή τους απ' την ομάδα, βασίζεται μόνο στις δηλώσεις τρίτων.

A. Αναξιόπιστοι Μάρτυρες

Η αναφορά της επιτροπής της 11ης Σεπτεμβρίου ανέφερε ότι τα λεγόμενα του Bin Laden αποκάλυπταν ότι στόχευε σε μια Χιροσίμα με 10.000 θανάτους με στόχο τις ΗΠΑ, δηλώνοντας έτσι την προθυμία χρήσης πυρηνικής βόμβας. Ωστόσο, αντιτείνει ο Mueller, θα μπορούσε, να εννοεί με τη λέξη Χιροσίμα, το μέγεθος της καταστροφής που θα έφερνε, με μια επίθεση σαν αυτής της 11ης Σεπτεμβρίου. Οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες στηρίχτηκαν και στις δηλώσεις πρώην μέλους της Al-Qaeda, τον Jamal Al-Fadl, ότι η ομάδα εδώ και μια δεκαετία προσπαθούσε να αποκτήσει πυρηνικά όπλα και στο

⁷⁵ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 20-3.

⁷⁶ "Full text: bin Laden's letter to America," *The Guardian*, Νοέμβριος 24, 2002, <http://www.theguardian.com/world/2002/nov/24/theobserver>

⁷⁷ Hoffman, *Inside Terrorism*, ό.π., 283.

⁷⁸ "Bin-Laden tape," *BBC*, Ιανουάριος 19, 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4628932.stm

περιστατικό (όπως αποδείχτηκε ψευδές) πως το 1993 έγινε προσπάθεια για αγορά ουρανίου για χρήση σε όπλο έναντι 1,3 εκατομμυρίων δολαρίων από μέλη της Al-Qaeda. Ο Fadi αποδείχτηκε όμως αναξιόπιστος μάρτυρας. Διωγμένος απ' την Al-Qaeda, για υπεξαίρεση χρημάτων, φαίνεται το είδος του μάρτυρα που θα έλεγε τα πάντα για τα χρήματα. Τέλος, οδήγησε τις Αμερικανικές υπηρεσίες να πιστεύουν ότι αγόρασε χημικά όπλα απ' το Σουδάν, ωστόσο, αποδείξεις απ' τα όπλα αυτά δεν βρέθηκαν μετά τη πτώση της Al-Qaeda.⁷⁹

B. Προθυμία ή Μπλόφα;

Πριν φύγει για το Αφγανιστάν ο Laden, έδωσε συνέντευξη στον Πακιστανό δημοσιογράφο Hamid Mir, δηλώνοντας ότι θα μπορούσε εύκολα να απαντήσει σε τυχόν αμερικανική επίθεση με πυρηνικά, διότι κατέχει τα πυρηνικά για αντίποινα (δηλώνει μάλιστα ότι μπορεί εύκολα ο καθένας να τα αποκτήσει απ' την Μαύρη αγορά της κεντρικής Ασίας, από σοβιετικούς επιστήμονες). Όπως φαίνεται και από ενημερωτικό δελτίο του Αμερικανικού Υπουργείου, το 1998, ο Laden υποστηρίζει ότι είναι δικαίωμα για κάθε Μουσουλμάνο να προσπαθεί να αποκτήσει πυρηνικά όπλα για αποτροπή όσων θέλουν να τους βλάψουν, «τους εχθρούς του Θεού».⁸⁰ Ωστόσο, με τη δήλωσή του αυτή, επιβεβαίωσε τη θέληση της Al-Qaeda για την απόκτηση και χρήση αυτών των πυρηνικών όπλων, και όχι την κατοχή των όπλων αυτών. Ο Mueller αξιολογεί τη δήλωσή αυτή του Laden ως μπλόφα και ότι αποτελεί μια ένδειξη απελπισίας, καθώς το πυρηνικό του πρόγραμμα ήταν ακόμη σε πρώιμο στάδιο.⁸¹

C. Πρόσβαση σε Σχάσιμο Υλικό

Οι υποστηρικτές παρουσιάζουν ως απόδειξη της προσπάθειας κατοχής πυρηνικών του Bin Laden τα ημερολόγια στελεχών της Al-Qaeda (που δημοσιεύτηκαν το 2005) όπου αναφέρονται συζητήσεις με την μουσουλμανική ομάδα των Τσετσένων, όπου ο αρχηγός τους (Khattab) ήθελε την απόκτηση πυρηνικών από ρωσικές εγκαταστάσεις και ένωση των δύο

⁷⁹ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 200-01.

⁸⁰ Στο ίδιο, 211.

⁸¹ John Mueller, "Think Again: Nuclear Weapons," *Foreign Policy*, Δεκέμβριος 18, 2009, <http://foreignpolicy.com/2009/12/18/think-again-nuclear-weapons/>

ομάδων με σκοπό εναντίωσης στον δικό τους στόχο, τη Ρωσία. Μάλιστα, ο Allison⁸² υποστηρίζει πως το 1998 είχαν αγοράσει 20 πυρηνικές κεφαλές από Τσετσένους έναντι 30 εκατομμυρίων και ο Jenkins υποστήριζε ότι ο Bin Laden είχε προσλάβει επιστήμονες από την Σοβιετική Ένωση και τους είχε σε εργαστήριο στον Αφγανιστάν.⁸³ Ωστόσο, όλες οι φήμες αυτές είναι συγκεχυμένες, παρατίθενται χωρίς επεξεργασία και δεν συνοδεύονται από αποδείξεις (αν αλήθευαν, τότε θα υπήρχαν κατάλοιπα χρήσης των όπλων ή η ενεργοποίηση των όπλων αυτών θα είχε κιόλας γίνει).⁸⁴

D. Έλλειψη Τεχνογνωσίας

Παρά την διαβεβαίωση του φυσικού Albright ότι ο πρώτιστος στόχος της Al-Qaeda ήταν να φτιάξει πυρηνικά όπλα και θα είχε καταφέρει να τα αποκτήσει εάν είχαν μείνει στην εξουσία οι Ταλιμπάν, τα ευρήματα απ' τους ειδικούς, μετά τη πτώση του καθεστώτος των Ταλιμπάν, έφεραν στο φως, γενικότερες συζητήσεις για τα πυρηνικά όπλα, αλλά καμία απόδειξη γνώσης κατασκευής πυρηνικών όπλων ή πυρηνικών και ραδιενεργών όπλων.⁸⁵

E. «Επιστημονικές» Συζητήσεις

Οι συζητήσεις με δύο πακιστανούς επιστήμονες που είχε ο Bin Laden στο Αφγανιστάν το 2001, για τους σκεπτικιστές δεν αποτέλεσαν ένδειξη της θέλησης της ομάδας για την απόκτηση των πυρηνικών. Όπως δηλώνουν οι επιστήμονες, η συζήτηση ήταν καθαρά επιστημονική (ο Bin Laden τους έδειξε, αμφιβόλου ποιότητας ραδιενεργό υλικό, ζητώντας να μάθει αν ήταν δυνατή η παρασκευή όπλου) και οι γνώσεις των επιστημόνων αυτών, ήταν πάνω στο σχάσιμο υλικό, ουράνιο, και δεν κατείχαν γνώσεις κατασκευής βόμβας. Άρα οι συζητήσεις δεν βοήθησαν τον Bin Laden.⁸⁶

F. Το Οικονομικό Κόστος

Ο Mueller διαφωνεί με αναλυτές που υποστηρίζουν ότι το κόστος θα ναι λιγότερο από δέκα εκατομμύρια. Υποστηρίζει ότι το τριπλάσιο απ' αυτό ποσοστό απαιτείται μόνο για τη δωροδοκία των συνεργών του. Μπορεί

⁸² Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 28.

⁸³ Brian M. Jenkins, *Will Terrorists Go Nuclear?* (Amherst, NY: Prometheus, 2008), 258-266.

⁸⁴ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 208-10.

⁸⁵ Nautilus Institute, "Al-Qaeda's Nuclear Program", ό.π.

⁸⁶ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 204-05.

πολλοί να είναι αφιερωμένοι στο ανώτερο σκοπό της αποστολής αυτής, αλλά πολλοί άνθρωποι θα θελήσουν να έχουν κέρδος, εκβιάζοντας τους τρομοκράτες.⁸⁷

G. Απειλές

Καμία απ' τις απειλές της Al-Qaeda δεν έγινε πράξη, προς υποστήριξη των σκεπτικιστών. Ο Mueller, παρ' ότι οι απειλές ήταν κενές, παρατήρησε πως η κοινή γνώμη συνέχιζε να φοβάται τρομοκρατικές επιθέσεις και να αισθάνεται ανασφαλής. Αυτό το αποδίδει στην βιομηχανία του τρόμου που συντηρούνταν από πολιτικούς, δημοσιογράφους, γραφειοκράτες που παρουσίαζαν τις εθνικές εκάστοτε απειλές διογκωμένες, και τις ικανότητες των τρομοκρατών πολύ μεγαλύτερες απ' ότι ήταν στη πραγματικότητα. Η αντιμετώπιση που πρόκριναν, ήταν και αυτή με τη σειρά τους υπερβολική για να δώσουν την ψευδαίσθηση της προστασία που υπόσχονταν και η κοινή γνώμη με τη σειρά της θα ενέκρινε όλα τα ποσά που προτεινόταν για τη αντιμετώπιση της απειλής. Επιπρόσθετα, ο Jenkins υποστηρίζει ότι αυτή η παρουσίαση των δυνατοτήτων των τρομοκρατών και η υποτιθέμενη απειλή της ύπαρξης του κινδύνου πυρηνικής τρομοκρατίας στις ΗΠΑ από τους κυβερνητικούς παράγοντες, εμποδίζει και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των τρομοκρατών.⁸⁸ Μέρος της αποτελεσματικής αντι-τρομοκρατικής στρατηγικής είναι η παρουσίαση της ανθεκτικότητας των ΗΠΑ στα τρομοκρατικά χτυπήματα. Το να παρουσιάζουν οι ΗΠΑ τόσο ικανούς τους τρομοκράτες, ενισχύουν την ψευδαίσθηση ικανότητας τους, και τις πιθανότητες να προχωρήσουν σ' ένα τέτοιο χτύπημα.⁸⁹

Συμπέρασμα

Οι **σκεπτικιστές** συμπεραίνουν ότι η Al-Qaeda δεν είχε και ούτε φαίνεται να μπορεί να αποκτήσει στο μέλλον τη ικανότητα για ένα πυρηνικό τρομοκρατικό πλήγμα. Γι' αυτό και μέχρι τώρα έχουν χρησιμοποιήσει μόνο συμβατικά όπλα.

⁸⁷ Mueller, "Think Again: Nuclear Weapons," ό.π.

⁸⁸ Jenkins, *Will Terrorists Go Nuclear?*, ό.π., 291.

⁸⁹ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 218-20.

Επιπρόσθετα, ερμηνεύουν το λόγο που οι δραστηριότητες της Al-Qaeda περιορίστηκαν και γιατί έχει αποδειχτεί αντιπαραγωγική, με την Ευρώπη να παρουσιάζει τη ίδια εικόνα (οι τρομοκράτες κάνουν λάθη, είναι ανοργάνωτοι και δεν κατέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία). Ο Mueller αποδίδει την αναποτελεσματικότητά της Al-Qaeda σε 4 παράγοντες. Πρώτον, η απώλεια πολλών επιστημόνων και στελεχών (συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου του ηγέτη τους, Osama Bin Laden), έπληξε την τρομοκρατική οργάνωση, που φαίνεται να έχει χάσει την μορφή της. Δεύτερον, Η κοινή γνώμη σ' όλη τη Μέση Ανατολή έχει στραφεί εναντίον της μεθόδου της Al-Qaeda και γενικότερα της τρομοκρατίας. Τρίτον, πολλά από τα κράτη της Μέσης Ανατολής, έχουν συμπράξει στη προσπάθεια των ΗΠΑ και στον πόλεμο εναντίον τα τρομοκρατίας, με πολλές συλλήψεις υπόπτων, περιορίζοντας την επιτυχία της Al-Qaeda. Πολλά απ' αυτά τα κράτη (Σαουδική Αραβία, Πακιστάν) έχουν δεχτεί τρομοκρατικές επιθέσεις και κρατούν ακόμα πιο σκληρή στάση απέναντι στους τρομοκράτες. Τέταρτον, σε χώρες όπως το Ιράκ, όπου υπήρχε ιδεολογική ταύτιση με την Al-Qaeda, τα εναπομείναντα μέλη της με τις απάνθρωπες πράξεις εναντίον των κατοίκων έχουν καταφέρει να τους στρέψουν εναντίον τους, μειώνοντας της πιθανότητες για μελλοντική στήριξη της τρομοκρατίας απ' τα κράτη.⁹⁰ Αλλά ο κίνδυνος δεν προβλέπεται να έρθει ούτε στο μέλλον, όπου οι τρομοκράτες επόμενης γενιάς, θα είναι λιγότερο οργανωμένοι, και πολλοί θα είναι αυτόνομοι, χωρίς αρχηγό, επομένως και λιγότερο επικίνδυνοι.⁹¹

Οι **κινδυνολόγοι** θεωρούν ότι η Al-Qaeda σήμερα, δεν παρουσιάζεται αποδεκατισμένη απλώς σε χώρες όπου παλιά ήταν ενεργή, Πακιστάν και Αφγανιστάν, η δραστηριότητά της έχει περιοριστεί. Ωστόσο, το ευρύτερο δίκτυο της είναι ακμαίο και το κέντρο βάρους της έχει μετατοπιστεί ιδίως σε χώρες όπως την Υεμένη (AQAP -Al-Qaeda in the Arabian Peninsula) τη Συρία ακόμα και στη Λιβύη. Δεν εισακούεται τόσο πολύ πλέον, διότι η προπαγάνδα της απευθύνεται κυρίως στους Άραβες, και η μεθοδολογία της είναι να περιμένει μέχρι να βρεθεί η κατάλληλη ευκαιρία για να προκαλέσει το χτύπημά

⁹⁰ Στο ίδιο, 225-27.

⁹¹ Hoffman, *Inside Terrorism*, ό.π., 271.

της.⁹² Η κυριότερη αλλαγή οφείλεται και στην Αραβική άνοιξη που μερικοί θεωρούν ότι εκτός του ότι αποδυνάμωσε τα κράτη από ισχυρές κυβερνήσεις, επέτρεψε τη δημιουργία παραρτήματος εξτρεμιστικών στοιχείων, άρα και της Al-Qaeda, στις χώρες αυτές, οι υποστηρικτές της οποίας φαίνεται να αυξάνονται συνέχεια.⁹³

Όποια και να είναι τα επόμενα βήματα της Al-Qaeda το μόνο σίγουρο είναι ότι ο πόλεμος ενάντια της τρομοκρατίας έχει ήδη παραταθεί κατά πολύ και δεν φαίνεται στο εγγύς μέλλον να σταματά.⁹⁴

B. Hezbollah

Ο Υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ Richard Armitage είχε αποδώσει στη Hezbollah τον χαρακτηρισμό «A-team of Terrorists» καθώς ήταν η επικρατέστερη και η φονικότερη τρομοκρατική φονταμεταλιστική οργάνωση μέχρι και πριν την 11η Σεπτεμβρίου, όπου έκανε αισθητή την παρουσία της η Al-Qaeda.⁹⁵ Ο επικεφαλής της CIA Tenet, είναι της άποψης ότι «η Hezbollah είναι ίσης δύναμης ή και ανώτερη απ' την Al-Qaeda».⁹⁶

Η πιθανότητα πυρηνικοποίησης των τρομοκρατών της Hezbollah είναι μεγάλη. Οι στόχοι θα είναι το Ισραήλ, το οποίο σύμφωνα με την διακήρυξη της η Hezbollah σκοπεύει να καταστρέψει, αλλά και τις ΗΠΑ, την οποία θεωρεί ως την εμπροσθοφυλακή του Ισραήλ σ' ολόκληρο τον κόσμο (το 2000 κατάφερε να διώξει τους Ισραηλινούς απ' τα εδάφη του Λιβάνου, μια κίνηση

⁹² Eline Gordts, "Is Al Qaeda In Decline?," *The Huffington Post*, Απρίλιος 20, 2005, http://www.huffingtonpost.com/2015/04/18/al-qaeda-decline_n_7087782.html?ncid=fbklnkushpmg00000063

⁹³ Annabelle Quince, "The Franchised Terrorism of Al-Qaeda after Osama Bin Laden," *ABC*, Απρίλιος 8, 2004, <http://www.abc.net.au/radionational/programs/rearvision/5375448>

⁹⁴ Hoffman, *Inside Terrorism*, ό.π., 316.

⁹⁵ Ed Bradley, "Hezbollah: 'A-Team of Terrorists,'" *60 Minutes*, Απρίλιος 18, 2003, <http://www.cbsnews.com/news/hezbollah-a-team-of-terrorists/>

⁹⁶ Jaime Holguin, "Hezbollah Turns up the Volume", *CBC*, Απρίλιος 17, 2003, <http://www.cbsnews.com/news/hezbollah-turns-up-the-volume/>

που θεωρήθηκε ηρωική καθώς ήταν η πρώτη φορά που Άραβες έδιωξαν Ισραηλινούς από έδαφος που δεν τους άνηκε.)⁹⁷

Ο πρώτος και εξασφαλισμένος σύμμαχος της Hezbollah προς τον σκοπό της πυρηνικής τρομοκρατίας έναντι των προαναφερθέντων στόχων είναι το Ιράν, η χώρα που δημιούργησε το 1980 την Hezbollah για να αντιμετωπίσει το Ισραήλ, επειδή το Ιράν κατασκεύαζε την πυρηνική υποδομή της και φοβόταν προληπτική επίθεση στις εγκαταστάσεις της απ' τους ισραηλινούς πριν προλάβει να ολοκληρωθεί το έργο. Η πιο ενδεδιγμένη αποτροπή μιας τέτοιας επίθεσης σύμφωνα με τους Ιρανούς, ήταν η σύσταση και στήριξη της Hezbollah (ακόμα με τα πυρηνικά όπλα).⁹⁸ Ακόμα και η απειλή της πυρηνικής αντεπίθεσης θα έβαζε σε δισταγμούς και θα συγκρατούσε το Ισραήλ από οποιαδήποτε επίθεση στα πυρηνικά του Ιράν, δίνοντας έτσι αρκετό χρόνο στο Ιράν να κατασκευάσει το οπλοστάσιο της.

C. Τσετσένοι Αυτονομιστές

Οι Τσετσένοι, έχοντας κυρίως πολιτικά κριτήρια, δίνουν επί χρόνια την μάχη της ανεξαρτητοποίησης τους από τους Ρώσους. Ως εργαλείο για τη μάχη της χρησιμοποιούσαν το οργανωμένο έγκλημα, προκειμένου να εκμεταλλευτούν το μετα-σοβιετικό διεφθαρμένο καθεστώς.⁹⁹ Για να πετύχουν τον στόχο τους, θα μπορούσαν εύκολα να στραφούν στα πυρηνικά όπλα (έχει σημειωθεί από Τσετσένους η κλοπή ραδιενεργού υλικού από εγκαταστάσεις όπως Grozny το 2000 και Volgodonskaya το 2002), γεγονός που δεν αποτελεί έκπληξη, μιας και είναι γνωστοί για τις αδίστακτες τακτικές τους.¹⁰⁰

Το πρώτο σχέδιο για πυρηνική τρομοκρατία έγινε απ' τον αρχηγό των Τσετσένων, Dzhokhar Dudayev, το 1992 όπου Τσετσένοι αυτονομιστές στόχευαν να καταλάβουν ένα ρωσικό υποβρύχιο με πυρηνικά με αντάλλαγμα τη απομάκρυνση ρωσικών στρατευμάτων από τη Τσετσενία. Αλλά το σχέδιο

⁹⁷ "An Open Letter: The Hizballah Program," Council on Foreign Relations, Ιανουάριος 1, 1988
<http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/open-letter-hizballah-program/p30967>

⁹⁸ David J. Whittaker, *Terrorism: Understanding the Global Threat*, 2^η έκδ. (Great Britain: Longman, 2007), 316.

⁹⁹ Laqueur, *The New Terrorism*, ό.π., 220-21.

¹⁰⁰ Jenkins, *Will Terrorists Go Nuclear?* ό.π., 77.

απετράπη καθώς έγινε γνωστό στους Ρώσους. Η πρώτη απόπειρα πυρηνικής τρομοκρατίας έγινε το 1995 στην Μόσχα στο Ismailovsky Park, (ήταν απόπειρα, μιας και οι Τσετσένοι δεν ενεργοποίησαν την βόμβα). Το 2002 επιτέθηκαν στην πρωτεύουσα όταν κατέλαβαν ομήρους στο θέατρο Dubrovka, αλλά οι Ρώσοι την σταμάτησαν με μια αιματηρή επέμβαση.

Συνδέονται με τον ισλαμικό εξτρεμισμό και λόγω του αρχηγού τους, Khattab, που στο Αφγανιστάν πολεμούσε τους Σοβιετικούς στο πλευρό των Τζιχαντιστών, αλλά και γιατί ένας απ' τους χρηματοδότες των Τσετσενών ήταν η Al-Qaeda. Παρ' όλο που δεν οι ΗΠΑ δεν κινδύνευαν, μιας και δεν περιλαμβάνονταν στους στόχους των Τσετσενών, η απόκτηση πυρηνικών απ' την μία οργάνωση θα έδειχνε πόσο εφικτό είναι και από τις άλλες οργανώσεις (συμπεριλαμβανομένης και της Al-Qaeda) να κατακτήσουν τα πυρηνικά, ενισχύοντας τα κίνητρα των τρομοκρατών και ενεργοποιώντας ένα διεθνή φόβο.¹⁰¹

3.2.1.2 Κράτη

Πακιστάν

Οι κίνδυνοι για πυρηνική τρομοκρατία από το Πακιστάν, κατατείνουν οι κινδυνολόγοι, είναι αυξημένοι δεδομένου ότι η χώρα κατέχει ήδη πυρηνικά όπλα.

Το Πακιστάν είχε για πολλά χρόνια μια κυβέρνηση που φαινόταν αδύναμη και χωρίς αποφασιστικότητά με τους εξτρεμιστές να καταλαμβάνουν όλο και μεγαλύτερο έλεγχο της χώρας. Η εναντίωση και η ανοιχτή τοποθέτηση ενάντια της τρομοκρατίας ήρθε μόλις το 2012 απ' τον υπαρχηγό του στρατού Pervez Kayani.¹⁰²

¹⁰¹ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 31-3.

¹⁰² Mark Fitzpatrick, "Chapter Four: The potential for nuclear terrorism," *Adelphi Series* 53, τχ. 443 (2013):109, doi: 10.1080/19445571.2013.901593

Ο μέχρι και το 2008 πρόεδρος του Πακιστάν Musharraf είχε αναλάβει το δύσκολο εγχείρημα της εξισορρόπησης αφενός του αντιαμερικανισμού της κοινωνίας και την συγκράτηση των εξτρεμιστικών στοιχείων της κοινωνίας του Πακιστάν, που είχαν εισχωρήσει παντού (απλοί πολίτες, στο στρατό και αρκετοί κατάσκοποι) και αφετέρου την προσωπική του πολιτική υπέρ των ΗΠΑ στις οποίες πρόσφερε την συνεργασία του για τον πόλεμο ενάντια της τρομοκρατίας και ως δείγμα καλής θέλησης και συνεργασίας φυλάκισε υποστηρικτές της Al-Qaeda και ζήτησε παράλληλα την παράδοση του Bin Laden. Ενέργειες που δεν ήταν αποδεκτές από τα εξτρεμιστικά μέλη της κοινωνίας.

Μάλιστα η ομάδα των εξτρεμιστών άρχισε να κερδίζει έδαφος. Στις εθνικές εκλογές το 2002, η ομάδα υποστηρικτών των Ταλιμπάν (MMA), έγινε το 3ο μεγαλύτερο κόμμα σε εθνικό επίπεδο και είχε τη διακυβέρνηση στα βορειοδυτικά της χώρας, στο σημείο όπου σύμφωνα με την CIA κρυβόταν ο Bin Laden. Η ομάδα αυτή τόνιζε ως στόχο την «ανάκτηση της τιμής» της χώρας που χάθηκε μέσα απ' τις υποχωρήσεις, εκφράζοντας έτσι όλη η εναντίωση στη φιλοαμερικανική πολιτική του Musharraf. Η περαιτέρω ενδυνάμωση της ομάδας αυτής, που αποδεικνύεται και απ' τις σχέσεις με τον Bin Laden, θα μπορούσε να εξελιχθεί σε κίνδυνο εμφάνισης πυρηνικής τρομοκρατίας, με τον πρόεδρο αδύναμο να δράσει (οι πιέσεις του Ισλαμικού κόμματος ήταν τέτοιες όπου ο Musharraf αναγκάστηκε να αποχωριστεί τον τίτλο και τη θέση του αρχηγού του στρατού, αδρανοποιώντας την ικανότητα του να συγκρατήσει με τη χρήση του στρατού τους εκκολαπτόμενους τρομοκράτες ακόμα και ένα πιθανό πραξικόπημα και κατά συνέπεια την απόκτηση των πυρηνικών όπλων).

Στο Πακιστάν σημειώθηκε και η ανάπτυξη του δικτύου του Khan. Η ύπαρξη του πυρηνικού δικτύου του Khan του «πατέρα της ισλαμικής βόμβας», αποκαλύφθηκε μέσω του φυλλάδιου που έφεραν στο φως οι New York Times το 2004 και ανέφερε τις προσφερόμενες υπηρεσίες σ' άλλες χώρες (Ιράκ, Ιράν, Λιβύη, Β. Κορέα). Το πιο ανησυχητικό είναι ότι θα μπορούσε να εξελιχθεί ή και να αντιγραφεί σ' άλλες χώρες καθώς και η υποστήριξη που δεχόταν απ' την ελίτ των στρατιωτικών και επιστημόνων του Πακιστάν, που θεωρούσαν ότι εφόσον το Πακιστάν κατασκεύασε τη πρώτη ισλαμική βόμβα, έπρεπε να

διαδώσει τη τεχνογνωσία, και να φτιαχτεί η πυρηνική υποδομή που θα προστατέψει όλους τους Μουσουλμάνους.¹⁰³

Μετά την αποκάλυψη αυτή, έγιναν προσπάθειες για καλύτερη φύλαξη των εγκαταστάσεων όπου τα πυρηνικά φυλάσσονταν, με ανάπτυξη στρατηγικού σχεδίου και ειδικούς κωδικούς ενεργοποίησης των όπλων (το πυρηνικό οπλοστάσιο ήταν διασκορπισμένο σε πολλά μέρη). Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών είναι αμφισβητήσιμη.¹⁰⁴

Συνοψίζοντας, οι πιθανοί πυρηνικοί τρομοκράτες απ' το Πακιστάν φαίνεται να έχουν τη απαραίτητη τεχνογνωσία (λόγω πυρηνικοποιημένου Πακιστάν) αλλά και όλους τους στόχους που τους οδηγούν στα όπλα. Όλα αυτά συσσωρευτικά αυξάνουν κατά πολύ τον κίνδυνο.¹⁰⁵

Οι **σκεπτικιστές** δεν θεωρούν ένα σενάριο όπου μια χώρα θα μπορούσε έστω και κρυφά να υποστηρίξει μια τρομοκρατική οργάνωση, μέσω παράδοσης σ' αυτήν έτοιμης βόμβας, πιθανό. Ο Mueller διευκρινίζει τους λόγους, φανερώνοντας ότι το μεγάλο ρίσκο της αποκάλυψης και διεθνούς κατακραυγής απωθεί τα κράτη-ακόμα και τα πιο εξτρεμιστικά- στη τροφοδότηση των τρομοκρατών με όπλα, ιδιαίτερα σε μια εποχή όπου η τεχνολογία διευκολύνει τον εντοπισμό του υλικού της βόμβας άρα τον κάτοχο του. Η ευκολία των μυστικών υπηρεσιών να αποκαλύψουν μια τέτοια χορηγία όπλων των κρατών προς τους τρομοκράτες αποτελεί ένας επιπρόσθετος ανασταλτικός παράγοντας. Αυτό συνέβη και με το Πακιστάν. Όταν μαθεύτηκε ότι ο Bin Laden επιβεβαίωσε τη κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής στον δημοσιογράφος Mir, ο George Tenet πήγε στο Πακιστάν (που θεωρείτο πιθανός δωρητής των όπλων της Al-Qaeda) και προειδοποίησε τη κυβέρνηση ότι η παροχή βοήθειας σε τρομοκράτες θα εξαγρίωνε τις ΗΠΑ. Ακόμα και το

¹⁰³ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 37-9.

¹⁰⁴ Reshmi Kazi, "Pakistan's HEU-based Nuclear Weapons Program and Nuclear Terrorism: A Reality Check," *Strategic Analysis* 33, τχ. 6 (2009): 867, doi: 10.1080/09700160903255863

¹⁰⁵ Arnaud De Borchgrave, "Commentary: An Islamist nuke?," *UPI*, Μάρτιος 19, 2003, http://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2003/03/19/Commentary-An-Islamist-nuke/52931048109356/

δίκτυο του Khan στο Πακιστάν, δεν έδωσε βοήθεια σε τρομοκράτες αυτόνομους, παρά σε κράτη που ήθελαν πυρηνικά ως αναβάθμιση ή ενίσχυση της άμυνας τους.¹⁰⁶

3.2.2 Τι Είδους Πυρηνικά Όπλα θα Μπορούσαν να Χρησιμοποιήσουν;

A. Τακτικά Πυρηνικά Όπλα

Οι τρομοκράτες προτιμούν να έχουν στη κατοχή τους αυτά τα όπλα, ακόμη περισσότερο και από το σχάσιμο υλικό. Ο βασικότερος λόγος είναι ότι είναι πιο εύκολη η μεταφορά τους. Η αποστολή των τρομοκρατών διευκολύνεται εάν αναλογιστεί κανείς ότι το είδος αυτών των όπλων δεν καλύπτεται στις διεθνείς συμβάσεις ελέγχου του οπλοστασίου των δύο υπερδυνάμεων και ότι ο αριθμός τους είναι άγνωστος.¹⁰⁷

Επιπρόσθετα, τα τακτικά όπλα των Ρώσων δεν έχουν σειριακό αριθμό (σ' αντίθεση με τα όπλα των Αμερικανών) γεγονός που προκαλεί μεγάλη ανησυχία καθώς το οπλοστάσιο των Ρώσων είναι μεγαλύτερο και διασκορπισμένο. Η κατάσταση επιδεινώνεται όταν ανακαλύψει κανείς τον ελλιπή τρόπο φύλαξης όλων αυτών των εγκαταστάσεων όπου τα όπλα φυλάσσονται.¹⁰⁸

B. Βρώμικη Βόμβα

Ένα άλλο είδος όπλου που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι τρομοκράτες είναι η «βρώμικη βόμβα» ή οι συσκευές που διασκορπίζουν τη ραδιενέργεια (Radiological dispersion devices). Μία τέτοιου είδους βόμβα δεν χρειάζεται πυρηνική έκρηξη, είναι απλά ένας μηχανισμός που διασκορπίζει ραδιενέργεια (κονιορτοποιείται και εκτοξεύει στον αέρα το ραδιενεργό υλικό μολύνοντας τα

¹⁰⁶ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 164-65.

¹⁰⁷ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 46.

¹⁰⁸ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 49.

πάντα). Το ραδιενεργό υλικό που χρησιμοποιείται είναι πλουτώνιο, καίσιο (που εκπέμπει ακτίνες γάμμα, προκαλώντας καταστροφή στους ιστούς, δηλητηρίαση και θάνατο), και τέλος άνθρακα (γνωστές οι υποθέσεις του 2001, όπου πολλοί φάκελοι με άνθρακα είχαν αποσταλεί σε γραφεία γερουσιαστών και κυβερνητικά κτήρια-12000 περίπου υποθέσεις- η μόλυνση σε ορισμένα κτήρια ήταν τέτοια που η απομάκρυνση του ραδιενεργού υλικού πήρε μέχρι και δύο χρόνια) και σε όσο μεγαλύτερη ποσότητα τόσο πιο καταστρεπτική είναι.

Μέχρι σήμερα μια τέτοιου είδους επίθεση δεν έχει συμβεί. Ωστόσο, οι πιθανότητες να το επιλέξουν οι τρομοκράτες είναι αυξημένες καθώς είναι πιο εύκολο να αποκτηθεί το ραδιενεργό υλικό απ' το να φτιαχτεί ένας αυτοσχέδιος εκρηκτικός μηχανισμός και η ενεργοποίηση του δεν απαιτεί μεγάλες τεχνικές ικανότητες.¹⁰⁹ Οι συνέπειες που μπορεί να επιφέρει δεν είναι του βεληνεκούς της πυρηνικής βόμβας ωστόσο, πετυχαίνει το σκοπό του εκφοβισμού, καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις για το τι είναι ραδιενέργεια ή τι συνεπάγεται μια μόλυνση προκαλώντας μ' αυτό τον τρόπο μέγιστο πανικό, που μπορεί να αποδειχθεί πιο επιζήμιος και απ' την ίδια τη βόμβα.¹¹⁰

Το 2002, η ένωση Αμερικανών επιστημόνων μελέτησε τα αποτελέσματα από μια πιθανή χρήση τέτοιας βόμβας, σε μια περιοχή όπως το Μανχάταν από τους τρομοκράτες. Το αποτέλεσμα: θα μόλυνε τόσο τη περιοχή, που η εκκένωση της εικάζεται ότι θα κρατούσε για χρόνια και η μόλυνση θα προκαλούσε καρκίνο στο 1/100 των κατοίκων. Οι κατεδαφίσεις θα ήταν επιβαλλόμενες.¹¹¹ Το μέγεθος της οικονομικής, κοινωνικής και ψυχολογικής αποδιοργάνωσης θα είναι μεγάλο.¹¹²

¹⁰⁹ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 279.

¹¹⁰ Στο ίδιο, 268.

¹¹¹ Allison, *Nuclear terrorism*, ό.π., 59-60.

¹¹² Jasper Pandza, "Managing the Consequences of Nuclear Terrorism," *Survival* 53, τχ. 5 (2011):131-132, doi: 10.1080/00396338.2011.621637

3.2.3 Πού θα Μπορούσαν να Αποκτήσουν τα Πυρηνικά Όπλα οι Τρομοκράτες; Ποιοι θα ήταν οι Προμηθευτές τους;

Όσο το πυρηνικό οπλοστάσιο αυξάνεται για τα αναπτυσσόμενα κράτη, φαίνεται εκ πρώτης όψεως να μη μπορούν να εγγυηθούν την απόλυτη ασφάλειά τους απ' τους τρομοκράτες, καθώς σε σχέση με τα ανεπτυγμένα, δεν έχουν την τεχνολογική κάλυψη των όπλων τους και οι τεχνολογικές απαιτήσεις προστασίας τους γίνονται όλο και πιο πολύπλοκες.

Γι' αυτό το λόγο θα μελετήσουμε τις περιπτώσεις χωρών που αντιμετώπισαν αρχικά κάποιο πρόβλημα ασφαλείας καθώς και την πιθανότητα στροφής των τρομοκρατών στους πυρηνικούς αντιδραστήρες με αρκετό σχάσιμο υλικό για κατασκευή μιας βόμβας καθώς και στις εγκαταστάσεις παραγωγής πυρηνικής ενέργειας.

A. Ρωσία

Με το τέλος του Ψυχρού πολέμου και τη πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, 22.000 τακτικά πυρηνικά όπλα παρέμεναν σε 14 απ' τις 15 πλέον ανεξάρτητες χώρες.¹¹³ Εκτός απ' τα όπλα της διαμοιράστηκε και η υποδομή για τη παραγωγή τους. Με το φόβο εκμετάλλευσης αυτών των όπλων, έγινε προσπάθεια αποπυρηνικοποίησης και μεταφοράς των όπλων από την Ουκρανία και την Λευκορωσία στη Ρωσία.¹¹⁴ Το σχέδιο αυτό ωστόσο, δεν γνωρίζουμε αν εκπληρώθηκε με διαφάνεια καθώς λόγω της δεινής οικονομικής κατάστασης και της διαφθοράς, πολλά απ' τα όπλα πουλήθηκαν σ' όποιον πλήρωνε τα περισσότερα (διεφθαρμένοι στρατιωτικοί και στρατιώτες, διοικητές μονάδων που λόγω διάλυσης Σοβιετικής Ένωσης αποφάσισαν να πουλήσουν τα όπλα, αφού πρώτα τα βγάλουν ελλαπωματικά, ώστε να επωμιστούν οι ίδιοι όλο το κέρδος).¹¹⁵ Η προσπάθεια μεταφοράς αυτών των 22.000 τακτικών πυρηνικών όπλων ήταν δύσκολο

¹¹³ Allison, *Nuclear terrorism*, ό.π., 67-8.

¹¹⁴ Πλατιάς, *Το Νέο Διεθνές Σύστημα*, ό.π., 123.

¹¹⁵ Στο ίδιο, 119.

εγχείρημα, ακόμα και κατά 99% να έχει πετύχει, υπολογίζονται ότι πολλά απ' αυτά τα πυρηνικά όπλα είτε θα έχουν κλαπεί, είτε χαθεί. Υψηλής επικινδυνότητας είναι επίσης όλα τα πυρηνικά όπλα που μεταφέρονται εύκολα. Το 1997 ο Ρώσος στρατιωτικός Lebedevs δήλωσε ότι πολλές πυρηνικές συσκευές σε μορφή βαλίτσας είχαν χαθεί, οι ρωσικές αρχές ωστόσο, αρνήθηκαν το γεγονός.¹¹⁶

Πολλοί κινδυνολόγοι θεωρούν ότι ακόμα υφίσταται άγνοια του αριθμού των πυρηνικών όπλων αλλά και ελλιπής φύλαξη των όπλων, που δημιουργούν μια κατάσταση αστάθειας την οποία εύκολα θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν οι τρομοκράτες ώστε να αποκτήσουν το μέσο για την άσκηση της τρομοκρατίας τους.

Ωστόσο, η εικόνα αυτή φαίνεται να έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια καθώς γίνεται προσπάθεια για αναβάθμιση του επιπέδου φύλαξης των όπλων τους και με τη σύμπραξη των Αμερικανών, οι οποίοι είχαν ως απώτερο σκοπό την μείωση της περαιτέρω διάδοσης των όπλων. Για πάνω από δέκα χρόνια οι ΗΠΑ έδωσαν ένα δισεκατομμύριο για να αναπτυχθούν προγράμματα συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών για την ενίσχυση της ασφάλειας κατά την αποθήκευση των όπλων (Nuclear Weapons Storage Security Program) και την μεταφορά των ρωσικών πυρηνικών όπλων (Nuclear Weapons Transportation Security Program). Τα προγράμματα αυτά παρείχαν εκπαίδευση και όπλα για τους φύλακες, σύστημα καταμέτρησης των πυρηνικών κεφαλών, ηλεκτρονικά συστήματα ασφαλείας.¹¹⁷

Η Ρωσία κατέχει μεγάλες ποσότητες και σχάσιμου υλικού και υπήρχε ανησυχία να μην επέλθει στα χέρια των τρομοκρατών λόγω ελλιπούς φυλάξεως. Αναφέρθηκαν κλοπές σχάσιμου υλικού (η ΙΑΕΑ έχει καταγράψει

¹¹⁶ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 71.

¹¹⁷ Ωστόσο, σύμφωνα με την αμερικανική έκθεση GAO του 2003, η οποία πρότεινε τρόπους για να ξεπεραστούν τυχόν εμπόδια για τη βελτιστοποίηση της συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών υπάρχουν ακόμα πολλά βήματα και μέτρα να ληφθούν, χωρίς αυτό να επισκιάζει την μεγαλύτερη επιτυχία του προγράμματος μέχρι τώρα, την προστασία των όπλων του ρωσικού ναυτικού. Πηγή: Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 72-3 και US. General Accounting Office, *Nuclear Nonproliferation: Security of Russia's Nuclear Material Improving; Further Enhancements Needed* (US. Government, 2001), 17, <http://www.gao.gov/new.items/d01312.pdf>

περίπου 18 τέτοια περιστατικά, μεταξύ 1993 και 2002). Ωστόσο εάν και μεγάλο ποσοστό αυτού του υλικού ανακτήθηκε κανείς δεν γνωρίζει τις συνολικές απόπειρες κλοπής ή τις περαιτέρω λεπτομέρειες.¹¹⁸ Και σ' αυτή τη περίπτωση διαμορφώθηκαν μια σειρά από προγράμματα, από όλα τα μέλη του G-8, με μεγαλύτερη συνεισφορά αυτή των ΗΠΑ. Συνεργάστηκαν με τους Ρώσους και χρηματοδότησαν τα προγράμματα αυτά ήδη απ' τα μέσα του 1990, με στόχο την προστασία και μείωση του σχάσιμου υλικού κυρίως λόγω του φόβου διάδοσης του (Material Protection, Control, and Accounting Program). Σ' αυτά τα πλαίσια χρησιμοποιήθηκε ευρέως και η διπλωματική μέθοδος.¹¹⁹

Οι ΗΠΑ συνέβαλλαν και στη απομάκρυνση των λεγόμενων «χαμένων πυρηνικών όπλων» απ' τις πρώην σοβιετικές χώρες, όπως απ' το Καζακστάν. Η Σοβιετική Ένωση είχε αφήσει 1.400 πυρηνικές κεφαλές σε πολλές στρατιωτικές βάσεις, στο Νότιο Καζακστάν (το 1993 ανακαλυφθήκαν απ' τις ΗΠΑ). Πολλοί προσπάθησαν να αποκτήσουν αυτά τα πυρηνικά όπλα, απ' τον Saddam Hussein για το πυρηνικό του πρόγραμμα, οι Ιρανοί πράκτορες έως και οι Τσετσένοι στρατιώτες για να προμηθεύσουν με πυρηνικά όπλα την τρομοκρατική οργάνωση του Bin Laden. Οι Αμερικανοί συνέβαλαν στην απομάκρυνση σχάσιμου υλικού από ένα εγκαταλελειμμένο κτήριο (Ulba Metallurgy Plant). Ωστόσο, η όλη προσπάθεια φύλαξης των συνολικά 100 πυρηνικών εγκαταστάσεων σε 40 χώρες αποδείχθηκε μια εξαιρετικά δύσκολη και δαπανηρή αποστολή για τους Αμερικανούς.¹²⁰

B. Πακιστάν

Το Πακιστάν θεωρείται το κράτος που προωθεί καλύτερα τη διάδοση των πυρηνικών όπλων (the World 's No. 1 Nuclear Proliferator).¹²¹ Στο Πακιστάν

¹¹⁸ US. General Accounting Office, Nuclear Nonproliferation: Security of Russia's Nuclear Material Improving; Further Enhancements Needed (US. Government, 2001), 144, <http://www.gao.gov/new.items/d01312.pdf>

¹¹⁹ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 145.

¹²⁰ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 64, 66-7.

¹²¹- Jon B. Wolfsthal, "Keeping a Nuke Peddler in Line," *Los Angeles Times*, Ιανουάριος 11, 2004, <http://articles.latimes.com/2004/jan/11/opinion/op-wolfsthal11>

υπάρχουν μυστικά δίκτυα μέσω των οποίων διακινεί και πουλάει τις περίπου 50 ατομικές βόμβες, αρκετό πλουτώνιο, καθώς και τη πυρηνική τεχνολογία¹²² σε χώρες όπως Κίνα, Ιράν, Ιράκ, Βόρεια Κορέα, Σαουδική Αραβία, Μιανμάρ, Μαλαισία, Δανία, Γερμανία, Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Πακιστάν-Κίνα: Λέγεται πως το Πακιστάν απέκτησε την πυρηνική της τεχνολογία απ' την Κίνα και ως αντάλλαγμα οι Πακιστανοί τους έδωσαν εκ των υστέρων μια βελτιωμένη έκδοση των σχεδίων (centrifuge designs) που είχε κλέψει ο Khan απ' το δανέζικο εργοστάσιο που δούλευε τη δεκαετία του 1970.

Πακιστάν-Ιράν: Το 1980 το Πακιστάν βοήθησε το Ιράν να τελειοποιήσει τη τεχνολογία εμπλουτισμού του ουρανίου με τη βοήθεια συνεργατών και επιστημόνων του δικτύου του Khan.

Πακιστάν-Ιράκ: Το Πακιστάν προσφέρθηκε να ενισχύσει το ήδη υπάρχον πυρηνικό πρόγραμμα του Saddam Hussein, αλλά ο Hussein αρνήθηκε λόγω της διεξαγωγής του πολέμου του Κόλπου.

Πακιστάν-Λιβύη: αποκαλύφθηκε το πυρηνικό πρόγραμμα του Qaddafi, όταν οι Αμερικανοί και βρετανοί μυστικοί πράκτορες εντόπισαν πλοίο με κατεύθυνση τη Λιβύη που περιείχε όπλα και κομμάτια για την δημιουργία όπλων βάσει των σχεδίων του Khan. Ο Qaddafi αναγκάστηκε να δηλώσει το 2003, αφού αποκαλύφθηκε το σχέδιο του για την παραγωγή όπλων, ότι θα αποσυναρμολόγησει τα όπλα μαζικής καταστροφής (ένα σενάριο είναι ότι οι Πακιστανοί έδωσαν στη Λιβύη τα κομμάτια αυτά λόγω της οικονομικής ενίσχυσης που παρείχε η Λιβύη στο πυρηνικό πρόγραμμα του Khan).

Πακιστάν-Σαουδική Αραβία: Στην οικονομική ενίσχυση του δικτύου του Khan συνέβαλλε και η Σαουδική Αραβία και παροτρύνθηκε να αναπτύξει και η ίδια πρόγραμμα κατασκευής πυρηνικών ως άμυνα σε περίπτωση που κάποιος εξαπολύσει πόλεμο εναντίον της Σ. Αραβίας.

¹²² Kazi, "Pakistan's HEU-based Nuclear Weapons Program," ό.π., 868.

Πακιστάν-Β. Κορέα: Το 2002 η Βόρεια Κορέα έδωσε σχέδια, τεχνολογία αλλά και σχάσιμο υλικό για να κατασκευάσουν οι Πακιστανοί αντιβαλλιστικούς πυραύλους (ως ασπίδα προστασία έναντι των Ινδών), και οι Πακιστανοί ως αντάλλαγμα θα έδιναν τα σχέδια του Khan.¹²³

Πακιστάν-Al-Qaeda: Η ανοιχτή αγορά του Πακιστάν είχε ενισχύσει και τις τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως η Al-Qaeda. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως ο Bin Laden μετά την εισβολή των Αμερικανών στο Αφγανιστάν κρύφτηκε στο Πακιστάν.¹²⁴ Υποστηρικτές της υπήρχαν στο πακιστανικό στρατό ακόμα και στις μυστικές υπηρεσίες. Οι εξτρεμιστές του Ισλάμ, έχουν κάνει τη άνοδο τους και ένα σενάριο όπου καταλήγουν να έχουν αυτοί τα πυρηνικά όπλα του κράτους θα ήταν τρομοκρατικό θέαμα (αν και η απόσπαση θα ήταν δύσκολη αποστολή διότι τα πυρηνικά τα έχουν διασκορπισμένα λόγω φόβου χτυπήματος των πυρηνικών όπλων από τους Ινδούς).¹²⁵

Στο Πακιστάν συναντάμε και το δίκτυο του Khan που είχε δημιουργήσει μια «γκρίζα αγορά» των πυρηνικών όπλων (και όχι μαύρη αγορά λόγω των διασυνδέσεων που είχε με τις πακιστανικές αρχές).¹²⁶ Ο Khan είχε φτιάξει το δικό του δίκτυο έχοντας μεσολαβητές σε πολλά μέρη του κόσμου. Είχε κυκλοφορήσει κιάλας το δικό του φυλλάδιο με το κατάλογο των προσφερόμενων υπηρεσιών από το δίκτυο του. Ο B.S.A. Tahir, αναλάμβανε το ξέπλυμα χρημάτων έχοντας ως βιτρίνα μια εταιρεία μηχανικών στην Μαλαισία και αναλάμβανε να μεταφέρει σ' όλο τον κόσμο τα συστατικά στοιχεία φυγοκεντρωτών (centrifuge) στους πελάτες του Khan, διαμορφώνοντας έτσι μια απ' τις πιο επιτυχημένες εταιρείες παροχής πυρηνικών.

Τι προσέφερε ο Khan; Προσέφερε σχέδια για τους φυγοκεντρωτές πρώτης δεύτερης και τρίτης γενιάς καθώς και τα απαραίτητα κομμάτια για τη δημιουργία της βόμβας, (βελτίωσε τη τεχνολογία των πρώτων σχεδίων φυγοκεντρωτών που έκλεψε ο Khan απ' το πυρηνικό consortium Urenco,

¹²³ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 75-8.

¹²⁴ Fitzpatrick, "Chapter Four," ό.π., 108.

¹²⁵ Kazi, "Pakistan's HEU-based Nuclear Weapons Program," ό.π., 866.

¹²⁶ Michael Clarke, "Pakistan and Nuclear Terrorism: How Real is the Threat?," *Comparative Strategy* 32, τχ.2 (2013):1, doi: 10.1080/01495933.2013.773700

όταν δούλευε στη Ευρώπη τη δεκαετία του 1970) και κινεζικά σχέδια πυρηνικών κεφαλών.

Το 2004 αποκαλύφθηκαν οι πράξεις του Khan μέσα από το φυλλάδιο του ερευνητικού εργαστηρίου του, που διαφήμιζε τις συμβουλές που θα μπορούσε να παράσχει ο Khan για ένα εύρος πυρηνικών συσκευών, το οποίο έφερε γραμματόσημο με τη σφραγίδα της πακιστανικής κυβέρνησης. Το αποτέλεσμα ήταν η απομάκρυνσή του απ' τη θέση του επιστημονικού συμβούλου του προέδρου Musharraf, η ανάκριση και ο κατ' οίκον περιορισμός. Στο τέλος ανέλαβε μόνος του την ευθύνη για όλο το δίκτυο, αλλά και διαβεβαίωσε ότι η κυβέρνηση του Musharraf δεν είχε καμία ανάμειξη σ αυτό του το εγχείρημα.¹²⁷

C. Βόρεια Κορέα

Η Βόρεια Κορέα απέκτησε το 1967 τη βασική πυρηνική τεχνολογία απ' τους Σοβιετικούς και το 1977 έφτιαξαν πυρηνικό (θερμικό) αντιδραστήρα ικανό να παράγει αρκετό πλουτώνιο για τη κατασκευή μιας βόμβας κάθε χρόνο. Το 1990 παραβίασε τη συνθήκη που είχε υπογράψει με τους Αμερικανούς (Nuclear NonProliferation Treaty) και άρχισε να παράγει πλουτώνιο για πυρηνικά όπλα. Το 1994 όμως η Βόρεια Κορέα υπέγραψε συμφωνία με τον πρόεδρο Clinton (Agreed Framework), οι βασικοί όροι της οποίας ήταν οι ΗΠΑ να δίνουν νερό και καύσιμα στη Βόρεια Κορέα και αυτοί με τη σειρά τους θα σταματούσαν τη παραγωγή πλουτωνίου. Το 2002 οι Βορειοκορεάτες όμως αποχώρησαν απ' τη συμφωνία όταν ο πρόεδρος G.W. Bush ένα χρόνο νωρίτερα τους κατείγγειλε ότι δεν τηρούσαν τη συμφωνία και κέρδιζαν χρόνο για να φτιάξουν τα όπλα τους (η Βόρεια Κορέα παραδέχθηκε πως οι κατηγορίες ήταν αληθείς και ξεκίνησε και επίσημα να παράγει πλουτώνιο), για να επιστρέψουν πάλι στη συμφωνία, το 2007.

Η Βόρεια Κορέα, εικάζεται ότι λόγω της δεινής της οικονομικής κατάστασης και προκειμένου να μην καταρρεύσει οικονομικά, ότι έχει προσελκύει τις

¹²⁷Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 61-2.

τρομοκρατικές οργανώσεις καθώς διατίθεται, λόγω της μεγάλης παραγωγής πυρηνικού υλικού, να τα πουλήσει ακόμα και σε τρομοκράτες. Συνήθως χρησιμοποιούν εταιρείες-βιτρίνες για να διακινούν τα όπλα και τα ναρκωτικά τους και οι συναλλαγές με τ' άλλα κράτη γίνονται μέσω των μεσολαβητών (διπλωματικών απεσταλμένων και πρεσβειών της Κορέας σ' άλλα κράτη). Συμπεριλαμβάνεται στη λίστα των ΗΠΑ με τα Rogue State (αποτελεί ένα Κράτος-Παρίας).¹²⁸

D. Πυρηνικοί Αντιδραστήρες για Ερευνητικούς Σκοπούς και Πυρηνικές Εγκαταστάσεις

Μία επιπλέον πιθανή πηγή είναι οι πυρηνικοί αντιδραστήρες που χρησιμοποιούνται για ερευνητικό σκοπό. Παρ' όλο που σε μέγεθος είναι πολύ μικρότεροι απ' τους αντιδραστήρες που χρησιμοποιούνται σε εργοστάσια παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, περιέχουν αρκετά μεγάλη ποσότητα ραδιενεργού υλικού.¹²⁹ Υπάρχουν πάνω από 130 τέτοιοι αντιδραστήρες που έχουν δοθεί από τους Αμερικανούς και τους Σοβιετικούς κατά τον Ψυχρό Πόλεμο ακόμα και σε χώρες του Τρίτου Κόσμου (π.χ. Κονγκό). Τέτοιου είδους αντιδραστήρες έχουν βρεθεί σε εγκαταστάσεις σοβιετικής υποστήριξης (Λευκορωσία, Ουκρανία, Ουζμπεκιστάν). Η απομάκρυνσή τους απ' τις χώρες αυτές θα έπαιρνε πάνε από 2 δεκαετίες στους Αμερικάνους. Η χρονοβόρα απομάκρυνση των αντιδραστήρων αυτών σε συνδυασμό με τη ελλιπή τους φύλαξη τους (πολλοί απ' αυτούς βρίσκονται και σε πανεπιστήμια, με ανεπαρκή φύλαξη) τους μετατρέπει σε εύκολη λεία για τους τρομοκράτες, καθώς και περισσότερο χρόνο κατέχουν στη διάθεσή τους πριν απομακρυνθούν οριστικά και μπορούν εύκολα να δωροδοκήσουν το προσωπικό ή τους φοιτητές για να έχουν στα χέρια τους, τους αντιδραστήρες.¹³⁰

Μια ακόμη πηγή για τους τρομοκράτες είναι οι πυρηνικές εγκαταστάσεις του αντιπάλου. Η φύλαξη των πυρηνικών εγκαταστάσεων ενισχύθηκε κυρίως

¹²⁸ Στο ίδιο, 78-81.

¹²⁹ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 209.

¹³⁰ Allison, *Nuclear terrorism*, ό.π., 81-2.

μετά το ατύχημα στο Τσέρνομπιλ αλλά μόνο από φυσικές καταστροφές και ατυχήματα, όχι για τη περίπτωση των τρομοκρατών.¹³¹

Ε. ΗΠΑ

Ωστόσο, οι τρομοκράτες θα μπορούσαν να προμηθευτούν τα όπλα και από μια υπερδύναμη όπως οι ΗΠΑ καθώς το επίπεδο φύλαξης έχει αποδειχθεί κατά καιρούς ανεπαρκές.¹³²

Μεταξύ αυτών, οι δοκιμές που έγιναν σε δύο εγκαταστάσεις, απέδειξαν την ασθενή αντίδραση της φύλαξης τους. Το 1997 μια απ' τις πιο καλά φυλαγμένες περιοχές της εγκατάστασης του Los Alamos (Technical Area 18), αποδείχθηκε ανεπαρκής σε άσκηση που διεξάχθηκε, ενώ το 1998 η πυρηνική εγκατάσταση Rocky Flats στο Κολοράντο, οι αστυνομικοί που παρίσταναν τους τρομοκράτες κατάφεραν να κλέψουν αξιοσημείωτη ποσότητα πλουτωνίου χωρίς να συλληφθούν.

Η φύλαξη των 10 μεγάλων πυρηνικών εγκαταστάσεων είναι δύσκολη υπόθεση για τις ΗΠΑ. Το κυριότερο πρόβλημα έρχεται εκ των έσω καθώς υπήρχαν περιπτώσεις όπου α) πράκτορες του F.B.I. και του C.I.A. πούλησαν μυστικά του κράτους στους Σοβιετικούς (C.I.A. το 1985, ο Aldrich Ames απεκάλυψε στους Σοβιετικούς, έναντι αμοιβής 4 εκατομμυρίων δολαρίων, τις ταυτότητες των μυστικών Αμερικανών πρακτόρων), β) οι εργαζόμενοι-φύλακες πουλούσαν σκληρούς δίσκους με απόρρητα αρχεία για τα πυρηνικά όπλα γ) στις δοκιμές ασφαλείας που διεξήχθησαν στις εγκαταστάσεις αυτές, η φύλαξη απέτυχε παταγωδώς. Συμπερασματικά, και σε μια χώρα όπως οι ΗΠΑ, υπάρχει η πιθανότητα οι τρομοκράτες να αποσπάσουν σχάσιμο υλικό (από την ίδια χώρα στη οποία θέλουν να το χρησιμοποιήσουν!).¹³³

¹³¹ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 210.

¹³² Το 2003, οι γερουσιαστές C. Grassley και E. Markey των ΗΠΑ, αμφισβήτησαν τα επίπεδα ασφαλείας της διαφύλαξης του σχάσιμου υλικού (ουρανίου) και τόνισαν τον κίνδυνο να καταλήξουν στα χέρια των τρομοκρατών. Έρευνες έχουν δείξει ότι μεταξύ των κλοπιμαίων απ' τα αμερικανικά εργαστήρια συγκαταλέγονται πυρηνικοί αντιδραστήρες καθώς και υπολογιστές με βασικά και κρίσιμα δεδομένα για τα απόρρητα όπλα. Πηγή: Allison, *Nuclear terrorism*, ό.π., 85.

¹³³ Allison, *Nuclear terrorism*, ό.π., 83-5.

3.2.4) Ποιον Μηχανισμό Προτιμούν οι Τρομοκράτες;

Υπάρχουν **4 μηχανισμοί της πυρηνικής τρομοκρατίας**, όπου οι τρομοκράτες μπορούν να χρησιμοποιήσουν προκειμένου να πετύχουν τον στόχο του. Πρώτος μηχανισμός είναι κλοπή έτοιμης βόμβας, δεύτερος, η κλοπή ή αγορά σχάσιμου υλικού αναγκαίου για παραγωγή αυτοσχέδιας βόμβας, τρίτος μηχανισμός είναι η κλοπή ραδιενεργού υλικού για παραγωγή βρώμικης βόμβας, και τέλος, η επίθεση σε εργοστάσια πυρηνικής ενέργειας.¹³⁴

Ένα σημείο **σύγκλισης των σκεπτικιστών και των κινδυνολόγων** είναι στο μηχανισμό που πιθανόν να χρησιμοποιήσουν οι τρομοκράτες. Οι περισσότεροι τρομοκράτες προτιμούν να φτιάξουν τα όπλα μόνοι τους (παρά να κλέψουν ή να αγοράσουν έτοιμα πυρηνικά όπλα). Οι υποστηρικτές θεωρούν ότι οι τρομοκράτες θα αγοράσουν το σχάσιμο υλικό (πιο εύκολο απ' την κλοπή) ενώ οι σκεπτικιστές ότι θα το κλέψουν, μιας και δεν υπάρχει μαύρη αγορά, χωρίς αυτό να σημαίνει πως πρόκειται για εύκολη διαδικασία.

A. Κλοπή Σχάσιμου Υλικού

Οι **υποστηρικτές** θεωρούν ότι παρά τις δικλίδες ασφαλείας, η κλοπή απ' τις εγκαταστάσεις φύλαξης του σχάσιμου υλικού είναι εύκολη υπόθεση.

Οι **σκεπτικιστές**, υποστηρίζουν ότι η εισβολή σε εγκαταστάσεις φύλαξης του πυρηνικού υλικού είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη. Τα μέτρα ασφαλείας είναι αυξημένα μιας και η φύλαξη του σχάσιμου υλικού σε πολλές εγκαταστάσεις ανά τον κόσμο έχει ενισχυθεί. Για παράδειγμα στη Ρωσία που οι ενδείξεις για ελλιπή διαφύλαξη, μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης ήταν πολλές, έχει πλέον βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό, όπως και το Πακιστάν που έχει επιβάλει αυστηρή φύλαξη στις εγκαταστάσεις σχάσιμου υλικού. Επομένως η πιθανότητα κλοπής αυτών των υλικών είναι πολύ μικρή.

¹³⁴ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 3.

Η κλοπή θα απαιτεί την δωροδοκία ατόμων εξειδικευμένων, μέσα απ' τις εγκαταστάσεις. Αυτό σημαίνει ότι οι τρομοκράτες πρέπει να διαθέσουν ένα μεγάλο ποσοστό χρημάτων σε ανθρώπους που είτε δεν θα είναι αποτελεσματικοί ή θα τους προδώσουν. Επιπρόσθετα, πολλοί είναι αυτοί που θα αρνηθούν να συνεργαστούν με τους τρομοκράτες, διότι η εξελιγμένη τεχνολογία διευκολύνει τον εντοπισμό του υλικού που απήχθη απ' τις εγκαταστάσεις. Έτσι η έναρξη της διαδικασίας για τον εντοπισμό του υλικού των κλεφτών και των συνεργατών τους και οι ανακρίσεις θα είναι άμεσες και οι τιμωρίες για τους προδότες ιδιαίτερα μεγάλες. Στην χειρότερη των περιπτώσεων οι ίδιοι οι τρομοκράτες μπορεί να μην θέλουν να αφήσουν ίχνη προκειμένου να μην εντοπιστούν και να καταλήξουν οι ίδιοι να «εξουδετερώνουν» τους συνεργάτες τους. Γι' αυτό η ανεύρεση έμπιστων συνεργών είναι κρίσιμη και δύσκολη διαδικασία.¹³⁵

Πολλοί είναι εκείνοι που θεωρούν ότι δεν υπάρχει «μαύρη αγορά» για να μπορέσει ο ληστής να πουλήσει το κλεμμένο σχάσιμο υλικό. Δεν υπάρχει οργανωμένη αγορά όπου το κέρδος του είναι συνεχόμενο, ούτε πραγματική ζήτηση άρα ο αγοραστής για το κλεμμένο υλικό είναι δύσκολο να βρεθεί. Αλλά ακόμα και να υπήρχε ο αγοραστής, ο ληστής δεν θα έλεγε ότι κατέχει το υλικό και δεν θα πουλούσε όλη την ποσότητα που διαθέτει, διότι τότε θα γινόταν εύκολα αντιληπτός απ' τις μυστικές υπηρεσίες.

Τέλος, εάν η κλοπή, παρά τις μικρές πιθανότητες, πετύχει οι τρομοκράτες θα πρέπει να μεταφέρουν το σχάσιμο υλικό σε ασφαλές μέρος για τη παραγωγή της βόμβας (έξοδο απ' τη χώρα με τους φύλακες και την αστυνομία να τους κυνηγά). Το πέρασμα απ' τα σύνορα θα είναι εξίσου απαιτητικό καθώς θα

¹³⁵ Σύμφωνα με το Michael Levi όλα αυτά τα εμπόδια πρέπει να ξεπεραστούν και να πετύχουν οι τρομοκράτες σ' όλα αυτά τα επίπεδα δυσκολίας, σ' αντίθεση με την αντιτρομοκρατία και την επιτυχή φύλαξη των εγκαταστάσεων που αρκεί να πετύχει μια φορά για να καταστρέψει τις προσπάθειές των τρομοκρατών (μέσω της έγκαιρης αντίληψης και καταστολής τους). Επιπρόσθετα το 1999 η επιτροπή Gilmore (ειδικοί σύμβουλοι του Προέδρου των ΗΠΑ και του Κογκρέσου) συνέκρινε το επίπεδο της δυσκολίας κλοπής του σχάσιμου υλικού απ' τους τρομοκράτες με τους άθλους του Ηρακλή και ως ελάχιστα προ απαιτούμενα για μια τέτοια αποστολή. Πηγή: Michael Levi, "How Likely is a Nuclear Terrorist Attack on the United States?," Council on Foreign Relations, τελευταία ενημέρωση Απρίλιος, 2007 <http://www.cfr.org/weapons-of-mass-destruction/likely-nuclear-terrorist-attack-united-states/p13097> και Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 185.

πρέπει να μεταφέρουν το υλικό περνώντας την έρευνα των συνοριοφυλάκων που είτε δεν θα υποψιαστούν τίποτα ή θα πρέπει να δωροδοκήθουν.¹³⁶

B. Κατασκευή του Αυτοσχέδιου Μηχανισμού

Οι **υποστηρικτές** της ύπαρξης του πυρηνικού κινδύνου θεωρούν ότι η κατασκευή από αγορασμένα υλικά θα επικρατήσει επειδή η διαδικασία κατασκευής μιας τέτοιας βόμβας είναι και πιο γρήγορη αλλά και πιο εύκολη.

Οι έρευνες που έχουν γίνει καταδεικνύουν ότι μία βόμβα μπορεί να γίνει με μικρή χρηματοδότηση, από άτομα χωρίς μεγάλη εξειδίκευση καθώς πολλές πληροφορίες για την κατασκευή μιας βόμβας είναι ευρέως διαθέσιμες. Ένας μαθητής απ' το Princeton έδειξε ήδη από το 1977 πόσο εύκολο ήταν να κατασκευαστεί μια βόμβα, μπαίνοντας στη θέση ενός τρομοκράτη, ο οποίος κατέχει τις λιγότερο δυνατές πληροφορίες (όποια πληροφορία κυκλοφορεί δημόσια) με τη λιγότερη δυνατή χρηματοδότηση, από ένα μόνο άτομο και με τέτοιο βάρος βόμβας που να μεταφέρεται εύκολα. Κατασκεύασε μια βόμβα σε μέγεθος μπάλας, που κόστισε μόλις 2000 δολάρια και μόνο μέσα σε 5 μήνες.¹³⁷ Το 1964 οι επιστήμονες των ΗΠΑ, αποφάσισαν να κάνουν μια δοκιμή σχετικά με το πόσο εύκολο θα ήταν να φτιάξουν μια βόμβα από καλά εκπαιδευμένους ανθρώπους χωρίς πρόσβαση σε απόρρητα στοιχεία. Για το πείραμα επιλέχθηκαν δύο διδακτορικοί φοιτητές (με βασικές γνώσεις πυρηνικής τεχνολογίας). Παρ' όλο που όλοι οι υπολογισμοί τους ήταν πάνω σε απαρχαιωμένους υπολογιστές έφτιαξαν ένα έγγραφο με ακριβείς πληροφορίες για κατασκευή μια βόμβας.¹³⁸ Εκτός από τις βασικές γνώσεις από βιβλία φυσικής λυκείου, οι τρομοκράτες μπορούν να αποκτήσουν γνώσεις για κατασκευή βόμβας και από επιστημονικά άρθρα που αποκαλύπτουν αρκετά στοιχεία για το υλικό αλλά και τον τρόπο κατασκευής του (κυκλοφορούν ακόμα και έγγραφα από το Manhattan Project που έχει

¹³⁶ Στο ίδιο, 186.

¹³⁷ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 87-8.

¹³⁸ Oliver Burkeman, "How to build an A-bomb," *The Guardian*, Απρίλιος 23, 2015, <http://www.theguardian.com/world/2003/jun/24/usa.science>

συγγραφεί από ειδικούς και περιγράφουν τις δυσκολίες κατασκευής μιας βόμβας και πώς να ξεπεραστούν).¹³⁹

Οι **σκεπτικιστές** απ' την άλλη θεωρούν ότι για τους τρομοκράτες η κατασκευή από κλεμμένα υλικά θα επικρατήσει.

Ο Mueller θεωρεί ως πιθανότερο τρόπο κατοχής βόμβας από τους τρομοκράτες, την κατασκευή αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών (IND), με σχεδιασμό που προσιδιάζει αυτόν του όπλου (gun-type), και όσο αφορά το σχάσιμο υλικό, θα προτιμηθεί το ουράνιο με υψηλό βαθμό εμπλουτισμού, καθώς είναι πιο εύκολο στη μεταφορά και λιγότερο επικίνδυνο απ' το πλουτώνιο. Η παραγωγή του σχάσιμου υλικού για μια βόμβα, απαιτεί μεγάλο κεφάλαιο, και γίνεται μόνο με εργοστασιακή επεξεργασία. Άρα η παραγωγή του είναι αδύνατη από τους τρομοκράτες, που για την απόκτησή τους καταφεύγουν στη κλοπή από διεθνείς εγκαταστάσεις που παρουσιάζει πολλούς κινδύνους.¹⁴⁰

Μετά την απόκτηση του σχάσιμου υλικού θα πρέπει οι τρομοκράτες να χτίσουν την αυτοσχέδια βόμβα τους. Υπάρχουν κάποια ζητήματα που πρέπει να προσέξουν για να μην καταστρέψουν την προσπάθειά τους.

Η κατασκευή μιας βόμβας απαιτεί εξειδικευμένους επιστήμονες, μηχανικούς και τεχνικούς για να μπορέσει η βόμβα να είναι αποτελεσματική. Η ομάδα που θα εργάζεται για το σκοπό αυτό πρέπει να αποτελείται από έμπιστα άτομα και να έχουν τη πρόθεση να θυσιάσουν τη ζωή τους αλλά και τη καριέρα τους (γνωστή είναι η περίπτωση του Khan όπου μετά τη αποκάλυψη του δικτύου του, από εθνικός ήρωας κατέληξε φυλακισμένος), διαφορετικά θα είναι εύκολο για τους πράκτορες μυστικών υπηρεσιών να εισχωρήσουν στις εργασίες και το κρησφύγετο των τρομοκρατών.

Η όλη επιχείρηση θα πρέπει να στηθεί σε ένα μυστικό μέρος και οι καθημερινές εργασίες αλλά και η άφιξη-αναχώρηση της ομάδας να μην προσελκύσουν τη προσοχή των κατοίκων και φυσικά της αστυνομίας. Οι εργασίες που θα διεξαχθούν απαιτούν εξελιγμένη τεχνολογία για τη

¹³⁹ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 93.

¹⁴⁰ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 169-70.

παραγωγή μιας βόμβας λειτουργικής, αλλά δύσκολα θα επιτευχθεί εάν η εργασία γίνει στα κρυφά, χωρίς να έχουν πρόσβαση σε αρκετές προμήθειες.

Ακόμα και η κατασκευή μιας βόμβας, παρά τους επιστήμονες που θα κατέχουν οι τρομοκράτες είναι δύσκολη. Χρειάζονται αναλυτικές σχεδιάσεις των μερών της βόμβας και όχι απλά σχήματα. Για κάθε στάδιο και κομμάτι κατασκευής της βόμβας χρειάζεται εξειδίκευση, καθώς ακόμα και το παραμικρό λάθος μπορεί να καταστρέψει όλη τη προσπάθεια. Ακόμα και το σχάσιμο υλικό είναι πολύ δύσκολο στο χειρισμό του, καθώς η συγκέντρωση του σε μεγάλες ποσότητες μπορεί να προκαλέσει εκρήξεις και έγχυση ραδιενέργειας στη ατμόσφαιρα.¹⁴¹

C. Κλοπή Όπλων ή Χαμένων Πυρηνικών Όπλων

Οι **κινδυνολόγοι**, θεωρούν ως εναλλακτική την κλοπή όπλων, που θεωρείται πιο δύσκολη απ' την κατασκευή καθώς υπάρχουν πολλές δικλείδες ασφαλείας για την προστασία των όπλων, αλλά αυτές οι δυσκολίες δεν πρόκειται να αποτρέψουν τη κλοπή των όπλων ή του υλικού παραγωγής του. Ένα απ' τα μέτρα ασφαλείας οι κωδικοί.¹⁴²

Στους κωδικούς αυτούς έχουν πρόσβαση αρκετά στελέχη από την εκάστοτε κυβέρνηση, δεν βρίσκονται στα χέρια μόνο του αρχηγού του κράτους (η εξάρτηση τους μόνο απ' τον επικεφαλής θα είναι παρακινδυνευμένη). Ωστόσο απ' τη στιγμή που η φύλαξη κωδικών σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ανατίθεται σε ανθρώπους, αυτοί θα μπορούσαν να δωροδοκηθούν, εκβιαστούν, εκφοβιστούν. Επομένως, οι κωδικοί απλώς καθυστερούν τους

¹⁴¹ Στο ίδιο, 173-6.

¹⁴² Τα περισσότερα σύγχρονα όπλα είναι προστατευμένα με κωδικούς για την ενεργοποίησή τους. Οι κινδυνολόγοι ισχυρίζονται ότι τέτοιοι κωδικοί υπάρχουν μόνο στα αμερικάνικα πυρηνικά όπλα, ενώ οι Σοβιετικοί στηρίζονταν όχι στη τεχνολογία αλλά περισσότερο στον ανθρώπινο παράγοντα για την φύλαξη των όπλων τους με αποτέλεσμα η ασφάλειά τους να είναι σήμερα περιορισμένη. Άλλες χώρες όπως η Ινδία και το Πακιστάν έδωσαν σημασία στο πως να προστατέψουν τα πυρηνικά τους οπλοστάσια από τις μεταξύ τους επιθέσεις, καθιστώντας έτσι τη τεχνολογική τους κάλυψη δευτερευούσης σημασίας ζήτημα. Πηγή: Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 89.

τρομοκράτες, δεν τους εμποδίζουν απ' το τελικό τους στόχο να φτάσουν στα όπλα.

Οι **σκεπτικιστές** θεωρούν τη κλοπή έτοιμων όπλων από τα εγκαταλελειμμένα εργοστάσια δύσκολη έως και αδύνατη.

Η άποψη ότι τα χαμένα πυρηνικά όπλα δεν υφίστανται, εμφανίστηκε διότι τα περισσότερα κράτη πλέον, φυλάσσουν καλά τις εγκαταστάσεις με τα όπλα, και κυρίως η Ρωσία, που γνωρίζει ότι οι Τσετσένοι, με τους οποίους πολεμά χρόνια, θα θέλουν να αποκτήσουν κάποια απ' αυτά τα όπλα. Επιπρόσθετα τα περισσότερα απ' αυτά περιέχουν πολλές δικλίδες ασφαλείας. Τα περισσότερα σύγχρονα όπλα είναι προστατευμένα με κωδικούς για την ενεργοποίησή τους, σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε σε περίπτωση επαναλαμβανόμενων λανθασμένων εισαγωγών κωδικού, το όπλο να απενεργοποιείται μπορεί να χρειάζονται αρκετούς διαφορετικούς κωδικούς. Οι κωδικοί αυτοί έχουν υιοθετηθεί όχι μόνο από χώρες όπως οι ΗΠΑ αλλά και σε χώρες όπως η Ρωσία και όσα παλιά ρωσικά τακτικά όπλα δεν τα διαθέτουν, εικάζεται ότι έχουν αποσυναρμολογηθεί.

Επιπρόσθετα, τα συστατικά μέρη των όπλων φυλάσσονται σε διαφορετικά σημεία, λεπτομέρειες που ακόμα και ο πιο εξειδικευμένος τρομοκράτης δεν θα μπορεί να προβλέψει προκειμένου να κλέψει το πυρηνικό όπλο αλλά και να το θέσει σε λειτουργία.¹⁴³ Όμως, η απόκτηση και κατοχή ενός πυρηνικού όπλου, είναι περίπλοκο ζήτημα καθώς τα όπλα απαιτούν συντήρηση, και στη χειρότερη των περιπτώσεων, όπου το όπλο αχρηστεύεται, ο κανιβαλισμός του (που υποστηρίζουν σαν εναλλακτική επιλογή οι κινδυνολόγοι) δεν είναι εύκολη υπόθεση, διότι αν η βλάβη τους είναι μεγάλη τότε το σχάσιμο υλικό (πλουτώνιο-ουράνιο) δεν θα επαρκεί για άλλη βόμβα.¹⁴⁴

¹⁴³ Αυτό λέγεται ότι ισχύει στη περίπτωση του Πακιστάν, όπου αποφάσισαν να διασπάσουν τα όπλα και να κρύψουν τα συστατικά του μέρη σε σημεία που δεν ήταν ευρέως γνωστά (μιας και το Πακιστάν είναι πυρηνικοποιημένο και η πολιτική κατάσταση ιδιαίτερα ασταθής). Έτσι αποτρεπόταν η πιθανότητα να πέσουν τα όπλα στα χέρια των τρομοκρατών ή να χρησιμοποιηθούν τα όπλα για *coup d' etat*, καθώς για να συμβεί κάτι τέτοιο έπρεπε πρώτα να βρεθούν όλα τα όπλα και ύστερα να συν αρμολογηθούν και ενεργοποιηθούν με τους κατάλληλους κωδικούς από τους εξειδικευμένους επιστήμονες. Πηγή: Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 38-39.

¹⁴⁴ Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 167.

D. Επίθεση σε Εργοστάσια Πυρηνικής Παραγωγής Ενέργειας

Τέλος, οι τρομοκράτες θα προσπαθούσαν να μετατρέψουν τις εγκαταστάσεις πυρηνικής ενέργειας του εχθρού σε όπλα, μέσω επίθεσης (ένας τρόπος θα ήταν να ρίξουν ένα αεροπλάνο) στις εγκαταστάσεις. Επίθεση σε πυρηνικές εγκαταστάσεις δεν έχει σημειωθεί παρά μόνο τα ατυχήματα στη Φουκοσίμα, στο Τσέρνομπιλ της Ουκρανίας το 1986 και στη Πενσυλβάνια των ΗΠΑ το 1789, τα οποία μας έχουν δώσει λεπτομερέστατη εικόνα των συνεπειών μιας μελλοντικής τρομοκρατικής επίθεσης σε τέτοιου είδους εγκαταστάσεις.

Ένα σενάριο επίθεσης σε πυρηνικές εγκαταστάσεις δεν απέχει και πολύ από την πραγματικότητα αν αξιολογήσουμε τα μέτρα ασφαλείας που έχουν παρθεί (τουλάχιστον για τις αμερικανικές που είναι και πιο εξελιγμένες). Τα εργοστάσια αυτά έχουν εξασφαλιστεί εναντίον των φυσικών καταστροφών αλλά όχι εναντίον μίας επίθεσης απ' τρομοκράτες και πολλές φορές ακόμα και η υπάρχουσα φύλαξη είναι ελλιπής (από το ανθρώπινο δυναμικό έως τις συσκευές παρακολούθησης, ενώ σχέδια έκτακτης ανάγκης και εκκένωσης είναι ανύπαρκτα).¹⁴⁵ Επιπρόσθετα, η πιθανότητα αυτή διευκολύνεται όταν κανείς αναλογιστεί την ευκολία πρόσβασης των τρομοκρατών στα σχέδια και τη δομή των εγκαταστάσεων καθώς και την εκπαίδευση που μπορεί να κατέχουν γι' αυτά, που τους καθιστά ικανούς να καταφέρουν ένα αποφασιστικής σημασίας πλήγμα στις εγκαταστάσεις.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 53-5.

¹⁴⁶ Ferguson & Potter, *The Four Faces*, ό.π., 211.

3.2.5) Πώς θα Μπορούσαν να Μεταφέρουν τα Πυρηνικά Όπλα στην Χώρα-Στόχο τους;

Υπάρχουν δύο τρόποι με τους οποίους θα μπορούν οι τρομοκράτες να περάσουν στη χώρα-στόχο, τα πυρηνικά όπλα, μια βόμβα ή ακόμα και το σχάσιμο υλικό, μέσω της νόμιμης οδού, συνόρων θάλασσας, ξηράς, και αέρα είτε μέσω περιοχών που επιλέγονται να μεταφερθούν τα ναρκωτικά (περιοχές που δεν φυλάσσονται απ' τις αρχές).

Ο πιο συνήθης απ' τους τρόπους είναι η μεταφορά μέσω θαλάσσης και κοντέινερ, διότι ο τρόπος αυτός είναι ευκολότερος, φθηνότερος, αξιόπιστος, και πιο ακριβής. Είναι τόσα πολλά τα κοντέινερ, που μεταφέρονται σε μια χώρα όπως οι ΗΠΑ όπου ακόμα και εμπλουτισμένο ουράνιο σε μέγεθος μπάλας του γκολφ να βάλουν σε μια βαλίτσα δεν θα μπορέσουν να το εντοπίσουν (γεγονός που απέδειξε και το πείραμα του CBS).¹⁴⁷ Υπάρχουν πάνω από 150 εταιρείες μεταφορών φορτίων με πλοία, που αναλαμβάνουν όλη τη γραφειοκρατία για τον αποστολέα, ο οποίος παραθέτει μόνο τη ερώτηση του τι περιέχεται στο φορτίο, χωρίς περαιτέρω έλεγχο. Τα τελωνεία που παραλαμβάνουν τα κοντέινερ, ελέγχουν τα φορτία με ακτίνες γάμμα (ο φυσικός έλεγχος γίνεται μόνο αν εντοπιστεί κάτι ύποπτο) που δύσκολα θα εντόπιζαν σχάσιμο ή ραδιενεργό υλικό. Φαντάζει η ιδανική λύση μεταφοράς σχάσιμου υλικού απ' τους τρομοκράτες.¹⁴⁸

Οι μεταφορές μέσω αέρα, δεν τυγχάνουν μεγαλύτερου ελέγχου. Ο Allison παραθέτει ως παράδειγμα τη μεγαλύτερη εταιρεία στις ΗΠΑ, την FedEx όπου παρ' ότι έχει μετατρέψει το αεροδρόμιο του Memphis στο μεγαλύτερο κόμβο αερομεταφορών, μόνο το 10% των φορτίων περνάει από ενδελεχή έλεγχο.¹⁴⁹ Με τόσο ελλιπή έλεγχο, οι τρομοκράτες μπορούν να το χρησιμοποιήσουν εύκολα για να εισάγουν στη χώρα ότι λαθραίο θέλουν.

¹⁴⁷ Brian Ross & Rhonda Schwartz, "Customs Fails to Detect Depleted Uranium," *ABC News*, Σεπτέμβριος 11, 2002, <http://abcnews.go.com/WNT/story?id=129321>

¹⁴⁸ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 107-09.

¹⁴⁹ Keith Johnson & Andy Pasztor, "Security Blind Spot: Air Cargo; While Passengers Are Screened, Freight Is Seldom Scrutinized," *The Wall Street Journal*, Ιανουάριος 27, 2004, <http://www.wsj.com/articles/SB107515894413012147>

Την ίδια ευκολία συναντούν οι τρομοκράτες και μέσω ξηράς. Ο όγκος των φορτίων μέσω αμαξιών είναι τόσο μεγάλος όπου τα περισσότερα δεν ελέγχονται καθόλου. Συμπερασματικά, όποιον τρόπο και να διαλέξουν οι τρομοκράτες, δεν θα δυσκολευτούν, διότι η φύλαξη των συνόρων είναι ελλιπής.¹⁵⁰

Οι σκεπτικιστές αντικρούουν τις απόψεις του κινδυνολόγων και επισημαίνουν τον κίνδυνο στην διαδικασία αυτή, των φυλάκων των συνόρων, η εξαγορά των οποίων θα είναι δύσκολη. Άρα πολλά κρίνονται απ' τον παράγοντα τύχη.

Ο δεύτερος τρόπος για τους τρομοκράτες είναι να ακολουθήσουν το δρομολόγιο των ναρκωτικών ή των μεταναστών που εισέρχονται στις ΗΠΑ και μάλιστα να έχουν λίγες πιθανότητες να αποτύχουν. Μπορούν να ακολουθήσουν τα τούνελ που οι μεταφορείς ναρκωτικών χρησιμοποιούν. Πλήθος ναρκωτικών είχαν μεταφερθεί, οπότε άνετα θα μπορούσαν να μεταφέρουν μέσου αυτού ποσότητες σχάσιμου υλικού ή ακόμα και έτοιμη βόμβα. Άλλος τρόπος είναι μέσω των συνόρων των ΗΠΑ μιας και εκτείνεται σε μεγάλα χώρο όπου μόνο το 1% της συνολικής περιμέτρου φρουρείται. Τα ίδια προβλήματα, εντοπίζονται και στην ακτογραμμή των ΗΠΑ.¹⁵¹

Οι σκεπτικιστές και για τον δεύτερο αυτό τρόπο, παρουσιάζουν τις δυσκολίες και τους ενδεχόμενους κινδύνους. Χρειάζονται άνθρωποι έμπιστοι να εισαγάγουν τη βόμβα λαθραία και υπάρχει η πιθανότητα να χαθεί ή καταστραφεί μέρος της βόμβας, τινάζοντας έτσι όλο το σχέδιο στον αέρα. Επιπλέον, αφού εισαχθεί η βόμβα στη χώρα-στόχο, πρέπει να παραληφθεί από ομάδα ειδική και έμπιστη χωρίς αν κινηθούν υποψίες. Η ενεργοποίηση κατά πάσα πιθανότητα θα γίνει από ομάδα αυτοκτονίας.¹⁵²

¹⁵⁰ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 110-13.

¹⁵¹ Στο ίδιο, 114-18.

¹⁵² Mueller, *Atomic Obsession*, ό.π., 177.

Συμπέρασμα

Πολλοί επιστήμονες θεωρούν ότι ένα τρομοκρατικό χτύπημα είναι πολύ πιθανό. Οι τρομοκράτες δεν θα αργήσουν να εκμεταλλευτούν όλα τα κενά ασφαλείας που υπάρχουν στις εγκαταστάσεις φύλαξης των όπλων και του σχάσιμου υλικού και να δρομολογήσουν την δημιουργία μιας αυτοσχέδιας βόμβας. Η μεταφορά της στην χώρα στόχο δεν θα είναι δύσκολη υπόθεση, Έτσι η αναχαίτηση των τρομοκρατών είναι εφικτή και τα μέτρα κάλυψης των κενών αποτελούν επιτακτική ανάγκη.

Η πιθανότητα επιτυχίας των τρομοκρατών σύμφωνα με τους σκεπτικιστές, στον αγώνα τους αυτόν, είναι μικρή καθώς πρέπει να ξεπεράσουν όλες τις προαναφερθείσες δυσκολίες στην απόκτηση του σχάσιμου υλικού αλλά και στην κατασκευή μιας βόμβας. Ακόμα και πολλαπλές προσπάθειες από τις προαναφερθείσες ομάδες θα είχαν μόλις 1 στο εκατομμύριο πιθανότητα να πετύχουν την κατασκευή βόμβας αλλά και τρομοκρατικό χτύπημα. Οπότε το ρίσκο της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι αποδεκτό.¹⁵³

¹⁵³ Στο ίδιο, 197-98.

Κεφάλαιο 4^ο

Πυρηνική Τρομοκρατία: Πρόληψη και Στρατηγική Καταστολής

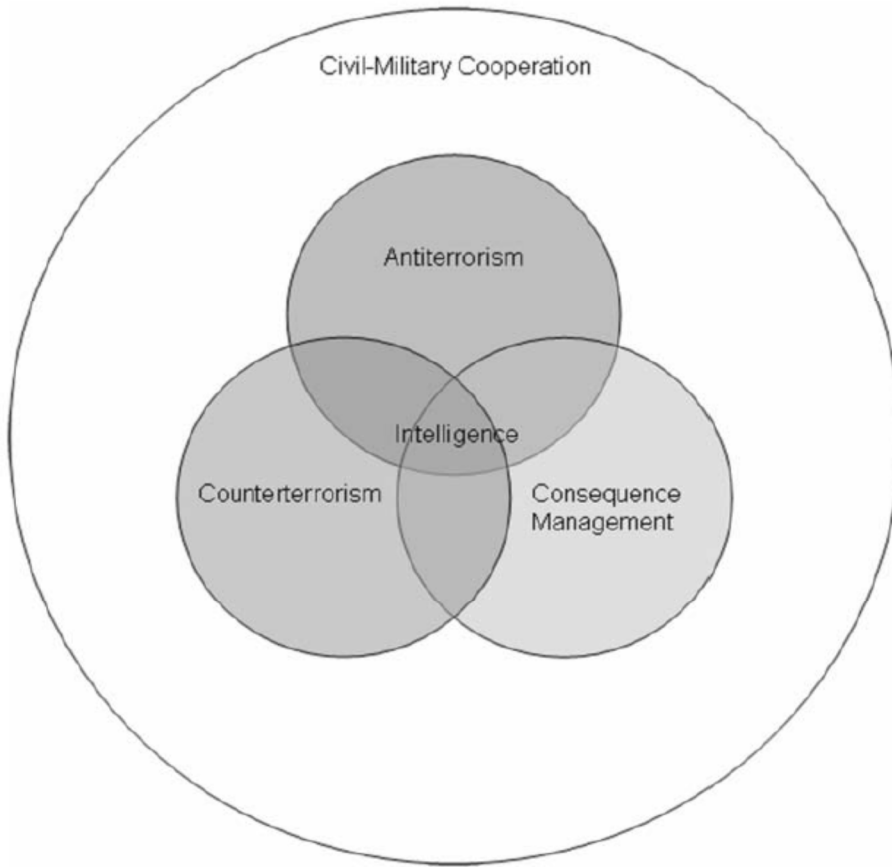
Μετά το συμβάν ορόσημο, την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, οι επιστήμονες, και αναλυτές, άρχισαν να κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου. Οδηγούμενοι απ' τον φόβο επίρρωσης του τρόμου και των τρομοκρατικών χτυπημάτων και ως ανταπόκριση στις πιθανότητες εκπλήρωσης των απειλών των τρομοκρατών για πυρηνικό όλεθρο, οι διεθνείς οργανισμοί, όπως το NATO και τα Ηνωμένα Έθνη, μεμονωμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση, κινήθηκαν προς τον σχεδιασμό μέτρων προστασίας και άμυνας έναντι της τρομοκρατίας, καθώς και την κάλυψη των κενών της νομοθεσίας και την ίδρυση των απαραίτητων φορέων και οργανισμών καταστολής και αντιμετώπισης των τρομοκρατών.

4.1 NATO

Το NATO αμέσως μετά την 11η Σεπτεμβρίου, με σκοπό την καταστολή ενός νέου τρομοκρατικού (πυρηνικού) χτυπήματος, διαμόρφωσε την στρατιωτική έννοια για την άμυνα εναντί της τρομοκρατίας (Military Concept for Defense Against Terrorism), θεωρώντας πως η επίθεση στις ΗΠΑ ήταν επίθεση προς όλα τα μέλη του NATO. Το Concept έγινε επίσημο δόγμα του στρατού των ΗΠΑ και περιλαμβάνει τέσσερα βασικά στοιχεία: Anti-terrorism, counterterrorism, διαχείριση συνεπειών, και τα τρία αυτά στοιχεία συνεργάζονται με τις υπηρεσίες συλλογής δεδομένων (intelligence). (Στην εικόνα του Thomas R. Mockaitis, τα τρία αυτά στοιχεία παρουσιάζονται ως ομόκεντροι κύκλοι, και όλα περιβάλλονται απ' το ευρύτερο πλαίσιο της συνεργασίας στρατού και πολιτικών θεσμών). ¹⁵⁴

¹⁵⁴ "NATO's Military Concept for Defense against Terrorism," NATO, Ιανουάριος 4, 2011, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm

Figure 7.1: Elements of a comprehensive response to terrorism.¹⁵⁵

3.2.4 Antiterrorism

Με το πρώτο στοιχείο, anti-terrorism, προβλέπεται η προστασία των χωρών-μελών από τρομοκρατικές επιθέσεις με παροχή βοήθειας από το NATO.

Τα μέτρα για τη υλοποίηση του πρώτου αυτού εγχειρήματος, είναι η προστασία στόχων με υψηλό κίνδυνο τρομοκρατικής (πυρηνικής) επίθεσης (*target hardening*), όπως για παράδειγμα κυβερνητικά αλλά και ιδιωτικά κτήρια. Η ισχυρή προστασία συγκεκριμένων στόχων, ωστόσο, μπορεί να

¹⁵⁵ Thomas R. Mockaitis, *The "New" Terrorism: Myths and Reality* (London: Praeger Security International, 2007), 92, figure 7.1.

οδηγήσει τους τρομοκράτες σε άλλους στόχους, λιγότερο καλά φυλασσόμενους.¹⁵⁶

Ο Allison είχε τονίσει τον κίνδυνο οι τρομοκράτες να μεταφέρουν το σχάσιμο υλικό πυρηνικών όπλων μέσω θάλασσας και κοντέινερ, αεροπλάνα και μέσω χερσαίων συνόρων.¹⁵⁷ Γι' αυτό και μέσα στο Concept προβλέπεται μια σειρά μέτρων για την προστασία αυτών των μέσων μεταφοράς.

Τα μέσα μαζικής μεταφοράς έχουν υπάρξει στόχος επίθεσης για τους τρομοκράτες (όπως η επίθεση στο Λονδίνο, 2005) γι' αυτό και προβλέπεται η ενίσχυση της ασφάλειας τους με κάμερες παρακολούθησης για αποτροπή προετοιμασίας επίθεσης καθώς και η εκπαίδευση των επιβατών ώστε να καταγγείλουν ξεχασμένες αποσκευές ή ύποπτες συμπεριφορές. Το υπουργείο Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ εξέτασε την πιθανότητα αστυνόμευσης των περιοχών αυτών.¹⁵⁸

Η νούμερο ένα προτεραιότητα μετά την αεροπειρατεία της 11^η Σεπτεμβρίου ήταν η προστασία των αεροδρομίων ώστε να αποτραπούν μελλοντικές επιθέσεις (καθώς πολλοί είναι εκείνοι που πιστεύουν ότι ένα τέτοιο περιστατικό θα μπορούσε να επαναληφθεί) αλλά και λαθραία εισαγωγή του σχάσιμου υλικού ή έτοιμων όπλων. Η προστασία θα μπορούσε να επιτευχθεί με έλεγχο και σκανάρισμα των αποσκευών των επιβατών, ενίσχυση του πιλοτηρίου, ύπαρξη αστυνομικών σε κάθε πτήση και τέλος θεσπίστηκε το 2004 με πρωτοβουλία της αμερικανικής κυβέρνησης η ανταλλαγή πληροφοριών των δεδομένων των επιβατών μεταξύ ΗΠΑ. και Ε.Ε.¹⁵⁹

Τα λιμάνια και τα πλοία με τα κοντέινερ, είναι ένας άλλος τρόπος μεταφοράς βόμβας ή υλικού, μέσα στο εμπόρευμα, ή χρήση του πλοίου ως μέσο τρομοκρατίας (κατάληψη πλοίων στο οποίο έχει τοποθετηθεί βόμβα με σκοπό

¹⁵⁶ Mockaitis, *The "New" Terrorism*, ό.π., 93-6.

¹⁵⁷ βλ. κεφ. 3.

¹⁵⁸ Steve Dunham, "Mass Transit Defends Itself," *Journal of Homeland Security*, Μάρτιος, 2002, quoted in Thomas R. Mockaitis, *The "New" Terrorism: Myths and Reality* (London: Praeger Security International, 2007), 94-5.

¹⁵⁹ U.S. Department of Homeland Security, Bureau of Customs, *Undertakings of the Department of Homeland Security and Border Protection* (US. Government, 2004), https://www.dhs.gov/xlibrary/assets/privacy/privacy_stmt_pnr.pdf

να πλήξουν συγκεκριμένους στόχους, όπως γέφυρες και λιμάνια).¹⁶⁰ Για να μην καταστούν δίαυλοι μεταφοράς σχάσιμου υλικού για την κατασκευή όπλων μαζικής καταστροφής και για την προστασία των λιμανιών από επιθέσεις, προβλέπεται έλεγχος των εμπορευμάτων με ακτίνες γάμμα και χ, και ειδικές δυνάμεις για τη φύλαξη του χώρου. Οι ΗΠΑ με τη πρωτοβουλία για την ασφάλεια των κοντέινερ το 2006 (Container Security Initiative), επέβαλλαν τον έλεγχο των κοντέινερ απ' τις χώρες προέλευσης τους πριν φτάσουν στις ΗΠΑ, και υποσχέθηκαν οικονομική βοήθεια στις χώρες που δεν είχαν εξοπλισμό για τον έλεγχο αυτό.¹⁶¹ Ο κίνδυνος ωστόσο πάντοτε παραμένει διότι ο όγκος των εμπορευμάτων είναι τεράστιος και ο έλεγχος τους είναι δύσκολος.

Στο πλαίσιο του anti-terrorism αναφέρεται και η προστασία της «κριτικής υποδομής», την κοινωνική, οικονομική, πολιτική, υποδομή του έθνους (συστήματα πληροφόρησης, μεταφορές, σύστημα υγείας, παραγωγή και διανομή φαγητού, αγωγούς ενέργειας). Μία τέτοιου είδους τρομοκρατική επίθεση θα είχε στόχο την παράλυση της κοινωνίας, και για την προστασία των στόχων ιδανική θα ήταν η φύλαξη τους, η επιβολή περιορισμένης πρόσβασης για το κοινό και οι κάμερες ασφαλείας. Ωστόσο, τα ποσοστά επιτυχίας ενδέχεται να είναι περιορισμένα μιας και τα έξοδα για την ασφάλεια, ιδίως όταν οι υποδομές είναι ιδιωτικές, είναι περιορισμένα.¹⁶²

3.2.5 Counterterrorism

Με το *counterterrorism*, προβλέπονται επιθετικές πράξεις και επιβολή της νομοθεσίας σε τρομοκράτες και τρομοκρατικές οργανώσεις και αποσκοπεί

¹⁶⁰ US. Department of Homeland Security, *National Strategy for Maritime Security* (US. Government, 2005), 1.

¹⁶¹ US. Customs and Border Protection, *Container Security Initiative 2006–2011 Strategic Plan* (US. Government, 2006), 7, <https://epic.org/privacy/surveillance/spotlight/1006/csipplan.pdf>

¹⁶² Mockaitis, *The "New" Terrorism*, ό.π., 97.

στο να χτυπήσει τη ρίζα του προβλήματος της τρομοκρατίας μέσω μιας σειράς μέτρων.¹⁶³

Το counterterrorism περιλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις του στρατού στην προσπάθειά του κράτους για τη πρόληψη της (πυρηνικής) τρομοκρατίας και ιδίως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου δόθηκε μεγαλύτερη σημασία στο στρατιωτικό κομμάτι. Για να μπορεί κάθε στρατιωτική επιχείρηση να έχει αποτέλεσμα πρέπει να συνοδεύεται από σωστή πληροφόρηση που θα παράσχουν στο στρατό οι υπηρεσίες συλλογής πληροφοριών. Επιπρόσθετα εκτός απ' την δράση τους μπορούν να παράσχουν στρατιωτική εκπαίδευση σε ξένα στρατεύματα σε συμμάχους ή πρακτική επιμόρφωση για την πρόληψη και τη καταστολή πυρηνικής τρομοκρατίας.¹⁶⁴

Οι ΗΠΑ υιοθέτησαν το δόγμα Εθνικής Ασφάλειας το 2002 (US National Security Doctrine) όπου πρόκρινε την προληπτική (preemptive) *στρατιωτική δράση* έναντι κάθε απειλής, πριν αυτή εξελιχθεί πλήρως και πλήξει τις ΗΠΑ, μεμονωμένα είτε με τη σύμπραξη άλλων κρατών.¹⁶⁵

Βάσει αυτού, οι ΗΠΑ διεξήγαγαν δύο απ' τις κυριότερες στρατιωτικές τους επεμβάσεις, με τη σύμπραξη του NATO, στο Αφγανιστάν το 2001 και στο Ιράκ το 2003, με το πρόσχημα της ανατροπής, του καθεστώτος που υποστήριζε τους τρομοκράτες καθώς και της ανατροπής της υποστήριξης των τρομοκρατών που κατείχαν όπλα μαζικής καταστροφής και ιδιαίτερα πυρηνικά όπλα (όπως και δεκάδες άλλες επιχειρήσεις οι περισσότερες των οποίων παραμένουν μυστικές). Ωστόσο, για την περίπτωση του Ιράκ, τίποτα δεν αποδείκνυε ότι υπήρχε κάποια σύνδεση μεταξύ κατοχής πυρηνικών όπλων μιας χώρας και τρομοκρατίας ή ακόμα και απειλή πυρηνικής τρομοκρατίας, και η εισβολή δεν απέτρεψε αλλά ενίσχυσε την τροφοδότηση της τρομοκρατίας μέσα στο Ιράκ από χώρες όπως το Ιράν.

¹⁶³ *Encyclopedia of Terrorism*, Harvey W Kushner (Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2003), s.v. "counterterrorism", 98-9.

¹⁶⁴ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 101.

¹⁶⁵ CIA, *The National Strategy for Combating Terrorism* (Central Intelligence Agency: Φεβρουάριος, 2003), 5, https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf

Ωστόσο, το στρατιωτικό στοιχείο πρέπει να συνδυαστεί και με την διπλωματία. Η υπερβολική χρήση βίας, και η απώλεια αμάχων μπορεί να προκαλέσει την οργή των χωρών της Μέσης Ανατολής (μιας και οι περισσότερες επιχειρήσεις διεξάγονται εκεί) και τη διακοπή της συνεργασίας τους στο κοινό σκοπό. Τέλος, ακόμα και σε περίπτωση που γίνει ο εντοπισμός των τρομοκρατών και η καταστροφή των εγκαταστάσεων παραγωγής των όπλων μαζικής καταστροφής, τίποτα δεν εγγυάται ότι μετά την αποχώρηση, οι τρομοκράτες δεν θα ξαναπροσπαθήσουν να κάνουν το ίδιο (όπως έγινε με την Al-Qaeda).¹⁶⁶

Το δεύτερο μέρος του counterterrorism περιλαμβάνει και το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο καταδικάζει όλες τις πράξεις τρομοκρατίας και κυρίως πυρηνικής τρομοκρατίας. Η ανάγκη αυτή έγινε επιτακτική ιδίως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, όπου έγινε φανερό ότι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και της πρόληψης ενός περιστατικού πυρηνικής τρομοκρατίας, χρειαζόταν ο συντονισμός του νομικού πλαισίου και συνεργασία των χωρών (να συμφωνήσουν σ' ένα κοινό ορισμό τρομοκρατίας, στην έκδοση των τρομοκρατών, την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μυστικών υπηρεσιών).¹⁶⁷

Το τρίτο στοιχείο του counterterrorism είναι η προσπάθεια περιορισμού και διακοπής της οικονομικής ενίσχυσης των τρομοκρατών (τα έσοδα των οποίων προέρχονται κυρίως από μέσα από επιχειρήσεις ή φιλανθρωπικές οργανώσεις βιτρίνα, κλοπές, διακίνηση ναρκωτικών). Οι ΗΠΑ προσπάθησαν να εντοπίσουν τα χρήματα και να παγώσουν τους λογαριασμούς ή να κλείσουν τις επιχειρήσεις των τρομοκρατών, χωρίς επιτυχία ωστόσο καθώς υπάρχουν πολλές παγκόσμιες συναλλαγές που πρέπει να ελεγχθούν, και η διαδικασία για τη καταγραφή τους δεν γίνεται με τις καθορισμένες διαδικασίες ιδίως σε χώρες της Μέσης Ανατολής. Σωτήρια παρέμβαση θα μπορούσε να γίνει απ' τους οικονομικούς κατάσκοπους, οι οποίοι θα ακολουθούσαν το χρήμα, ώστε να εντοπίσουν και την πηγή τους.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 191-92.

¹⁶⁷ Στο ίδιο, 180.

¹⁶⁸ Mockaitis, *The "New" Terrorism*, ό.π., 103.

Στη προσπάθεια αυτή έχει συμβάλει και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, με την Διεθνή Διακήρυξη για την Καταπολέμηση της Χρηματοδότησης (International Covenant for the Suppression of the Financing of Terrorism), όπου διώκονται όχι μόνο οι τρομοκράτες αλλά και οι σπώνσορες τους.¹⁶⁹

3.2.5.1 Intelligence και Counterterrorism

Intelligence είναι η διαδικασία συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών σχετικά με την τοποθεσία, τα σχέδια και την οργάνωση των τρομοκρατών, με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά και για την καταστολή τρομοκρατών με πυρηνικά όπλα. Η ενίσχυση των υπηρεσιών πληροφοριών συντελέστηκε μετά τη 11^η Σεπτεμβρίου (η ενίσχυση των υπηρεσιών αυτών δεν παρατηρείται σε χώρες της Μέσης Ανατολής-Πακιστάν- και έτσι οι τρομοκράτες βρίσκουν καταφύγιο). Οι υπηρεσίες πληροφοριών κυρίως εντοπίζουν τους τρομοκράτες με παρακολούθηση των τηλεπικοινωνιών τους (ευρεία εφαρμογή με τον πατριωτικό νόμο-US patriot Act), που ωστόσο αποδεικνύεται δύσκολη μιας και τα οργανωμένα δίκτυα χρησιμοποιούν παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας.¹⁷⁰ Άλλος τρόπος εντοπισμού, είναι μέσω της ανίχνευση τυχόν κλεμμένου ή παράνομα αγορασμένου σχάσιμου πυρηνικού υλικού μιας και θα δηλώνει τη προθυμία κρυφής παραγωγής των πυρηνικών όπλων (μια διαδικασία που δεν είναι εύκολη για τα βιολογικά ή τα χημικά όπλα, καθώς το υλικό παραγωγής που απαιτείται είναι σε μικρές ποσότητες και μπορεί να αποκτηθεί μέσω νόμιμης οδού). Η παραγωγή των πυρηνικών όπλων απαιτεί περισσότερο χρόνο, αυξάνοντας την πιθανότητα οι τρομοκράτες να κάνουν κάποιο λάθος και να εντοπιστούν.¹⁷¹

¹⁶⁹ Whittaker, *Terrorism*, ό.π., 209. Και “International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism,” United Nations, τελευταία ενημέρωση Δεκέμβριος 9, 1999, <http://www.un.org/law/cod/finterr.htm>

¹⁷⁰ Mockaitis, *The “New” Terrorism*, ό.π., 104-06.

¹⁷¹ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 182-85.

3.2.6 Αντιμετώπιση των Συνεπειών

Το Concept περιλαμβάνει και την προετοιμασία σχεδίου για την χωρίς προειδοποίηση, αντιμετώπιση των συνεπειών μιας τρομοκρατικής επίθεσης με πυρηνικά όπλα (ή όπλα μαζικής καταστροφής).

Στην πραγματικότητα όλα τα δυτικά κράτη έχουν χτίσει ένα σύστημα άμεσης ανταπόκρισης αλλά μόνο στη εφαρμογή μπορεί να κριθεί καθώς ο πανικός και η έλλειψη συντονισμού μπορεί να επιδεινώσουν τη κατάσταση.

Το αμερικάνικο σχέδιο προβλέπει, σε περίπτωση επίθεσης, την κινητοποίηση πρώτα των τοπικών αρχών για προσπάθεια σύλληψης των τρομοκρατών, των πυροσβεστών, καθώς και ειδικά εκπαιδευμένης στη χρήση όπλων μαζικής καταστροφής ομάδας, όπως η CBRRT (Chemical, Biological Rapid Response Teams) για χημικά και βιολογικά όπλα και για τα πυρηνικά η NEST (Nuclear Emergency Search Team). Η NEST μπορεί και να συνδράμει στην προσπάθεια αντιμετώπιση σε περίπτωση απειλής ενεργοποίησης βόμβας επιστρατεύοντας μια εξιδικευμένη ομάδα και τεχνολογία ικανή να εντοπίσει το υλικό της βόμβας αλλά ενεργοποιείται και στην μετέπειτα διαδικασία της έκρηξης της βόμβας.¹⁷² Εάν η κατάσταση παραταθεί τότε για την αποκατάσταση της τάξης επιστρατεύεται ο στρατός.¹⁷³

Οι ΗΠΑ είχαν αναπτύξει το σχέδιο αυτό ήδη πριν την 9/11 αλλά το 2005 το National Response Plan καθιέρωσε ένα μόνο πλαίσιο αντιμετώπισης των εθνικών περιστατικών, είτε πρόκειται για φυσική καταστροφή είτε για πυρηνική επίθεση, με λήψη μέτρων ανάλογων του μεγέθους των συνεπειών.¹⁷⁴

¹⁷² Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 117-18.

¹⁷³ Cole, *The changing face*, ό.π., 197.

¹⁷⁴ Mockaitis, *The "New" Terrorism*, ό.π., 98-100.

4.2 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Στα πλαίσια πρόληψης και καταστολής της τρομοκρατίας ο Οργανισμός συνέταξε δύο ψηφίσματα. Το πρώτο ψήφισμα, 1368, υπέβαλλε την πολυεπίπεδη συνεργασία μεταξύ των κρατών για καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και το δεύτερο, 1373, που πέρασε το 2001, υποδείκνυε σ' όλα τα κράτη να συντονίσουν τη νομοθεσία κατά της τρομοκρατίας, να κυνηγήσουν τους υπόπτους, να μη δοθεί από κανένα κράτος καταφύγιο στους τρομοκράτες και τέλος να ενισχυθεί η διευκόλυνση ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών.¹⁷⁵ Το 2005, παρουσίασε τη Διεθνή Σύμβαση για την καταστολή πράξεων πυρηνικής τρομοκρατίας (International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism, εξειδικεύοντας τη σύμβαση του 2001 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας).¹⁷⁶ Μεταξύ των άλλων προβλέπει την υποχρέωση των κρατών να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να πετύχουν τη προστασία του ραδιενεργού και πυρηνικού υλικού σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ώστε να μην βρεθούν σε λάθος χέρια.¹⁷⁷

4.2.1 IAEA

Η Οργάνωση που δημιουργήθηκε απ' τον Ο.Η.Ε. και ασχολείται αποκλειστικά με τη πρόληψη και καταστολή της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι η Διεθνής Οργάνωση Ατομικής Ενέργειας (IAEA-International Atomic Energy Agency). Θεωρεί τη πρόληψη ως «πρώτη γραμμή άμυνας» γι' αυτό και προβλέπει μέτρα για τη προστασία ραδιενεργού και σχάσιμου υλικού εναντίον κλοπής ή απώλειας ή παράνομης κατοχής (λαθρεμπορίου), καθώς και μέτρα για τη

¹⁷⁵ "Security Council Resolution 1373," United Nations, Σεπτέμβριος 28, 2001, http://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf

¹⁷⁶ "International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism," Office of Legal Affairs United Nations, Απρίλιος 13, 2005, <http://legal.un.org/avl/ha/icsant/icsant.html>

¹⁷⁷ Whittaker, *Terrorism*, ό.π., 207-08.

προστασία των πυρηνικών εγκαταστάσεων από τρομοκρατικά χτυπήματα. Γι' αυτό το λόγο εκδίδει και μια σειρά εγγράφων για την πυρηνική ασφάλεια.

Σε συνεργασία με τη Διεθνή Συμβουλευτική Υπηρεσία για την Φυσική Προστασία (IPPAS-International Physical Advisory Service) η ΙΑΕΑ βοηθά τα κράτη-μέλη να βελτιώσουν τη φυσική προστασία των πυρηνικών εγκαταστάσεων, αφού καταθέσουν αίτημα στην υπηρεσία, αυτή προβαίνει σε αξιολόγηση του επιπέδου της ασφάλειας των πυρηνικών εγκαταστάσεων της χώρας κάνοντας σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα και στο τέλος παρέχει προτάσεις και συστάσεις για τη βελτίωση της ασφάλειας τους. Συνεργάζεται επίσης και με την Διεθνή Συμβουλευτική Υπηρεσία Πυρηνικής Ασφάλειας (INSServ- International Nuclear Security Advisory Service), αξιολογώντας περιοδικά την ικανότητα των κρατών-μελών να καταπολεμήσει τη παράνομη διακίνηση πυρηνικού σχάσιμου υλικού. Αν τυχόν εντοπίσει κενά εφαρμόζει την στρατηγική της συμβουλευτικής για να καταπολεμήσουν αποτελεσματικά τη λαθραία είσοδο των υλικών, και της παροχής της απαραίτητης τεχνογνωσίας, εξειδικευμένη στη εκάστοτε γεωγραφική περιοχή. Πολλές φορές παράσχει η ίδια η οργάνωση εξοπλισμό ανίχνευσης στα κράτη, ερευνητικά προγράμματα για τη βελτίωση τεχνικών μέτρων εντοπισμού και αντιμετώπισης της λαθραίας εισαγωγής, αλλά και μια βάση δεδομένων για τη καταγραφή τέτοιων περιστατικών.¹⁷⁸

4.2.1.1 Αποτροπή της Απόκτησης των Παραγόντων των Πυρηνικών Όπλων (και Όπλων Μαζικής Καταστροφής)

Η αποτελεσματική αποτροπή της τρομοκρατίας με όπλα μαζικής καταστροφής επιβάλλει την φύλαξη των όπλων, του σχάσιμου πυρηνικού υλικού και των εγκαταστάσεων που αυτά φυλάσσονται, δημιουργώντας έτσι μια «δεύτερη γραμμή άμυνας».¹⁷⁹ Η φύλαξη ιδίως για την αποτροπή της πυρηνικής τρομοκρατίας είναι η σημαντικότερη άμυνα διότι το ουράνιο και το πλουτώνιο έχουν περισσότερο μη εμπορικές χρήσεις (σ' αντίθεση με το υλικό

¹⁷⁸ Stephen M. Francis, "The Diversion of Nuclear Materials for Terrorist Use" στο *Terrorism and Weapons of Mass Destruction: Responding to the Challenge*, (επιμ.), Ian Bellany (London: Routledge, 2007), 220-22.

¹⁷⁹ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 200.

κατασκευής των χημικών και βιολογικών όπλων) άρα η αγορά τους απ' τους τρομοκράτες είναι δύσκολη, μειώνοντας έτσι τις πιθανές πηγές απόκτησης του σχάσιμου υλικού αφήνοντας την επιλογή της κλοπής από τις εγκαταστάσεις αλλά και την μαύρη αγορά. Ωστόσο ο τρόπος αυτός μπορεί εύκολα να προδώσει τους τρομοκράτες, και ο εντοπισμός τους να είναι πιο εύκολος.¹⁸⁰ Έτσι επιτυγχάνεται η αποτροπή μέσω της άρνησης των μέσω κατασκευή των όπλων.¹⁸¹

4.2.1.2 Φυσική Προστασία Πυρηνικού Σχάσιμου Υλικού και Πυρηνικών Εγκαταστάσεων

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, για να προστατεύσει το πυρηνικό υλικό απ' τους τρομοκράτες παρουσίασε την Σύμβαση για τη Φυσική Προστασία Πυρηνικού Υλικού (Convention on the Physical Protection of Nuclear Material) ήδη απ' το 1980. Είναι μια απ' τις λίγες συμβάσεις που αφορούν την προστασία υλικών των όπλων, που είναι δεσμευτική.¹⁸² Προβλέπει τη ανίχνευση, πρόληψη και τιμωρία των παράνομων ενεργειών σε σχέση με το πυρηνικό υλικό, την υποχρέωση των κρατών να προστατεύουν τις εγκαταστάσεις παραγωγής πυρηνικής ενέργειας και φύλαξης του σχάσιμου υλικού, και τέλος την συνεργασία μεταξύ τους για την επανάκτηση κλεμμένου υλικού αλλά και τον μετριασμό των συνεπειών. Η Σύμβαση ανανεώθηκε το 2005. Μάλιστα η IAEA εξέδωσε το 2002 οδηγό για την φυσική προστασία των εγκαταστάσεων (Nuclear Physical Protection Guidelines) αλλά και για το υλικό κατασκευής των χημικών και βιολογικών όπλων όπου το υλικό τους είναι εμπορικά διαθέσιμο, και το βάρος της φύλαξής τους πέφτει και στους προμηθευτές.¹⁸³

¹⁸⁰ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 185-88.

¹⁸¹ Sam Nunn, "Preventing Catastrophic Terrorism" (paper presented at the conference of the International Strategic Studies, London, Ιανουάριος 20, 2003)
http://www.nti.org/media/pdfs/speech_nunn8agenda_012003.pdf?_=1316466791

¹⁸² "Convention on the Physical Protection of Nuclear Material," IAEA,
<https://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/cppnm.html>

¹⁸³ US. Department of State, *Fact Sheet: The global Initiative to Combat Nuclear Terrorism* (US. Government, 2006), <http://www.state.gov/documents/organization/145499.pdf>

Στα ίδια πλαίσια ο Ο.Η.Ε συνέταξε το ψήφισμα 1540 το 2004. Πρότεινε τη λήψη μέτρων για την αποτροπή μη κρατικών φορέων στη προσπάθεια τους να αποκτήσουν, μεταφέρουν και παράγουν πυρηνικά όπλα, μέτρα για την καλύτερη φύλαξη των εγκαταστάσεων και για τον καλύτερο έλεγχο των συνόρων με σκοπό την αποτροπή παράνομης εισαγωγής πυρηνικού υλικού.¹⁸⁴

Οι ΗΠΑ έχουν αναλάβει ενεργό ρόλο για την προστασία του πυρηνικού υλικού το 2004 με τη Διεθνή Πρωτοβουλία για την μείωση κινδύνου (Global Threat Reduction Initiative) καθώς και με την Διεθνή Πρωτοβουλία για την Συνεργασία σε θέματα Πυρηνικής Ασφάλειας (Nuclear Security Cooperation Initiative) το 2005, με κύριο στόχο τη προστασία πυρηνικών εγκαταστάσεων σε χώρες με αμφισβητούμενο επίπεδο ασφάλειας, όπως η Ρωσία.¹⁸⁵ Ιδίως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, η κυβέρνηση Bush χρηματοδότησε την αύξηση προστασίας των συνόρων απ' την λαθραία είσοδο υλικών με σκοπό την πυρηνική τρομοκρατία, και ήρθε στο προσκήνιο ο ρόλος της Ρυθμιστικής Επιτροπής πυρηνικής Ενέργειας των ΗΠΑ (U.S. Nuclear Regulatory Commission) που έδινε τις κατευθυντήριες γραμμές, για την προστασία των εγκαταστάσεων παραγωγής πυρηνικής ενέργειας από truck bombs, προκρίνοντας την προστασία των κτηρίων –στόχων: δημιουργία ζώνης προστασίας γύρω απ' τα κτήρια, κατηγοριοποίηση επιπέδων στις εγκαταστάσεις ώστε να μην έχουν όλοι οι εργαζόμενοι πρόσβαση στο σχάσιμο υλικό για τη περίπτωση που συνεργαστεί ένας απ' αυτούς με τους τρομοκράτες. Η φυσική προστασία πρέπει να συνδυάζεται με τον απαραίτητο τεχνολογικό εξοπλισμό.¹⁸⁶

¹⁸⁴ "Security Council Resolution 1540," United Nations, Απρίλιος 28, 2004, <http://www.un.org/en/sc/1540/>

¹⁸⁵ US. D.S. *Global Initiative*, ό.π.

¹⁸⁶ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 180.

4.3 Πολιτική και Αποτροπή της Πυρηνικής Τρομοκρατίας

Μπορούν να ληφθούν και πολιτικής διάστασης μέτρα για την πρόληψη και την καταστολή της τρομοκρατίας. Ο Allison παρατηρεί πως πρέπει να χτιστεί μια «παγκόσμια συμμαχία έναντι της πυρηνικής τρομοκρατίας» και ότι απαιτείται να συμμαχήσουν οι μεγάλες δυνάμεις, μιας και η απειλή είναι κοινή ώστε να μειώσουν το ρίσκο με μέτρα τεχνολογικά, φυσικά, και διπλωματικά και σε επίπεδο εθνικό διμερές, πολυμερές και διεθνές. Όσο αφορά τα μέλη αυτής της συμμαχίας η αρχή θα γίνει απ' τις ΗΠΑ και τη Ρωσία, μιας και αυτές ξεκίνησαν τη κατασκευή και διάδοση των όπλων αυτών και διαθέτουν τα περισσότερα όπλα. Θα ακολουθούσε η Κίνα που έχει ήδη δείξει ενδιαφέρον για τεχνολογίες προστασίας σχάσιμων υλικών. Η συμμαχία όπως τη παρουσιάζει ο Allison θα απαιτούσε απ' τους αρχηγούς των κρατών να αναλάβουν οι ίδιοι τη ευθύνη για τη ασφάλεια την προστασία των πυρηνικών όπλων και υλικών και να αυξηθεί το μέγεθος της βοήθειας (συμπληρωματικά με την συμφωνία των G8 ενάντια στη διάδοση των υλικών αλλά και των όπλων μαζικής καταστροφής το 2002-Global Partnership against the Spread of WMD). Επίσης θα εφαρμόζαν μια πολιτική για τη μείωση των όπλων και την περαιτέρω διάδοσης τους, συμπληρώνοντας το έργο που είχε γίνει μέχρι τώρα απ' τη συνθήκη NPT (Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων), θέτοντας ένα χρονικό όριο επίτευξης της μείωσης της διάδοσης των όπλων. Όλα τα μέτρα της συμμαχίας θα εστιάζουν στην παρεμπόδιση της πώλησης των υλικών, στην τεχνολογία κατασκευής (know-how), και την κλοπή του πυρηνικού υλικού.¹⁸⁷ Ωστόσο, στο σχέδιο της Αμερικανικής Εθνικής Στρατηγικής στη Αντιμετώπιση της Τρομοκρατίας (US National Strategy for Combating Terrorism) του 2006 προτείνεται και η συνεργασία ακόμα και με αδύναμα κράτη που στερούνται κυρίως της δύναμης επιβολής αυστηρής και αποτελεσματικής αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας, κυρίως με παροχή τεχνικής εκπαίδευσης του στρατού ή οικονομικής ενίσχυσης.¹⁸⁸

¹⁸⁷ Allison, *Nuclear Terrorism*, ό.π., 187-89.

¹⁸⁸ CIA, *National Strategy*, ό.π., 2.

Η διαπραγμάτευση σαν μέθοδο δεν θεωρείται ιδανική καθώς τρομοκρατικές οργανώσεις με θρησκευτικό σκοπό (όπως η Al-Qaeda) παρουσιάζουν τη τρομοκρατία ως σύγκρουση καλού-κακού που η μόνη λύση είναι η νίκη και δεν δέχονται υποχωρήσεις (με κύρια εξαίρεση τη Hezbollah, η οποία έχει πλέον πολιτικοποιηθεί).

4.4 ΗΠΑ και Πρόληψη Πυρηνικού Κινδύνου

4.4.1 Intelligence

Με την 11^η Σεπτεμβρίου φανερώθηκε η αδυναμία των ΗΠΑ και η δυνατότητα ενός τρομοκρατικού χτυπήματος με πυρηνικά έγινε πιο πιθανή από ποτέ. Ως αντίδραση ο Bush εξήγγειλε τον πόλεμο εναντίον της τρομοκρατίας. Προς το σκοπό αυτό έδρασε και η Εθνική Υπηρεσία Ασφάλειας (National Security Agency) όπου ως αποστολή της είχε τη συλλογή πληροφοριών για τους τρομοκράτες, την οργάνωσή τους, τις ικανότητές τους, την πηγή προμήθειας των όπλων, ώστε να τους αποδυναμώσουν. Επιπρόσθετα, έπρεπε να προβούν σε αποτίμηση της πυρηνικής τρομοκρατικής απειλής και στην σύνταξη σχεδίου αντιμετώπισης.¹⁸⁹

Στις ΗΠΑ. μετά την 11^η Σεπτέμβρη, και τη δριμεία κριτική που δέχθηκαν οι μυστικές υπηρεσίες, ιδρύθηκε η ODNI (Office of the Director of the National Intelligence).¹⁹⁰ Βασική της αποστολή ήταν η συλλογή έγκυρων και έγκαιρων πληροφοριών, την επεξεργασία και την αναμετάδοσή του. Η συμβολή τους είναι ότι μπορούν να ανιχνεύσουν τις ύποπτες κινήσεις των τρομοκρατών και να σταματήσουν μια πυρηνική επίθεση εν τη γενέσει της. Επιπρόσθετα, έχουν αναλάβει τον συντονισμό του έργου των υπηρεσιών όπως το Εθνικό Κέντρο Καταπολέμησης Τρομοκρατίας (National Counterterrorism Center) και το

¹⁸⁹ Whittaker, *Terrorism*, ό.π., 189.

¹⁹⁰ *The 9/11 Commission Report* (US. Government Publishing Office, 2004), 400.

Εθνικό Κέντρο για την καταπολέμηση της διάδοσης όπλων (National Counter proliferation Center).¹⁹¹

4.4.2 Επιβολή Νομοθεσίας

Το FBI είχε αναλάβει, μέσα στις πολλές αρμοδιότητες του, την επιβολή του νόμου στις τρομοκρατικές οργανώσεις, λειτουργούσε, προς αυτό το σκοπό, σε ομοσπονδιακό επίπεδο, και μετά την 11^η Σεπτεμβρίου τετραπλασίασε το προσωπικό του για την στελέχωση του Joint Terrorism Task Force. Με τον νόμο Patriot, η υπηρεσία μπορούσε πιο εύκολα πλέον να αντλήσει τις πληροφορίες που ήθελε, μέσω της παρακολούθησης των επικοινωνιών των τρομοκρατών. Ο νόμος διευκόλυνε και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών που συνηγορούσαν στη πρόληψη και καταστολή της τρομοκρατίας.¹⁹²

4.4.3 Σύνοδος Κορυφής για τη Πυρηνική Ασφάλεια

Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ στη ομιλία του στη Πράγα το 2009 αναγνώρισε την απειλή της πυρηνικής τρομοκρατίας ως «έντονη και άμεση στην παγκόσμια ασφάλεια» ανακηρύσσοντας ταυτόχρονα και τη θέλησή του για την πρόληψη της πυρηνικής τρομοκρατίας.¹⁹³ Ταυτόχρονα σκιαγράφησε την νέα διεθνή πυρηνική στρατηγική όπου επιδιώκει να εμποδίσει τα πυρηνικά όπλα να φτάσουν στα χέρια των τρομοκρατών, να μειώσει το ήδη υπάρχον πυρηνικό οπλοστάσιο, να χτυπήσει τη μαύρη αγορά των όπλων και υλικών καθώς και τη χρήση οικονομικών στρατηγικών για αποτροπή παράνομης αγοράς πυρηνικών.¹⁹⁴

¹⁹¹ Office of the Director of the National Intelligence, *Mission, Vision, and Goals*, <http://www.dni.gov/index.php/about/mission>

¹⁹² Mockaitis, *The "New" Terrorism*, ό.π., 104.

¹⁹³ Office of the Press Secretary, *Remarks by President Obama in Prague* (The White House, Απρίλιος 5, 2009), https://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Barack-Obama-In-Prague-As-Delivered

¹⁹⁴ Office of the Press Secretary, *Addressing the Nuclear Threat: Fulfilling the Promise of Prague at the L'Aquila Summit* (The White House, Ιούλιος 8, 2009), https://www.whitehouse.gov/the_press_office/Addressing-the-Nuclear-Threat-Fulfilling-the-Promise-of-Prague-at-the-LAquila-Summit

Στην Σύνοδο κορυφής για την πυρηνική ασφάλεια που έγινε στην Ουάσιγκτον το 2010 τονίστηκε η σημασία της ΙΑΕΑ που συνδράμει τις χώρες στην προσπάθεια προστασίας των πυρηνικών υλικών. Το κεντρικό ζήτημα ήταν η αύξηση της ασφάλειας του εμπλουτισμένου ουρανίου και πλουτωνίου όπου η διεθνής προσπάθεια για μείωση του είναι διαρκής. Για την αντιμετώπιση όλων των προκλήσεων που θέτει η ασφάλεια του, οι κυβερνήσεις κατέληξαν με ένα Work Plan που περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που θα μπορούν να υιοθετηθούν για την αντιμετώπιση της πυρηνικής τρομοκρατίας, όπως την αντιμετώπιση της κλοπής του σχάσιμου υλικού, όπου προτάθηκε η αύξηση της ασφάλειας των συνόρων, η επένδυση σε νέα τεχνολογία ανίχνευσης του υλικού.¹⁹⁵

4.5 Ευρωπαϊκή Ένωση και Καταπολέμηση Τρομοκρατίας

Η Ευρώπη στήριξε τον αγώνα ενάντια της τρομοκρατίας με διπλωματικά μέσα. Στήριξε επίσημα τον αγώνα που είχε εξαγγείλει ο Bush και έδωσε στρατιωτική βοήθεια στον πόλεμο σε Αφγανιστάν και Ιράκ, προχώρησε σε ενίσχυση και συντονισμό των προσπαθειών για αύξηση της άμυνας της Ευρώπης. Συνέβαλε στα οικονομικά μέτρα του Ο.Η.Ε για τον έλεγχο της μεταφοράς κεφαλαίων για να πληγεί η χρηματοδότηση των τρομοκρατών και έλαβε μέτρα για την ενίσχυση της αεροπορικής ασφάλειας. Επιπρόσθετα διευκόλυνε τη συνεργασία αστυνομίας (Interpol) και νομικού τομέα, την συνεργασία των υπηρεσιών πληροφόρησης των χωρών και ενίσχυσε τον καλύτερο έλεγχο των πυρηνικών εγκαταστάσεων και του σχάσιμου υλικού για την πρόληψη της πυρηνικής τρομοκρατίας.¹⁹⁶ Μια απ' τις χώρες που προχώρησε στη υιοθέτηση των κανονισμών αυτών για τη εξασφάλιση των πυρηνικών εγκαταστάσεων είναι η Βρετανία με το νόμο για τη καταστολή της τρομοκρατίας και εγκλήματος και τη παγίωση της Ασφάλειας το 2001. Αλλά ο νόμος αυτός, όπως και ο νόμος Patriot των ΗΠΑ, περιέχει αυστηρούς κανόνες για την σύλληψη και κράτηση των τρομοκρατών και των υπόπτων, ίσως λόγω

¹⁹⁵ US. Department of State, *The Outcomes of the 2010 Washington Summit* (US. Government, 2011), <http://www.state.gov/t/isn/rls/rm/184951.htm>

¹⁹⁶Whittaker, *Terrorism*, ό.π., 213-16.

και των συνεπειών που θα έχει μια τρομοκρατική επίθεση με πυρηνικά, και πολλοί κάνουν λόγο για καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹⁹⁷

4.6 Πυρηνικά Αντίποινα και Πυρηνική Τρομοκρατία

Η απειλή χρήσης πυρηνικών ως αποτροπή του εχθρού ήταν αποτελεσματική κατά τη διάρκεια του ψυχρού Πολέμου μεταξύ των δύο πυρηνικών δυνάμεων (ΗΠΑ και Σοβιετική Ένωση) μιας και αυτό θα οδηγούσε σε αμοιβαία εξασφαλισμένη καταστροφή. Αυτό επιτύγχανε την ισορροπία και την αποτροπή του πυρηνικού αντιπάλου. Ωστόσο μία τέτοια μέθοδο δεν πρόκειται να αποδώσει για την καταστολή της πυρηνικής τρομοκρατίας. Ο πρώτος λόγος έχει να κάνει με το ότι οι τρομοκράτες δεν έχουν συγκεκριμένη έδρα, την οποία μπορούν τα κράτη να χτυπήσουν χρησιμοποιώντας πυρηνικά όπλα. Ακόμα και στη περίπτωση της κρατικά υποστηριζόμενης τρομοκρατίας η επίθεση στο κράτος που τους υποστηρίζει μπορεί να εγείρει αντιδράσεις απ' τις γειτονικές χώρες ή τους συμμάχους που μπορεί και αυτοί να ξεκινήσουν την οχύρωση με όπλα των δικών τους χωρών. Η μεταφορά των πυρηνικών στην χώρα που υποστηρίζει τους τρομοκράτες μπορεί να οδηγήσει τα όπλα στα χέρια των τρομοκρατών (επίθεση των τρομοκρατών σε μέρη που τα πυρηνικά όπλα φυλάσσονται) με αποτέλεσμα την ενίσχυση της δύναμης των τρομοκρατών και όχι την αποτροπή τους. Τέλος, η επίθεση με τα πυρηνικά όπλα δεν είναι πάντοτε εύκολη διότι μπορεί εκτός απ' τον επιθυμητό στόχο να υπάρξουν και παράπλευρες απώλειες.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Στο ίδιο, 190.

¹⁹⁸ Scott Helfstein et al., "White Paper Prepared for The Secretary of Defense Task Force on DoD Nuclear Weapons Management: Tradeoffs and Paradoxes: Terrorism, Deterrence and Nuclear Weapons," *Studies in Conflict & Terrorism* 32, τχ. 9 (2009): 793, doi: 10.1080/10576100903124049

4.7 Συνθήκες Περιορισμού και Μη-Διάδοση Πυρηνικών Όπλων και Πυρηνική Τρομοκρατία

4.7.1 Συνθήκες

Τα σημερινά πυρηνικά όπλα είναι πολύ πιο αποτελεσματικά ως προς τη απόδοσή τους αλλά και πολύ πιο καταστροφικά όσο αφορά τις συνέπειες τους. Τα όπλα αυτά φαίνεται να αυξάνουν, όχι μόνο σε αποδοτικότητα αλλά και σε αριθμό (διασπορά), καθώς το μονοπώλιο του πυρηνικού προμηθευτή δεν το κατέχουν μόνο οι Αμερικάνοι και ο πυρηνικός εξοπλισμός παρέχεται πλέον από μη κρατικά και μη ελεγχόμενα δίκτυα.¹⁹⁹

Η κατάσταση αυτή διευκολύνει την διάδοση των πυρηνικών όπλων και πολλά κράτη οδηγούνται στη πυρηνική επιλογή (και λόγω της διλλήματος ασφαλείας, όλο και περισσότερα κράτη ωθούνται στην απόκτηση πυρηνικών όπλων) εντείνοντας έτσι την στρατηγική αστάθεια.²⁰⁰

Η μεγαλύτερη διάθεση των όπλων, ιδίως σε κράτη με εσωτερική αστάθεια, κάνει πιο εύκολη την πιθανότητα απόκτησης του πυρηνικού υλικού και όπλων από τις τρομοκρατικές οργανώσεις με σκοπό την πυρηνική τρομοκρατία και «ο καλύτερος τρόπος να εμποδίσουμε τους τρομοκράτες απ' το να αποκτήσουν πυρηνικά είναι να εμποδίσουμε τα κράτη απ' το να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα».²⁰¹

Για όλους τους παραπάνω λόγους η διεθνής κοινότητα έχει ξεκινήσει τις προσπάθειες της θέτοντας ένα νομικό πλαίσιο και τη «πυρηνική διπλωματία», που στοχεύει στην κάθετη και οριζόντια διασπορά πυρηνικών όπλων και όπλων μαζικής καταστροφής. Το νομικό αυτό πλαίσιο, που ξεκινά ήδη απ' το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, περιλαμβάνει μια σειρά από συμβάσεις

¹⁹⁹ Baylis & Smith, *Η Παγκοσμιοποίηση*, ό.π., 639.

²⁰⁰ Πλατιάς, *Το Νέο Διεθνές Σύστημα*, ό.π., 194.

²⁰¹ Thomas C. Schelling, "Thinking about Nuclear Terrorism," *International Security* 6, τχ. 4 (1982): 76, <http://links.jstor.org/sici?sici=0162-2889%28198221%296%3A4%3C61%3ATANT%3E2.0.CO%3B2-V>

που προκρίνουν την αποπυρηνικοποίηση σε μονομερές, διμερές, περιφερειακό, και διεθνές επίπεδο.²⁰²

A. Πριν και Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο

Οι συνθήκες καθορίζουν τις ζώνες που θα είναι αποπυρηνικοποιημένες, και σύμφωνα με την Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε ως τέτοιες ορίζονται οι ελεύθερες από πυρηνικά όπλα με συγκεκριμένη οριοθέτηση ζώνες στις οποίες δεν θα υπάρχουν πυρηνικά όπλα, ούτε θα μπορεί κανένα κράτος να τα τοποθετήσει στις ζώνες αυτές, και ένας διεθνής σύστημα θα ελέγχει τη συμμόρφωση των κρατών με τους όρους των συνθηκών. Τέτοιες περιοχές μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς ειρηνικούς σκοπούς, όπως για πειράματα και έρευνα της πυρηνικής ενέργειας για την εξέλιξη της τεχνολογίας και του βιοτικού επιπέδου.²⁰³

Υπάρχουν συνθήκες που στοχεύουν στη περιφερειακή αποπυρηνικοποίηση όπως η Συνθήκη της Ανταρκτικής (Antarctic Treaty) που υπογράφηκε το 1959 και απαγορεύει την στρατιωτική δράση στην περιοχή αυτή όπως και τις πυρηνικές δοκιμές ή τις στρατιωτικές βάσεις. Το 1967 έχουμε τη Συνθήκη του Τλατελόλκο (Treaty of Tlatelolco) που στόχευε στην αποπυρηνικοποίηση της Λατινικής Αμερικής και στην απαγόρευση της χρήσης, αποθήκευσης και δοκιμής των πυρηνικών όπλων. Η Συνθήκη της Ραροτόνγκα (Treaty of Rarotonga-1985) προστατεύει απ' τα πυρηνικά τη περιοχή του Νότιου Ειρηνικού, η Συνθήκη της Μπανγκοκ (Treaty of Bangkok 1995) προστατεύει την Νοτιοανατολική Ασία. Μετά τη δεκαετία του '90 υπεγράφησαν οι συνθήκες για την αποπυρηνικοποίηση της Αφρικής (Treaty of Pelindaba 1996), και το 2006 η Συνθήκη με την οποία η Μογγολία αυτοανακηρύχθηκε σε μη πυρηνική ζώνη (Treaty on a Nuclear-Weapon-Free Zone in Central Asia- CANWFZ).²⁰⁴

Η προσπάθεια σε διμερές επίπεδο μεταξύ των δύο μεγάλων πυρηνικών χωρών (ΗΠΑ και ΕΣΣΔ) για τον έλεγχο των εξοπλισμών τους και του

²⁰² Κωνσταντίνα Μπότσιου & Γιάννης Βαληνάκης, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στην Πυρηνική Εποχή* (Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2008), 178.

²⁰³ UNODA, "Nuclear-Weapon-Free Zones," United Nations, <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/nwzf/>

²⁰⁴ Στο ίδιο.

οπλοστασίου τους ξεκίνησε ήδη απ' το 1972 και την απαρχή της SALT I (Strategic Arms Limitation Talks). Οι διαπραγματεύσεις είχαν ήδη ξεκινήσει απ' το 1969 και κατέληξαν σε μέτρα όπως το πάγωμα του ανταγωνισμού των επιθετικών όπλων για μια πενταετία (Προσωρινή Συμφωνία για τα Επιθετικά Στρατηγικά Όπλα) περιορισμούς στην ανάπτυξη Αντιβαλλιστικών Πυραύλων και τέλος μέσω του Πρωτοκόλλου Προσωρινής Συμφωνίας υπήρχε αριθμητική οροφή στους βαλλιστικούς πυραύλους και των δύο μερών.²⁰⁵ Η Συνθήκη SALT II υπογράφηκε το 1974 μεταξύ του Προέδρου Carter και του Γενικού Γραμματέα Brezhnev. Η αμερικανική πλευρά στόχευε στην αριθμητική ισότητα των στρατηγικών συστημάτων ανάμεσα στις δύο χώρες, αλλά τελικά η συμφωνία έληξε άδοξα.²⁰⁶

Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο η συνθηκολόγηση των δύο μερών συνεχίστηκε με την START I (Strategic Arms Reduction Treaty) που υπεγράφη το 1991 μεταξύ του Προέδρου George W. Bush και του Gorbachev και προέβλεπε τη μείωση των στρατηγικών πυρηνικών όπλων και των δύο πλευρών αλλά μόλις το 2001 υλοποιήθηκαν οι δεσμεύσεις της συνθήκης.²⁰⁷ Η START II υπογράφηκε το 1993 μεταξύ του Προέδρου George W. Bush και του Προέδρου Boris Yeltsin και προέβλεπε την μείωση των μηχανισμών πολλαπλών ανεξάρτητων κεφαλών και των διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων, επικυρώθηκε το 1996 απ' τους Αμερικανούς, και μόλις το 2000 απ' τους Ρώσους.²⁰⁸ Και ενώ η START I έληγε το 2009, νέες διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν που οδήγησαν το 2010 στη υπογραφή της New START Treaty μεταξύ του Προέδρου Obama και Πρωθυπουργού Medvedev, προβλέποντας μείωση των στρατηγικών πυρηνικών κεφαλών κατά 30%.²⁰⁹

²⁰⁵ Μπότσιου & Βαληνάκης, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική*, ό.π., 188-89.

²⁰⁶ Στο ίδιο, 192.

²⁰⁷ "Treaty on Strategic Offensive Reductions (START I)," NTI Organization, <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/treaties-between-united-states-america-and-union-soviet-socialist-republics-strategic-offensive-reductions-start-i-start-ii/>

²⁰⁸ "Strategic Arms Reduction Treaty (START II)," Fas Organization, <http://fas.org/nuke/control/start2/>

²⁰⁹ Χίλαρυ Κλίντον, "Εφαρμόζοντας Μια Στρατηγική Πυρηνικών Όπλων Για Τον 21ο Αιώνα," Embassy of The United States, Greece, Απρίλιος 8, 2010, http://athens.usembassy.gov/start_gr.html

Το 2003 έντεκα κράτη συγκρότησαν την Πρωτοβουλία Ασφάλειας κατά της Διασποράς (PSI) με στόχο την απαγόρευση του λαθρεμπορίου πυρηνικών όπλων αλλά και του σχάσιμου υλικού συνοδευόμενο με αυστηρότερους περιορισμούς της προσπάθειας μεταφοράς και διακίνησης του σχάσιμου υλικού.²¹⁰

B. NPT

Η αποπυρηνικοποίηση σε διεθνές επίπεδο κατοχυρώνεται με τη Συνθήκη για τη Μη-Διασπορά των Πυρηνικών Όπλων (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons-NPT) το 1970. Είναι η μόνη δεσμευτική διεθνής συνθήκη αποπυρηνικοποίησης. Διακρίνει πέντε πυρηνικές χώρες, τις ΗΠΑ, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Κίνα και απαγορεύει την μεταβίβαση των πυρηνικών όπλων σε μη πυρηνικές χώρες, και στην ουσία θέλει να διακόψει εν τη γενέσει της οποιαδήποτε επιθυμία απόκτησης πυρηνικών όπλων στις χώρες που δεν τα κατέχουν. Σε σύνολο έχει 190 μέλη η συμφωνία αυτή αν και κράτη για τα οποία υπάρχει υποψία ότι κατέχουν πυρηνικά δεν την έχουν υπογράψει όπως η Ινδία, το Πακιστάν και το Ισραήλ. Η Βόρεια Κορέα αν και αποχώρησε το 2003, την αποδέχθηκε και πάλι το 2007.²¹¹

Στα πλαίσια της συνθήκης αυτής ιδρύθηκε και ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) με αποστολή τον έλεγχο των εγκαταστάσεων των κρατών και εάν προορίζονται για ειρηνικό σκοπό.²¹²

Η Συνθήκη αυτή αναθεωρείται κάθε πέντε χρόνια. Τα τελευταία χρόνια δρομολογείται όχι μόνο η μη απόκτηση πυρηνικών από άλλα κράτη πέραν των επίσημα αναγνωρισμένων ως πυρηνικά, αλλά και η περαιτέρω μείωση του ήδη υπάρχοντος οπλοστασίου, ώστε να επέλθει μια κατάσταση χωρίς καθόλου πυρηνικά όπλα.²¹³ Η ενίσχυση της ισχύος της Συνθήκης, χωρίς αυτό

²¹⁰ Baylis & Smith, *Παγκοσμιοποίηση*, ό.π., 650.

²¹¹ UNODA, "(NPT)," United Nations, <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPT.shtml>

²¹² Deborah Yarsike Ball et al., "Preventing WMD Terrorism," στο *WMD Terrorism: Science and Policy Choices*, (επιμ.), Stephen M. Maurer (Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2009), 493.

²¹³ Adam Mount, "New Dawn for the NPT: The United States' Real Record on Proliferation," *The Foreign Affairs*, Απρίλιος 22, 2015, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-04-22/new-dawn-npt>

ωστόσο να αποτελεί μια εύκολη υπόθεση για την διεθνή κοινότητα, είναι κρίσιμης σημασίας για την αποτροπή της πυρηνικής τρομοκρατίας.²¹⁴

4.8 Προτάσεις

Το Δόγμα των «τριών όχι»

Ο Allison προτείνει ως εναλλακτική πρόταση στην αντιμετώπιση της πυρηνικής τρομοκρατίας το δόγμα των «τριών όχι» :

1. Όχι χαμένα πυρηνικά όπλα (No Loose Nukes)
2. Όχι νέα πυρηνικά όπλα (No New Nascent Nukes)
3. Όχι νέα πυρηνικά κράτη (No New Nuclear Weapons States)

Με την πρώτη στρατηγική, επισημαίνει την κρισιμότητα αναγνώρισης του κινδύνου που θέτουν στην παγκόσμια ασφάλεια, τα όπλα και το σχάσιμο υλικό που δεν έχουν καμία ασφάλεια καθώς θα μπορούσαν εύκολα να περάσουν στα χέρια των τρομοκρατών και να επιδιώξουν πυρηνική επίθεση και προκρίνει την εξασφάλισή τους. Πρώτος στόχος είναι τα πυρηνικά των Ρώσων μιας και έχουν το μεγαλύτερο απόθεμα.

Με την δεύτερη στρατηγική, ο Allison επισημαίνει το λάθος της συμφωνίας της Μη-Διασπορά των Πυρηνικών Όπλων, μιας και επέτρεψε να παραγάγουν ακόμα και τα μη πυρηνικά κράτη σχάσιμο υλικό, εμπλουτισμένο ουράνιο και πλουτώνιο με τον κίνδυνο να παράγουν νέα όπλα. Πρέπει να τεθεί μια κόκκινη γραμμή για τη μη παραγωγή του σχάσιμου υλικού, και αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την διπλωματία.²¹⁵

Η τρίτη στρατηγική προτείνει την μη αύξηση των χωρών που κατέχουν πυρηνικά όπλα, πέραν των οχτώ που γνωρίζουμε (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Γαλλία, Αγγλία, Ινδία, Ισραήλ, Πακιστάν). Στοχεύει τη στρατηγική αυτή στη Βόρεια

²¹⁴ Ian Bellany, "Outflanking missile defenses: the Nuclear Nonproliferation Treaty, Nuclear Weapons and Terrorism," *Defense & Security Analysis* 28, τχ. 1, (2012): 81-96, doi:10.1080/14751798.2012.651381

²¹⁵ Graham Allison, "A Nuclear Terrorism Report Card," *The National Interest*, τχ. 83 (2006): 63-4.

Κορέα η οποία το 2003 αποχώρησε απ' την Συνθήκη της Μη-Διασπορά των Πυρηνικών Όπλων, και ενίσχυσε τη παραγωγή πλουτωνίου. Παρά το ότι επανήλθε πάλι το 2007, θέτει την απειλή χρήσης των πυρηνικών της όπλων ενάντια των ΗΠΑ.²¹⁶

²¹⁶ Heather Saul, "North Korea threatens nuclear attack on US," *The Independent*, Μάιος 7, 2015, <http://www.independent.co.uk/news/world/asia/north-korea-threatens-nuclear-attack-on-us-10232383.html>

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το Μέλλον

Η παγκοσμιοποίηση, πέραν των όλων θετικών στοιχείων που έχει επιφέρει για την ανθρωπότητα, σε συνδυασμό με την νέα τρομοκρατία, έχει διαμορφώσει με τέτοιο τρόπο τις συνθήκες ώστε να αυξήσει τους φόβους της ανθρωπότητας για την εξέλιξη της τρομοκρατίας αλλά και για την απόκτηση πυρηνικών όπλων από τους τρομοκράτες (παρ' ότι φαίνεται πως η τρομοκρατία δεν λειτουργεί καθώς κανένας τρομοκράτης δεν πέτυχε τους στόχους του).

Ο τρόπος εξέλιξης και οι πιθανότητες εκδήλωσης της πυρηνικής τρομοκρατίας τα επόμενα χρόνια, δεν είναι ένα θέμα που έχει βρει όλους τους επιστήμονες σύμφωνους. Πολλοί υποστηρίζουν ότι η κατάσταση δεν θα παρουσιάσει σημαντικές βελτιώσεις. Μπορεί οι τρομοκρατικές ομάδες να έρχονται και παρέρχονται, αλλά η γενικότερη τρομοκρατική πολιτικό-θρησκευτική ιδεολογία θα παραμείνει διατηρώντας την απειλή σε πολύ υψηλά επίπεδα καθώς οι κύριες κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες που οδήγησαν στην δημιουργία της τρομοκρατίας θα συνεχίσουν να υφίστανται. Μπορεί η εισβολή στο Ιράκ να απέτρεψε την πρόσφατη απειλή, αλλά τίποτα δεν αποκλείει στο μέλλον άλλα κράτη-τρομοκράτες ή στοιχεία απ' τα κράτη αυτά, να συνεχίσουν να ενισχύουν και να υποθάλλουν τις τρομοκρατικές ομάδες. Η επιθυμία των τρομοκρατών για όπλα μαζικής καταστροφής, δεν προβλέπεται να μειωθεί τα επόμενα χρόνια, καθώς η νέα τάση για αυξανόμενη φονικότητα μιας τρομοκρατικής επίθεσης προσελκύει όλο και περισσότερους οπαδούς. Η νέα αυτή τακτική μπορεί να υιοθετηθεί και από τρομοκράτες με αποκαλυπτικούς σκοπούς, η αποτροπή των οποίων φαντάζει ακόμα πιο δύσκολη.

Ωστόσο, πολλοί επιστήμονες θεωρούν ότι η σύγκρουση των πολιτισμών που πρόκρινε ο Bin Laden, όχι μόνο δεν απομόνωσε τους μουσουλμάνους απ' το δυτικό κόσμο, αλλά με τον πόλεμο εναντίον της τρομοκρατίας, τη διεθνή συνεργασία και τη στρατιωτική προληπτική παρέμβαση, απομονώθηκαν οι τρομοκράτες (και απέτρεψαν την Al-Qaeda απ' το να αποτελέσει πυρηνική απειλή). Οι περισσότεροι μουσουλμάνοι εναντιώθηκαν στη τρομοκρατία με

αποτέλεσμα οι τρομοκρατικές οργανώσεις να παραμένουν διχασμένες. Όσο αφορά τις μεθόδους των τρομοκρατών, η επιλογή των όπλων μαζικής καταστροφής, δεν είναι η καλύτερη λύση, λόγω φόβου απομόνωσης και έλλειψης εξειδικευμένων γνώσεων. Η στρατηγική των τρομοκρατών, η χρήση ή μη των όπλων αυτών, θα κριθεί και από την γεωπολιτική κατάσταση και το περιβάλλον ασφαλείας στην Μέση Ανατολή. Εάν η ένταση εκτονωθεί, αυτό αυτομάτως θα επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των τρομοκρατών που μπορεί να τους οδηγήσει σε λιγότερο επιθετικές μεθόδους.

Παρ' ότι μία τρομοκρατική πυρηνική επίθεση δεν έχει συμβεί, συνεχίζει να ταλανίζει το θέμα αυτό, καθώς το μόνο σίγουρο είναι ότι οι επιπτώσεις που θα επιφέρει μια τέτοια επίθεση θα είναι συντριπτικές για τους ανθρώπους αλλά και το οικοσύστημα.²¹⁷ Αυτή είναι και η αιτία που καθιστά την αντιμετώπιση και πρόληψη, επιτακτική ανάγκη.

²¹⁷ Cole, *The Changing Face*, ό.π., 202-08.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βαληνάκης, Γιάννης & Μπότσιου, Κωνσταντίνα. *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στην Πυρηνική Εποχή*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2008.

Γαλάνης, Γιώργος & Τριανταφυλλίδου-Γαλάνη, Σταυρούλα. *Τρομοκρατία: Νέα Μορφή Πολέμου*; Αθήνα: Παπαζήσης, 2003.

Μπόση, Μαίρη. *Ζητήματα Ασφαλείας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων*. Αθήνα: Παπαζήσης, 1999.

Μπόση, Μαίρη. *Περί του Ορισμού της Τρομοκρατίας*. Αθήνα: Παπαζήσης, 2000.

Πλατιάς, Αθανάσιος Γ. *Το Νέο Διεθνές Σύστημα: Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Παπαζήσης, 1996.

Έργα μεταφρασμένα στα ελληνικά

Baylis, John & Smith, Steve. *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής*. Μετάφραση Ελένη Ψευτελή. Αθήνα: Επίκεντρο, 2007.

Ξενόγλωσση

Allison, Graham. *Nuclear Terrorism: The Ultimate Preventable Catastrophe*. New York: Henry Holt Books, 2004.

Bale, Jeffrey M. & Ackerman, Gary A. "Profiling the WMD Terrorist Threat." Στο *WMD Terrorism: Science and Policy Choices*, επιμέλεια από Stephen M. Maurer, 11-42. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2009.

Ball, Deborah Yarsike, Hair, Lucy M., McVey, Thomas & Nacht, Michael. "Preventing WMD Terrorism." Στο *WMD Terrorism: Science and Policy*

Choices, επιμέλεια από Stephen M. Maurer, 483-511. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2009.

Cole, Benjamin. *The Changing Face of Terrorism: How Real Is the Threat from Biological, Chemical and Nuclear Weapons?* New York: I.B.Tauris, 2011.

Ferguson, Charles D. & Potter, William C. *The Four Faces of Nuclear Terrorism*. California: Monterey Institute of International Studies, 2005.

Francis, Stephen M. "The Diversion of Nuclear Materials for Terrorist Use." Στο *Terrorism and Weapons of Mass Destruction: Responding to the Challenge*, επιμέλεια από Ian Bellany, 201-24. London: Routledge, 2007.

Hoffman, Bruce. *Inside Terrorism*. 2^η έκδοση. New York: Columbia University Press, 2006.

Intriligator, Michael D. & Toukan, Abdullah. "Terrorism and Weapons of Mass Destruction." Στο *Countering Terrorism and WMD: Creating a Global Counter-terrorism Network*, επιμέλεια από Peter Katona, Michael D. Intriligator & John P. Sullivan, 69-85. London: Routledge, 2006.

Jenkins, Brian M. *Will Terrorists Go Nuclear?* Amherst, NY: Prometheus, 2008.

Katona, Peter. "The Historical Impact of Terrorism, Epidemics and WMD." Στο *Countering Terrorism and WMD: Creating a Global Counter-terrorism Network*, επιμέλεια από Peter Katona, Michael D. Intriligator & John P. Sullivan, 13-33. London: Routledge, 2006.

Kushner, Harvey W. *Encyclopedia of Terrorism*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2003.

Laqueur, Walter. *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*. New York: Oxford University Press, 1999.

Levi, Michael. *On Nuclear Terrorism*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2007.

Lutz, James & Lutz, Brenda. *Terrorism: The Basics*. New York: Routledge, 2011.

Mockaitis, Thomas R. *The "New" Terrorism: Myths and Reality*. London: Praeger Security International, 2007.

Mueller, John. *Atomic Obsession: Nuclear Alarmism from Hiroshima to Al-Qaeda*. New York: Oxford University Press, 2010.

Post, Jerrold M., Denny, Laurita M. & Kozak, Polina. "Weapons of Mass Destruction Terrorism." Στο *Avoiding the Abyss: Progress, Shortfalls, and the Way Ahead in Combating the WMD Threat*, επιμέλεια από Barry R. Schneider & Jim A. Davis, 49-74. London: Praeger Security International, 2006.

Quinlan, Michael. *The Strategic Use of Nuclear Weapons Thinking About Nuclear Weapons: Principles, Problems, Prospects*. New York: Oxford University Press, 2009.

Rhodes, Richard. *The Making of the Atomic Bomb*. New York: Touchstone, 1986.

Townshend, Charles. *Terrorism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2002.

Whittaker, David J. *Terrorism: Understanding the Global Threat*. 2^η έκδοση. Great Britain: Longman, 2007.

Άρθρα

Allison, Graham. "A Nuclear Terrorism Report Card." *The National Interest*, τεύχος 83 (2006): 63-65.

Bellany, Ian. "Outflanking missile defenses: The Nuclear Nonproliferation Treaty, Nuclear Weapons and Terrorism." *Defense & Security Analysis* 28, τεύχος 1, (2012): 81-96, doi:10.1080/14751798.2012.651381.

Clarke, Michael. "Pakistan and Nuclear Terrorism: How Real is the Threat?." *Comparative Strategy* 32, τεύχος 2 (2013):98-114, doi: <http://dx.doi.org/10.1080/01495933.2013.773700>.

Fitzpatrick, Mark. "Chapter Four: The potential for nuclear terrorism." *Adelphi Series* 53, τεύχος 443 (2013):105-140. doi: 10.1080/19445571.2013.901593.

Helfstein, Scott, Michael J. Meese, Don Ressler, Reid Sawyer, Troy Schnack, Mathew Sheiffer, Scott Silverstone, & Scott Taylor. "White Paper Prepared for the Secretary of Defense Task Force on DoD Nuclear Weapons Management: Tradeoffs and Paradoxes: Terrorism, Deterrence and Nuclear Weapons." *Studies in Conflict & Terrorism* 32, τεύχος 9 (2009): 776 — 801. doi: 10.1080/10576100903124049.

Kazi, Reshmi. "Pakistan's HEU-based Nuclear Weapons Program and Nuclear Terrorism: A Reality Check." *Strategic Analysis* 33, τεύχος 6 (2009): 861-876. DOI: 10.1080/09700160903255863

Pandza, Jasper. "Managing the Consequences of Nuclear Terrorism." *Survival* 53, τεύχος 5 (2011):129-142. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2011.621637>.

Salik, Naeem. "Nuclear Terrorism: Assessing the Danger." *Strategic Analysis* 38, τεύχος 2 (2004): 170-184. doi: 10.1080/09700161.2014.884437.

Schelling, Thomas C. "Thinking about Nuclear Terrorism." *International Security* 6, τεύχος 4 (1982): 61-77. <http://links.jstor.org/sici?sici=0162-2889%28198221%296%3A4%3C61%3ATANT%3E2.0.CO%3B2-V>.

Tucker, David. "What's New about the New Terrorism and How Dangerous Is It?" *Terrorism and Political Violence*, τεύχος 13 (Autumn 2001):1-13.

Διαδικτυακοί Τόποι

<http://www.nato.int>

<http://www.un.org/>

<https://www.iaea.org/>

<http://www.nti.org/>

<http://www.unodc.org/>

<http://athens.usembassy.gov/>

<https://www.dhs.gov>

www.cia.gov/

<http://www.state.gov/>
<https://www.whitehouse.gov/>
<http://www.gao.gov>
<http://www.huffingtonpost.com/>
<http://www.cbsnews.com/>
<http://www.theguardian.com/uk>
<http://www.wsj.com/>
<http://www.independent.co.uk/>
<https://www.foreignaffairs.com/>
<http://abcnews.go.com/>
<http://articles.latimes.com/>
<http://www.upi.com/>
<http://www.abc.net.au/>
<https://fas.org/>
<http://www.cfr.org/>
<http://oldsite.nautilus.org>